ΠΟΛΙΤ. ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ
Δημοσίευση από *Πολιτιστικός Σύλλογος Διβριωτών "Άγιος Νικόλαος"* (https://divrilamias.gr)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ν. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

ΔΑΣΚΑΛΟΥ

Η ΔΙΒΡΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

(Ιστορία – Λαογραφία - Πολιτισμός)

ΕΚΔΟΣΗ

ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΛΑΜΙΑ 2009

Αφιερώνεται

« Σ’ αυτούς που πέρασαν κι αγάπησαν,

σ’ αυτούς που ζουν και αγαπούν,

σ’ αυτούς που θα ’ρθουν και θα αγαπήσουν

αυτό τον τόπο »

Εξώφυλλο : **Η Δίβρη Φθώτιδας**

Ο συγγραφέας του βιβλίου «Η Δίβρη Φθιώτιδας»,
παραχώρησε το δικαίωμα της έκδοσης χωρίς κανένα
οικονομικό όφελος για τον ίδιο, στον αγαπημένο του
Πολιτιστικό Σύλλογο Διβριωτών Φθιώτιδας, για τους σκοπούς
του οποίου επί τριάντα πέντε χρόνια δραστηριοποιείται αφιλοκερδώς.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Ο Δημήτρης Ηλιόπουλος γεννήθηκε στη Δίβρη Φθιώτιδας το 1947. Είναι το δεύτερο από τα τέσσερα παιδιά του Νικολάου και της Ευαγγελίας Ηλιόπουλου.

Έμαθε τα πρώτα του γράμματα στο Δημοτικό Σχολείο Δίβρης.

Συνέχισε τις σπουδές του στο Πρώτο Γυμνάσιο Λαμίας.

Φοίτησε στην Παιδαγωγική Ακαδημία Λαμίας.

Υπηρέτησε τη στρατιωτική του θητεία ως έφεδρος ανθυπολοχαγός.

Το 1971 διορίσθηκε δάσκαλος στο μονοθέσιο Δημοτικό Σχολείο Παλαιοξαρίου Φωκίδας και έκτοτε υπηρέτησε ως δάσκαλος ή διευθυντής σε διάφορα σχολεία της Φθιώτιδας.

Διετέλεσε και Προϊστάμενος του 2ου Γραφείου Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φθιώτιδας.

Είναι παντρεμένος με τη δασκάλα Δήμητρα Λιάγκα και έχουν δυο παιδιά, το Νίκο και την Εύη.

Ύστερα από 36άχρονη θητεία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση συνταξιοδοτήθηκε και ασχολείται με τα πολιτιστικά και την τοπική ιστορία.

Διετέλεσε μέλος της Εφορείας της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Λαμίας και της Κοινοτικής Βιβλιοθήκης Δίβρης.

Έχει ασχοληθεί με την τοπική ιστορία και τη λαογραφία της Δίβρης.

Είναι μέλος του Πολιτιστικού Συλλόγου Διβριωτών από της ιδρύσεώς του. Ήταν για πολλά χρόνια Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου και ο πρώτος Γραμματέας της Αθλητικής Ένωσης Δίβρης.

Είναι από τους πρωτεργάτες της έκδοσης και ένας από τους συντάκτες της εφημερίδας του Συλλόγου «Η ΔΙΒΡΗ», στην οποία και αρθρογραφεί τακτικά.

Είναι ιδρυτικό μέλος του Λαογραφικού Μουσείου Δίβρης και υπεύθυνος της οργάνωσης και λειτουργίας του.

Είναι ιδρυτικό μέλος και Γραμματέας του Συνεταιρισμού Αγροκτήματος Μακρολειβάδου Δίβρης Φθιώτιδας.

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Περπατώντας από πολύ μικρός, στους Αρχαιολογικούς χώρους του Πραντού και της Κορώνειας, στο Παλιόκαστρο των Αμπελιών και στο Παλιόκαστρο του Σάββα αντίστοιχα, εκεί που σίγουρα έζησαν και έγραψαν την τοπική τους ιστορία οι πρόγονοί μας, ένιωθα όλο και εντονότερη την ώθηση της ιστορικής έρευνας.

Οι αρχαιολογικοί αυτοί χώροι με τα λιγοστά επιφανειακά τους ευρήματα, κεραμικά και πέτρινα αντικείμενα και εργαλεία, που μερικά είναι και νεολιθικής ακόμη εποχής, αλλά και πολλά άλλα ερείπια σε άλλες περιοχές της Δίβρης (Παλιάμπελα, Άγιος Νικόλαος, Σιπουτό, Μάραθος), αποδεικνύουν ότι αυτές οι βουνοκορφές, βουνοπλαγιές και ισιώματα της Όθρης κατοικήθηκαν πολύ πρώιμα.

Η φτωχομάνα Δίβρη, η οποία τροφοδότησε την πατρίδα με πολλά παλικάρια, δεν είχε τη δύναμη να τα ζήσει και κείνα αναγκάστηκαν να ξενιτευτούν στη Λαμία, στην Αθήνα και σε κάθε άκρη της Ελλάδας και ως τα πέρατα του κόσμου, όπου και σταδιοδρόμησαν. Τα άγονα τσιαΐρια και οι κακοτράχαλες βουνοκορφές σφυρηλάτησαν ανθρώπους με θέληση για κοινωνική ανάδειξη και προκοπή.

Οι ξενιτεμένοι μας ποτέ δεν ξέχασαν τον τόπο της καταγωγής τους, τη Δίβρη. Πολλές φορές επέστρεψαν και περισσότερες ακόμη βοήθησαν τη Δίβρη με όποιο τρόπο μπορούσαν. Δεν παρέλειψαν όμως και να γαλουχήσουν τα παιδιά και τα εγγόνια τους με αγάπη για την ιδιαίτερη πατρίδα τους.

Αυτοί οι απόγονοι έρχονται με νοσταλγία και αγάπη στη Δίβρη, για να δουν πού γεννήθηκαν και μεγάλωσαν οι πρόγονοί τους.

Η ξεμοναχιασμένη Δίβρη, αν και κοντά στη Λαμία, την οποία για πολλά χρόνια τροφοδοτούσε με κάρβουνα, καυσόξυλα, νοστιμότατα αρνιά, κατσίκια και βούτυρο, μακριά όμως από κεντρικούς δρόμους και περάσματα, σαν αϊτός, κουρνιασμένη σε μια πανοραμική προς τον κάμπο της Λαμίας βουνοπλαγιά της Όθρης, με λιγοστούς πια κατοίκους, αλλά παλιότερα πολύ περισσότερους, έχει τη δική της ιστορία. Αυτή την ιστορία προσπάθησα να καταγράψω στο βιβλίο τούτο, έπειτα από πολύχρονη προσπάθεια.

Μελετώντας τις διάφορες πηγές, ερευνώντας στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στο Ιστορικό Αρχείο Λαμίας και αναζητώντας διάφορες πληροφορίες, φτάσαμε ως εδώ.

Πολλοί κάτοικοι της Δίβρης, του αγαπημένου μου χωριού, κυρίως οι γεροντότεροι, ήταν βασική πηγή των πληροφοριών μου. Με τις αφηγήσεις τους μου μεταβίβασαν την προφορική παράδοση του χωριού μας.

Με τα στοιχεία που έχω συγκεντρώσει θα προσπαθήσω να συνθέσω την ιστορία της Δίβρης.

Οφείλω να ευχαριστήσω, το φίλο Δημήτρη Νάτσιο, πρώην Διευθυντή του Ιστορικού Αρχείου Λαμίας, το φίλο, επίτιμο Σχολικό Σύμβουλο και συγγραφέα, Γιάννη Μακρή και το φίλο και συμμαθητή μου στο γυμνάσιο, καθηγητή φιλόλογο, Θανάση Βελέντζα, για την πολύτιμη βοήθειά τους.

Να ευχαριστήσω τους γονείς μου και πολλούς άλλους συγχωριανούς μου, για τις προφορικές πληροφορίες που μου έδωσαν, την οικογένειά μου για την κατανόηση και συμπαράστασή της και πολλούς φίλους, που σε συζητήσεις μας, μου έδιναν διάφορες προφορικές πληροφορίες και μου υποδείκνυαν διάφορες πηγές.

Κλείνω σε τούτο το βιβλίο την αγάπη μου για τη Δίβρη.

Ζητώ την κατανόηση των συχωριανών μου για όποιες παραλείψεις άθελά μου έχω κάνει.

Δίβρη, 2010

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο ΠΡΩΤΟ

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

1. ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΘΕΣΗ

Η Δίβρη, είναι χωριό της πρώην Επαρχίας Φθιώτιδας, του Νομού Φθιώτιδας και σήμερα αποτελεί Δημοτικό Διαμέρισμα της Λαμίας, Πρωτεύουσας του Νομού.

Είναι χτισμένη σε μια πανοραμική μεσημβρινή πλαγιά της Όθρης, στα νότια του λόφου της Γκορτσιαράχης, σε υψόμετρο οχτακοσίων είκοσι μέτρων. Το Πλατανόρεμα, καθώς κατεβαίνει από βορά προς νότο, χωρίζει το χωριό σε δυο μαχαλάδες. Το ρέμα της Βρυτσούλας και του Γκρεμού ανατολικότερα χωρίζει ένα σπίτι και τα αλώνια του χωριού.

Η Δίβρη με την ιδιαίτερα άγρια φυσική ομορφιά της, με τους βραχότοπους και τα φαράγγια της, έχει θέα την κοιλάδα του Σπερχειού, τη Λαμία και τα γύρω βουνά, Καλλίδρομο, Παρνασσό, Γκιόνα, Οίτη, Οξιά και Βελούχι, πίσω από το οποίο χάνεται ο ήλιος στο καλοκαιρινό ηλιοβασίλεμα.

Βρίσκεται βόρεια της Λαμίας και απέχει απ' αυτή δεκαοχτώ χιλιόμετρα.

Από το 6^{ο} χιλιόμετρο της εθνικής οδού Λαμίας – Δομοκού, δεξιά, ασφαλτοστρωμένος επαρχιακός δρόμος δώδεκα χιλιομέτρων, περνώντας τη ρεματιά του Μύλου, ανηφορίζει, δαντελωτά, πάνω από το απόκρημνο φαράγγι του Αϊ Νικόλα, στα Καγκιόλια και οδηγεί στη Δίβρη. Η είσοδος του χωριού βρίσκεται στον κεντρικό μαχαλά του χωριού με πρώτο οικοδόμημα το Ναό της Αγίας Βαρβάρας και μετά το σχολείο και την πλατεία, όπου είναι και το καφενεδάκι του χωριού.

Κάθε βραδάκι από τη Λαμία και από τα χωριά του κάμπου αντικρίζει κανείς, κατά το βορά, στην κορυφογραμμή της Όθρης, σαν ένα πολύφωτο αστερισμό, τα φώτα της Δίβρης.

_

_

ΟΡΙΑ

Η περιοχή της Δίβρης είναι μεγάλη. Περιλαμβάνει 49.744 στρέμματα γης από τα οποία 38.869 στρέμματα είναι δασικές εκτάσεις, 5.320 στρέμματα είναι αγροτικές εκτάσεις, 2.250 στρέμματα είναι βοσκήσιμες εκτάσεις και 3.305 στρ. είναι λοιπές εκτάσεις.[1]

Συνορεύει, νότια με τους οικισμούς της Αφράτης, των Γαλανέικων, του Παλιουριά και της Παφίλως, ανατολικά με τα χωριά Παλαιοχώρι και Λιμογάρδι, βόρεια με Νεοχώρι, Μελιταία και Μακρολίβαδο και δυτικά με Καλαμάκι και Αγριλιά.

Δυτικά – βορειοδυτικά συνορεύει και με το βακούφι της Αντίνιτσας.

Η οροθετική γραμμή με τους παραπάνω όμορους οικισμούς, ορίζεται από τις τοποθεσίες:

ΜΕ ΑΦΡΑΤΗ

Βιγλόρραχη, Ζορμπά, Τσιατάλι Πελεκάνου, μονοπάτι Βαήμπεση, πάτο του Παπά Χωράφι (Τσεκούρα ελιές), πάνω απ' του Μαρτάρα το μαντρί, Γιαννέκου Μαντρί, Άνω Ανάβρα, Αλωνάκι, Φορκωτήρα, Μαύρη Πατλιά, Αγλιστρόπετρες και Μαγουλόραχη.

ΜΕ ΓΑΛΑΝΝΕΪΚΑ

Μαγουλόραχη, Γλιμίνα και Ανεμόραχη.

ΜΕ ΠΑΛΙΟΥΡΙΑ

Ανεμόραχη και πάτο Βατόλακα.

ΜΕ ΠΑΦΙΛΩ

Γμαρόρεμα, Πάτο Καλοερόλακα, Μπαμπανόλακα, Σκληφομέλισσο, Πυργάκι, Ισιουγρέκι, Κακόρεμα, Τζιαμί.

ΜΕ ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ

Κθαράκια, Αμπλόπ, Σχολαίικα Κομματάκια, Δασιά Πατλιά, Σερπινόραχη, Σάρα, Αρκουδόρεμα, Σπ'λιά, Αρβανιτόραχη, Τρία Σύνορα (Δίβρης – Λούτσας[2] - Παλαιοχωρίου) και Κοτογάμη.

ΜΕ ΛΙΜΟΓΑΡΔΙ

Χαντακιώτη, Ρέμα Αγίας Παρασκευής, Αγριλί, Κουβελιώτης, Μαυρολίθια, Μακροσούφη και Τρία σύνορα (Δίβρης – Λιμογαρδίου - Νεοχωριού).

ΜΕ ΝΕΟΧΩΡΙ

Καζάρμα, Σάρα, Βέργες, Κοτρωνάκι, Τσιουγκρί, Χούνη Παλιόκαστρου, Καινουργαίικα χωράφια, Πόρτα, Κουτσοκέρη, Ξυνογαλόραχη, Ξεροβούνι, Πάτο Μαρκές, Άμπλας και Κλεφτόρεμα.

ΜΕ ΜΕΛΙΤΑΙΑ

Ιτιά, Κουμίνια.

ΜΕ ΜΑΚΡΟΛΕΙΒΑΔΟ

Αγκορτσόλογγος, Σταυροδρόμι.

ΜΕ ΚΑΛΑΜΑΚΙ

Τζιαμαλόλακα, Κότα, Στεφανόραχη, Κορφή Περιβόλι, Μονοδένδρι, Εικόνισμα Αγίας Μαγδαληνής και Βιγλόραχη.

ΜΕ ΑΓΡΙΛΙΑ

Εθνική οδός Λαμίας Δομοκού.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Απομονωμένη σε μια βουνοπλαγιά της Όθρης η Δίβρη, μικρό, γεωργοκτηνοτροφικό χωριό, με ιστορία που χάνεται στα βάθη της Τουρκοκρατίας και πιθανόν πιο μπροστά, στα Βυζαντινά χρόνια, δεν τη βρήκαμε σε κάποια παλιά γραπτή μαρτυρία.

Για την ονομασία της Δίβρης δεν έχει δοθεί κάποια κοινά παραδεκτή ερμηνεία.

Η ύπαρξη πολλών Δίβρεων,

Δίβρη Φθιώτιδας,

Δίβρη Ηλείας,

Δίβρη Βόρειας Ηπείρου στην Αλβανία,

Δίβρα (Diber) Αχρίδας στο Κράτος των Σκοπίων,

Δίβρα (Diber) Αλβανίας στο Ελβασάν

Δίβρη Καλαβρίας στη Ιταλία,

Διβρίτσα (σήμερα λέγεται Δήμητρα) στο Νομό Αρκαδίας

Δάδυβρα Παφλαγονίας στη Βυζαντινή Μικρά Ασία

και περιοχή με αμπέλια και ονομασία Δίβρη στο Ζαγόρι της Ηπείρου,

δείχνουν μια ονομασία, με μάλλον εδαφολογική σημασία, αφού σχεδόν όλες αυτές οι Δίβρες είναι ημιορεινές ή ορεινές, με θέα στον ανοιχτό ορίζοντα και χαράδρες με ασβεστολιθικά πετρώματα.

Ο Γεώργιος Χρυσανθακόπουλος στο βιβλίο του «Η Ηλεία επί Τουρκοκρατίας Αθήνα 1950» γράφει για τη Δίβρη, ότι η ονομασία της είναι Αλβανική.

Ο Γερμανός Σλαβολόγος VASMER παράγει το τοπωνύμιο Δίβρη από το αρχαίο σλαβικό «ντμπρ» που σημαίνει χαράδρα ή χάσμα ή πεδιάδα.

Ο Νίκος Β. Αναστόπουλος, στο βιβλίο του « Η ΔΙΒΡΗ ΗΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ», αναφέρεται σε ένα αυτόγραφο σημείωμα στο χειρόγραφο τεύχος της βιβλιοθήκης του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων (Μηνιαίον του τριμήνου Δεκεμβρίου – Ιανουαρίου – Φεβρουαρίου του έτους 1533):

«+ανακαινίσθη το παρόν βιβλίον δια χειρός του ταπεινού γραμματικού Μιχαήλ εκ μεγάλης Δίβρεως Μωρέου και εκ Πελοπωννύσου Παλεών Πατρών και οι ψάλλοντες και αναγινώσκοντες συγχωρίσετέ μου δια το (κν), ότι πολλά ήτον διασκορπισμένον και υπό των πολλών σφαλμάτων μόλης το εσυνήμφερε + ανακαινίσθη επί έτους ζμα΄ (=7041 = 1533)», και καταλήγει ότι ο Μιχαήλ ήταν γνώστης κατά το 1533 των άλλων χωρίων, δηλαδή της

Δίβρης Βόρειας Ηπείρου, Δίβρης Φθιώτιδας, Διβρών Αχρίδας 70 χιλιόμετρα βορειοδυτικά του Μοναστηρίου κατοίκων εξ' ολοκλήρου Μωαμεθανών, και της Δίβρης του Μοριά. Η ονομασία πρέπει να αναζητηθεί στα τοπωνύμια που προέρχονται από τη διαμόρφωση του εδάφους.

Ο Χαράλαμπος Μ. Κίτσος, στο πρώτο βιβλίο του «Η ΔΙΒΡΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ» αναφέρει, σύμφωνα με διάφορες παραδόσεις, την ύπαρξη παλιάς Δίβρης στη Βόρεια Ήπειρο, στο Βουθρωτό, από τον 6ο μ.Χ. αιώνα και μέτοικοι του χωριού αυτού έκτισαν τις άλλες Δίβρες, άλλά και τη δική τους στη σημερινή θέση. Δεν συσχετίζει τη Δίβρα Αλβανίας και τη Δίβρα των Σκοπίων με τις άλλες Δίβρες. Ο ίδιος συγγραφέας στο δεύτερο βιβλίο του «Η ΔΙΒΡΗ ΑΓΙΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ» αναφέρει ότι κατά τον Αιμίλιο Πάντο, μετά την άλωση της Τροίας, Τρώες από τη Θύβρη ήρθαν στο Βουθρωτό Βόρειας Ηπείρου και έχτισαν την πρώτη Δίβρη. Παραδέχεται δε ο Χ. Κίτσιος ότι, όπως κατά το Αλβανικό αλλά και κατά το μεγάλο Ελληνικό λεξικό, ΔΥΒΡΙΣ σημαίνει θάλασσα.

Ο Κ. Οικονόμου αναφερόμενος στο τοπωνύμιο Δίβρη Ζαγορίου δέχεται τη σλαβική καταγωγή της λέξης, όπως αναφέρεται παραπάνω.

Η ύπαρξη πόλης Δάδυβρα (Divrik) στην Παφλαγονία της Βόρειας Μικράς Ασίας, όπως αναφέρεται στην 29η Νεαρά του Ιουστινιανού που δημοσιεύθηκε το 535 μ. Χ. αν έχει την ίδια σημασιολογική ρίζα με τη Δίβρη, μας πηγαίνει πίσω στα πρώτα Βυζαντινά χρόνια.

Μελετώντας όλες τις παραπάνω πληροφορίες και πηγές διαμορφώνουμε την εντύπωση ότι όλες οι Δίβρες έχουν μια συγγένεια. Η ονομασία τους έχει γαιολογική σημασία και μάλλον τη σλαυική (Ντμπρ = χαράδρα ή χάσμα), χτίστηκαν περίπου την ίδια εποχή και από την ίδια φυλή, η οποία είχε βαθιά ριζωμένη τη χριστιανική πίστη.

Η ύπαρξη παλιού κεντρικού μοναστηριού του Αγίου Νικολάου στη Δίβρη Βόρειας Ηπείρου, στη Δίβρη Ηλείας αλλά και στη Δική μας, έχει μια βάση κοινής καταγωγής.

Όσον αφορά την παράδοση ότι δέκα ασβεστάδες κυνηγημένοι από τους Τούρκους ήρθαν από τη Δίβρη Ηλείας στην περιοχή μας, εντάχτηκαν σε μία κατοικημένη περιοχή και της έδωσαν δικό τους όνομα δεν μπορούμε να τη δεχθούμε και τη θεωρούμε κατασκεύασμα των τελευταίων χρόνων. Και τούτο διότι:

1. Η Λαμία ήταν Τουρκοφωλιά και δύσκολα θα έρχονταν ξένοι να χτίσουν χωριό.
2. Η Δίβρη υπήρχε από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας ως Κεφαλοχώρι.
3. Κατά τον Πουκεβίλ το 1810 η Δίβρη αριθμούσε εκατό κατοίκους, πράγμα που και πάλι σημαίνει ότι ήταν πολύ πιο παλιό το χωριό.
4. Το Μοναστήρι του Αϊ Νικόλα, με καλογέρους, βακούφικα χωράφια και απομεινάριαπαλιών κτισμάτων δείχνει κατοίκηση από τα βάθη της τουρκοκρατίας.
5. Η ύπαρξη κατά την παράδοση ενός μοναστηριού στις Καράινες Δίβρης, αφιερωμένο στον Άγιο Βασίλειο ή κατ' άλλους στον Άγιο Σεραφείμ, δείχνει ελληνοχριστιανική κατοίκηση της περιοχής από τα Βυζαντινά χρόνια.

Η ύπαρξη αυτού του μοναστηριού αποδεικνύεται από την ύπαρξη βάσεων κτίσματος και του πελώριου παλιόδεντρου, ο οποίος κάηκε πριν μερικά χρόνια. Το εξωκλήσι αυτό πρέπει να υπήρχε στα Βυζαντινά χρόνια, καταστράφηκε στα πρώτα χρόνια της τουρκοκρατίας και δεν ξαναχτίστηκε. Μόνο ο Παλιόδεντρος, μια πελώρια βελανιδιά έζησε ως τις μέρες μας, για να

δείχνει ότι αυτό τον τόπο οι κάτοικοι της Δίβρης τον σέβονταν ως ιερό.

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

Η Δίβρη στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν Κεφαλοχώρι.

Κυριαρχούσε σε μια άγονη κτηνοτροφική περιοχή, δεν είχε μεγάλη καλλιεργήσιμη κτηματική περιουσία και δεν ήταν τσιφλίκι των Τούρκων. Οι σημερινές κτηματικές περιοχές του Μακρολείβαδου, της Λούτσας και του Σάββα, ήταν αρχικά Τούρκικα τσιφλίκια και μετέπειτα Ελλήνικά. Τα παραπάνω κτήματα αγοράσθηκαν από ομάδες Διβριωτών, όπως θα δούμε στη συνέχεια.

Οι κάτοικοι της Δίβρης ασχολούνταν κυρίως με την κτηνοτροφία, είχαν τα αμπέλια τους και ελάχιστα χωραφάκια, τα παρασπόρια.

Όσοι δεν είχαν κτηνοτροφία, δήλωναν κατά κύριο επάγγελμα γεωργοί και προσπαθούσαν να ζήσουν με άλλες ασχολίες.

Από τα χρόνια εκείνα, πολλοί Διβριώτες ήταν ασβεστάδες. Το ασβεστολιθικό βραχώδες έδαφος ευνοούσε τη λειτουργία ασβεστάδικων, καθώς και τα απαραίτητα ξύλα για το κάψιμο της πέτρας ήταν άφθονα.

Πολλά παλιά καμίνια, όπως έλεγαν τους λάκους όπου έκαιγαν την πέτρα, μαζί και με νεότερα, φαίνονται και σήμερα και έδωσαν και το όνομά τους στην περιοχή. Έχουμε Καμίνι στον Κολτσιδόκολο, Καμίνι στα Αμπέλια, στα Λαχώραφα, στο Σκαλί, στην Πέτρα, στις Κουπανίτσες .

Πολλοί Διβριώτες ασχολήθηκαν παλιότερα και με την κατασκευή ξυλοκάρβουνου. Σε περιοχές, όπως είναι το Αρκουδόρεμα, το Κακόρεμα και ο Βράχος, όπου ήταν άφθονα τα πουρναρόξυλα, έφτιαχναν καμίνια ξυλοκάρβουνου και πουλούσαν τα κάρβουνα στη Λαμία.

Όταν το 1833 οριστικοποιούνται τα σύνορα της ελεύθερης Ελλάδας, έρχεται ο Βασιλιάς Όθωνας και το Ελληνικό Κράτος αρχίζει να λειτουργεί στις νέες του διαστάσεις.

Το Κράτος τώρα χωρίζεται σε δέκα Νομούς, ένας από τους οποίους είναι και ο Νομός Λοκρίδας και Φωκίδας με πρωτεύουσα τα Σάλωνα (Άμφισσα).

Ο Νομός Λοκρίδας και Φωκίδας χωρίζονταν σε τέσσερις Επαρχίες, μία από τις οποίες ήταν η Επαρχία Φθιώτιδας με πρωτεύουσα τη Λαμία.

Με το Νόμο της 27^{ης} Δεκεμβρίου 1833 ΦΕΚ 3/1834 το Βασίλειο διαιρέθηκε σε Δήμους.

Η Επαρχία Φθιώτιδας χωρίσθηκε στους παρακάτω 16 Δήμους (Β.Δ. 20 Απριλίου 1835), τους εξής:

1. Λαμίας
2. Φαλάρων

3. Κρεμαστής Λαρίσης

4. Πτελεατών

5. Πυράσσου

6. Οιτών

7. Ροδοντίων

8. Δρυόπων

9. Υπάτης

10. Ομιλαίων

11. Τυμφρηστού

12. Μακρακώμης

13. Σπερχειάδος

14. Παραχελειώτιδος

15. Καλλίων και

16. Κορωνείας

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΩΝΕΙΑΣ

Όπως φαίνεται στον παραπάνω πίνακα, ο δέκατος έκτος δήμος της Επαρχίας Φθιώτιδας ήταν ο Δήμος Κορωνείας.

Ο Δήμος Κορωνείας περιλάμβανε τα χωριά : Δίβρη, Λιμογάρδι, Παλαιοχώρι, Λογγίτσι και Δρίστελα και είχε πρωτεύουσα τη Δίβρη2 ή την Κορώνεια (Λογγίτσι)[3].

Πέντε μικροί οικισμοί πάνω στον ορεινό όγκο της Όθρης, μακριά ο ένας από τον άλλο και χωρίς δρόμους επικοινωνίας, ήταν αδύνατο να οργανωθούν και να λειτουργήσουν σα Δήμος. Και αυτό φάνηκε αμέσως.

Το 1836 ο Δήμος Κορωνείας, χωρίς καν να λειτουργήσει, καταργείται και η Δίβρη με το Παλαιοχώρι και το Λιμογάρδι υπάγονται στο Δήμο Λαμίας και τα χωριά Λογγίτσι και Δρίστελα υπάγονται στο Δήμο Φαλάρων.

Στο διάταγμα της συγχώνευσης του δήμου Κορώνειας αναφέρεται και ο οικισμός

Τσουπεράτης, χωρίς να έχει εντοπισθεί η ακριβής θέση του χωριού αυτού.

ΔΗΜΟΣ ΛΑΜΙΑΣ

Ο Δήμος Λαμίας, από το 1836, με τη νέα σύνθεση αποτελείται από τους οικισμούς :

1. Λαμία (πρωτεύουσα)
2. Δίβρη
3. Ταράτσα
4. Μακρολίβαδο
5. Φούρκα Δερβένι
6. Τσουκαλάται
7. Νταΐτισα
8. Μπεκί
9. Παλαιοχώρι
10. Καλύβια
11. Ιμίρμπεη
12. Λιμογάρδι
13. Αλαμάνα
14. Μεγάλη Βρύση και
1. Σαρμουνσακλή

Με το Β. Δ. της 2 Ιουλίου 1841, οι 15 Δήμοι της Φθιώτιδας γίνονται 10.

Στο Δήμο Λαμίας δεν έχουμε μεταβολές παρά μόνο τώρα αναφέρεται και το Κόμμα, η Μονή Αντινίτσης διατηρουμένη και η Μονή Αγίου Νικολάου (Δίβρης) διαλελυμένη.

Το Δημοτικό αυτό σύστημα λειτούργησε μέχρι το 1914.

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΔΙΒΡΗΣ

–

Με την εφαρμογή του Νόμου Δ Ν Ζ του 1912 καταργείται το Δημοτικό Σύστημα και εφαρμόζεται μεικτό σύστημα Δήμων και Κοινοτήτων.

Με το Β Δ της 29-8-1912 Φ Ε Κ 1261/1912 στην Επαρχία Φθιώτιδας δημιουργείται ένας Δήμος, ο Δήμος Λαμιέων και 27 Κοινότητες. Τα υπόλοιπα χωριά εντάσσονται ως οικισμοί στις Κοινότητες.

Η Δίβρη αποτελεί ξεχωριστή Κοινότητα και υπάγονται σ' αυτή το Παλαιοχώρι και το Λιμογάρδι.

Το 1928, με το διάταγμα της 12-3-1928 Φ Ε Κ Α 60/1928, το Λιμογάρδι προσαρτάται στο Δήμο Λαμίας.

Το 1939, με το Νόμο 1610/1939 Φ Ε Κ Α 50/1939, το Λιμογάρδι προσαρτάται και πάλι στη Δίβρη.

Το 1951, με το Β Δ 20-1-1951 Φ Ε Κ Α 27/1951 το Λιμογάρδι αναγνωρίζεται ως ξεχωριστή Κοινότητα.

Το 1956, με το Β Δ 25-6-1956 Φ Ε Κ Α 157/1956, το Παλαιοχώρι αποσπάται από τη Δίβρη και προσαρτάται στην Κοινότητα Λιμογαρδίου.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΔΙΒΡΗΣ

Η λειτουργία της Κοινότητας Δίβρης τελειώνει στις 31 Δεκεμβρίου 1998.

Με το Ν. 2539/1997 Φ Ε Κ Α 224 / 4 Δεκεμβρίου 1997, το Νόμο «ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ» όπως ονομάστηκε, έγινε συνένωση Δήμων και Κοινοτήτων. Το σύστημα παρέμεινε μεικτό (Δημοτικό και Κοινοτικό), με ελάχιστες Κοινότητες και πολλούς Δήμους.

Έτσι από την 1-1-1999 στο Νομό Φθιώτιδας λειτουργούν 23 Δήμοι και 2 Κοινότητες.

Η Δίβρη αποτελεί πλέον Δημοτικό Διαμέρισμα του Δήμου Λαμίας, διοικείται από πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο του οποίου ο Πρόεδρος είναι και Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου. Το διοικητικό αυτό σύστημα λειτούργησε για δυο τετραετίες. Από το 2007, σύμφωνα με το νέο Δημοτικό Κώδικα η Δίβρη διοικείται από τριμελές Διοικητικό Συμβούλιο και ο Πάρεδρος δεν είναι πλέον Δημοτικός Σύμβουλος.

Ο δήμος Λαμίας αποτελείται από τα Δημοτικά Διαμερίσματα :

1. Λαμίας, έδρας του Δήμου
2. Αγίας Παρασκευής
3. Αλαμάνας
4. Ανθήλης
5. Δίβρης
6. Καλαμακίου
7. Κόμματος
8. Κωσταλεξίου
9. Λυγαριάς
10. Μεγάλης Βρύσης
11. Ροδίτσας
12. Σταυρού
13. Φραντζή

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΚΑΤΟΙΚΟΙ – ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μικρό και άσημο Κεφαλοχώρι της Τουρκοκρατίας, η Δίβρη, απομονωμένη στις κορυφές και τις βουνοπλαγιές της Όθρης, δεν άφησε πίσω της ιστορικές γραπτές μαρτυρίες.

Τις πρώτες πληροφορίες για τον πληθυσμό της Δίβρης έχουμε από τον Πρόξενο της Γαλλίας στην Αυλή του Αλή Πασά των Ιωαννίνων και γιατρό του, τον Πουκεβίλ.

Ο Πουκεβίλ περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις ταξιδιωτικές του εντυπώσεις, στο έργο του «Ταξίδια στην Ελλάδα». Γύρω στα 1810, επισκέφτηκε και το βοεβοδελίκι (Επαρχία) του Ζητουνίου (Λαμίας), στο οποίο διοικητής ήταν ο γαμβρός του Αλή Πασά, Βελής. Ο Πουκεβίλ αναφέρει ότι η Δίβρη το 1810 είχε 100 κατοίκους.

Στις επόμενες απογραφές ο πληθυσμός της Δίβρης ήταν :

ΕΤΟΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι)
1820	100
1835	197
1861	270
1879	478
1889	397
1896	434
1907	580
1920	606
1928	660
1940	783
1951	570
1961	570
1971	363
1981	293
1991	303

Παρατηρώντας τις διαδοχικές απογραφές, διαπιστώνουμε ότι:

Το 1810 και 1820 ο πληθυσμός της Δίβρης είναι εκατό άτομα. Το 1835, σχεδόν διπλασιάζονται. Στη συνέχεια παρατηρείται μια ραγδαία αύξηση του πληθυσμού, για να φτάσει το 1940 στα 783 άτομα και μετά να αρχίσει να φθίνει, για να καταλήξει στους σημερινούς, 120 μόνιμους κατοίκους.

Στις τρεις τελευταίες απογραφές, ενώ οι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού ήταν λιγότεροι, προσήλθαν και απογράφτηκαν και μερικοί ετεροδημότες συγχωριανοί.

Ο εκλογικός κατάλογος του Δήμου Λαμιέων, έτους 1879, μας δίνει πολλά στοιχεία για τον τότε πληθυσμό της Δίβρης.

Ο εκλογικός κατάλογος του 1879 έχει ως εξής:

Α/α	**ΕΠΩΝΥΜΟ – ΟΝΟΜΑ**	**ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΕΡΑ**	**ΕΤΩΝ**	**ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ**	**ΧΩΡΙΟ**
1577	Αναγνώστου Ηλίας	Αναγνώστης	72	Κανδυλανάπτης	Δίβρη
1578	Αναγνωστόπουλου Χριστόδουλος	Αναγνώστης	55	Γεωργός	Δίβρη
1579	Αδάμ Γεώργιος	Αδάμ	52	Γεωργός	Δίβρη
1580	Αδάμ Ευαγγέλης	Γεώργιος	29	Γεωργός	Δίβρη
1581	Αδάμ Ιωάννης	Αδάμ	47	Γεωργός	Δίβρη
1582	Αδάμ Κώνστας	Αγγελής	35	Γεωργός	Δίβρη
1583	Αδάμ Ιωάννης	Αγγελής	27	Γεωργός	Δίβρη
1584	Αναγνώστου Κωνσταντ.	Ηλίας	40	Ποιμήν	Δίβρη
1585	Αθανασίου Στυλιανός	Δημήτριος	32	Δημοδιδάσκαλος	Δίβρη
1586	Αθανασίου Σταύρος	Δημήτριος	30	Γεωργός	Δίβρη
1587	Αμπλιανίτης Δημήτριος	Κωνσταντίνος	37	Βακάλης	Δίβρη
1588	Βασιλείου Γεώργιος	Βασίλειος	57	Γεωργός	Δίβρη
1589	Βασιλείου Τριαντάφυλλος	Γεώργιος	29	Γεωργός	Δίβρη
1590	Γκοντέλας Αντώνιος	Χρήστος	89	Γεωργός	Δίβρη
1591	Γεωργίου Ξενοφών	Σπύρος	29	Υπηρέτης	Μεξάται
1592	Γιαννίκου Αργύρης	Κωνσταντίνος	62	Γεωργός	Δίβρη
1593	Γιαννίκου Νικόλαος	Αργύρης	28	Γεωργός	Δίβρη
1594	Γιαννίκου Γεώργιος	Αργύρης	57	Γεωργός	Δίβρη
1595	Γιαννίκου Αθανάσιος	Αργύρης	26	Γεωργός	Δίβρη
1596	Γιαννίκου Κωνσταντίνος	Αργύρης	35	Γεωργός	Δίβρη
1597	Γιαννίκου Αγγελής	Γεώργιος	34	Γεωργός	Δίβρη

1598	Δρούγκας Νικόλαος	Γεώργιος	32	Ποιμήν	Δίβρη
1599	Δρούγκας Βασίλειος	Δημήτριος	57	Ποιμήν	Δίβρη
1600	Δρούγκας Αθανάσιος	Βασίλειος	25	Στρατιώτης	Δίβρη
1601	Δρόσου Κωνσταντίνος	Ιωάννης	47	Γεωργός	Λογγίτσι
1602	Ζομπόπουλος Φίλιππος	Κωνσταντίνος	42	Γεωργός	Δίβρη
1603	Ζομπόπουλος Νικόλαος	Κωνσταντίνος	37	Γεωργός	Δίβρη
1604	Θεοδώρου Ιωάννης	Αθανάσιος	32	Ποιμήν	Δίβρη
1605	Καραπατάκης Νικόλαος	Κωνσταντίνος	32	Ποιμήν	Δίβρη
1606	Καραπατάκης Αθανάσιος	Τριαντάφυλλος	67	Γεωργός	Δίβρη
1607	Καραπατάκης Ιωάννης	Αθανάσιος	31	Ποιμήν	Δίβρη
1608	Καραπατάκης Δμήτριος	Αθανάσιος	27	Στρατιώτης	Δίβρη
1609	Καραπατάκης Γεώργιος	Κωνσταντίνος	37	Ποιμήν	Δίβρη
1610	Καναβός Κωνσταντίνος	Δημήτριος	31	Ποιμήν	Δίβρη
1611	Καλογήρου Βασίλειος	Παναγιώτης	24	Ποιμήν	Δίβρη
1612	Κάλλου Δημήτριος	Ευθύμιος	37	Γεωργός	Δίβρη
1613	Κάλλου Νικόλαος	Ευθύμιος	42	Γεωργός	Δίβρη
1614	Καναβός Μιλτιάδης	Δημήτριος	34	Γεωργός	Δίβρη
1615	Κατσίκας Θεόδωρος	Ιωάννης	75	Γεωργός	Δίβρη
1616	Κατόπης Κώνστας	Αθανάσιος	45	Ειδ. Πάρεδρος	Δίβρη
1617	Κατόπης Γεώργιος	Αθανάσιος	42	Γεωργός	Δίβρη
1618	Καραγιάννης Δήμος	Αθανάσιος	66	Ποιμήν	Δίβρη
1619	Καραγιάννης Νικόλαος	Δήμος	37	Γεωργός	Δίβρη
1620	Καραγιάννης Γεώργιος	Δήμος	42	Γεωργός	Δίβρη
1621	Κουραβάνας Γεώργιος	Κωνσταντίνος	78	Γεωργός	Δίβρη
1622	Κουραβάνας Νικόλαος	Γεώργιος	31	Γεωργός	Δίβρη
1623	Κουραβάνας Αθανάσιος	Ιωάννης	45	Γεωργός	Δίβρη
1624	Κουραβάνας Δημήτριος	Ιωάννης	38	Γεωργός	Δίβρη
1625	Κομπλιόνας Αγγελής	Αναστάσιος	35	Γεωργός	Δίβρη
1626	Κρανάκος Δημήτριος	Αθανάσιος	70	Γεωργός	Δίβρη
1627	Λύτρας Δημήτριος	Γεώργιος	57	Γεωργός	Δίβρη
1628	Λύτρας Βασίλειος	Δημήτριος	29	Γεωργός	Δίβρη
1629	Λύτρας Γρηγόριος	Ιωάννης	32	Τσαρουχάς	Δίβρη
1630	Μπλέτσας Κώνστας	Αθανάσιος	47	Ποιμήν	Δίβρη
1631	Μιτσιράνας Αθανάσιος	Δημήτριος	32	Γεωργός	Δίβρη
1632	Νικολάου Πολύμερος	Νικόλαος	62	Γεωργός	Δίβρη
1633	Ντελής Κώνστας	Αργύρης	44	Γεωργός	Δίβρη
1634	Ντελής Γεώργιος	Αργύριος	48	Γεωργός	Δίβρη
1635	Ντελής Γεώργιος	Δημήτριος	40	Ποιμήν	Δίβρη
1636	Ντελής Νικόλαος	Δημήτριος	37	Ποιμήν	Δίβρη

1637	Ντελής Δημήτριος	Γεώργιος	77	Κανδηλανάπτης	Δίβρη
1638	Πολυμέρου Γεώργιος	Πολύμερος	31	Γεωργός	Δίβρη
1639	Πολίζου Ευαγγέλης	Ιωάννης	43	Ποιμήν	Δίβρη
1640	Πανταζής Νικόλαος	Τριαντάφυλλος	40	Γεωργός	Δίβρη
1641	Παπαδημητρίου Γεώργιος	Κωνσταντίνος	47	Γεωργός	Δίβρη
1642	Παπαδημητρίου Θωμάς	Ευστάθιος	31	Γεωργός	Δίβρη
1643	Παπαδημητρίου Κώνστας	Ευστάθιος	37	Γεωργός	Δίβρη
1644	Παπαδημητρίου Ιωάννης	Κωνσταντίνος	52	Γεωργός	Δίβρη
1645	Παπαδημητρίου Δημήτρ.	Ιωάννης	25	Γεωργός	Δίβρη
1646	Παπανάγνου Αθανάσιος	Ανάγνος	62	Γεωργός	Δίβρη
1647	Παπανάγνου Παναγιώτης	Αθανάσιος	31	Γεωργός	Δίβρη
1648					
1649					
1650	Παπανάγνου Ηλίας	Γεώργιος	40	Γεωργός	Δίβρη
1651	Παπανάγνου Σταύρος	Γεώργιος	29	Γεωργός	Δίβρη
1652	Παντρούλας Ιωάννης	Αναστάσιος	40	Γεωργός	Δίβρη
1653	Παντρούλας Θωμάς	Αναστάσιος	35	Ποιμήν	Δίβρη
1654	Παπανάγνου Αναστάσιος	Κωνσταντίνος	37	Ποιμήν	Δίβρη
1655	Παπανάγνου Δημήτριος	Κωνσταντίνος	42	Ποιμήν	Δίβρη
1656	Ροποτιάς Χρήστος	Αθανάσιος	32	Ποιμήν	Δίβρη
1657	Ριζόπουλος Αθανάσιος	Γεώργιος	47	Γεωργός	Δίβρη
1658	Ριζόπουλος Γεώργιος	Ρίζος	77	Γεωργός	Δίβρη
1659	Ροποτιάς Κώνστας	Θεόδωρος	52	Γεωργός	Δίβρη
1660	Ροποτιάς Θεόδωρος	Κωνσταντίνος	25	Γεωργός	Δίβρη
1661	Ροποτιάς Νικόλαος	Θεόδωρος	47	Γεωργός	Δίβρη
1662	Σουλόπουλος Κώνστας	Ιωάννης	42	Ράπτης	Στυλίδα
1663	Τσικούρας Γούλας	Αθανάσιος	52	Ποιμήν	Δίβρη
1664	Τσικούρας Αθανάσιος	Γούλας	30	Ποιμήν	Δίβρη
1665	Τσικούρας Δημήτριος	Γούλας	27	Ποιμήν	Δίβρη
1666	Τσιτσής Αθανάσιος	Δημήτριος	67	Ποιμήν	Δίβρη
1667	Ταξιάρχου Αναστάσιος	Ταξιάρχης	68	Γεωργός	Δίβρη
1668	Ταξιάρχου Αθανάςιος	Αναστάσιος	28	Γεωργός	Δίβρη
1669	Τσικούρας Αγγελής	Αθανάσιος	47	Γεωργός	Δίβρη
1670	Τραγολιάς Αντώνιος	Γεώργιος	37	Γεωργός	Δίβρη
1671	Τραγολιάς Ιωάννης	Γεώργιος	33	Γεωργός	Δίβρη
1672	Τσιούρης Ιωάννης	Αθανάσιος	47	Γεωργός	Δίβρη
1673	Τσαντύλας Ανέστης	Δημήτριος	28	Ποιμήν	Δίβρη
1674	Τσαντύλας Γεώργιος	Δημήτριος	32	Στρατιώτης	Δίβρη
1675	Τσαντύλας Ηλίας	Δημήτριος	23	Ποιμήν	Δίβρη

1676	Φούντας Ιωάννης	Νικόλαος	46	Γεωργός	Δίβρη
1677	Χαντσής Ιωάννης	Δημήτριος	52	Ποιμήν	Δίβρη
1678	Χατσής Δημήτριος	Ιωάννης	25	Στρατιώτης	Δίβρη

Σύμφωνα με τον εκλογικό κατάλογο αυτό η Δίβρη είχε εκατό άνδρες και σύμφωνα με την απογραφή 478 άτομα. Να σημειώσουμε εδώ ότι οι γυναίκες άρχισαν να ψηφίζουν μόλις το 1952.

Παρατηρούμε βέβαια ότι κάποιοι Διβριώτες δεν αναφέρονται στον παραπάνω κατάλογο.

Η Δίβρη τότε ήταν το 3ο σε μέγεθος χωριό του Δήμου Λαμιέων, μετά την Ανθήλη και τη Ροδίτσα.

Αναλύοντας ηλικιακά τους αναφερόμενους στον εκλογικό κατάλογο Διβριώτες παρατηρούμε ότι ο μικρότερος ψηφοφόρος ήταν 23 ετών και ο μεγαλύτερος 89. Στις ηλικίες 23 μέχρι 35 ετών, έχουμε 1 έως 8 άνδρες ενώ σε πολλές ηλικίες, όπως 36,39, 41,49,50 51 κ.α. ετών, δεν είναι κανείς, πράγμα λίγο παράξενο και ανεξήγητο σήμερα.

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

Κατά το χρονικό διάστημα 1835 ως 1838 που ίσχυε το Δημοτικό Σύστημα και η Δίβρη υπάγονταν στο Δήμο Λαμίας, είχε Ειδικό Πάρεδρο. Στον εκλογικό κατάλογο του 1879 αναφέρεται ως Ειδικός Πάρεδρος ο Κατόπης Κώστας του Αθανασίου.

Κατά το διάστημα 1914 ως 1998, που εφαρμόσθηκε το Κοινοτικό Σύστημα, τη Δίβρη υπηρέτησαν οι παρακάτω πρόεδροι:

1. Κρανάκος Στέφανος
2. Παπαδημητρίου Θωμάς
3. Κατόπης Αντώνιος
4. Τραγουλιάς Κων/νος
5. Κουραβάνας Τριαντάφυλλος
6. Παπαδημητρίου Ευστάθιος
7. Κουραβάνας Ιωάννης
8. Ρουποτιάς Παναγιώτης
9. Αδάμ Γεώργιος
10. Σουβέλας Δημήτριος, 1940 – 1941
11. Ρουποτιάς Νικόλαος, 1942 – 1945
12. Παπαντωνίου Ανάργυρος 1946 – 1947
13. Κάλλος Νικόλαος , 1948 - 1949
14. Γαλάνης Αθανάσιος, 1950

15. Τραγουλιάς Βασίλειος 1950 – 1951
16. Κάλλος Κων/νος 1952
17. Ηλιόπουλος Βασίλειος, 1953
18. Τριανταφυλλόπουλος Σπύρος του Δημ. 1954 - 1956
19. Κατόπης Βασίλειος, 1955 (ένα μήνα)
20. Δρούγας Ιωάννης του Κων. 1957 - 1959
21. Αδάμ Ευθύμιος του Άγγελου 2/8/1959 – 31/12/1961
22. Αδάμ Βασίλειος του Ιωάννη 1/1/1962 – 3/2/1962
23. Κουραβάνας Δημήτριος του Ηλία 4/2/1962 – 22/81964
24. Αδάμ Ευθύμιος του Άγγελου 23/8/1964 – 19/6/1967
25. Πολυμερόπουλος Δημήτριος του Κων. 19/6/1967 - 24/9/1967
26. Μπαμπουκλής Γεώργιος του Δημ. (διορισμ.) 24/9/1967 – 30/9/1974
27. Κραβαρίτης Χρήστος (δάσκαλος, διορισμένος) 30/9/1974 – 10/6/1975
28. Ηλιόπουλος Γεώργιος του Ανδρέα 11/6/1975 –31/12/1978
29. Τσαλαφούτας Γεώργιος του Βασιλείου 1/1/1979 –31/12/1982
30. Παπαδημητρίου Θεοχάρης του Ιωάννη 1/11983 – 31/12/1990
31. Κατόπης Αθανάσιος του Ανδρέα 1/1/1991 –31/12/1998

ΠΡΟΕΔΡΟΙ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΒΡΗΣ

1. Κατόπης Βασίλειος του Κων/νου 1/1/1999 – 31/12/2002
2. Μπαμπουκλής Ευάγγελος του Γεωργίου 1/1/2003 – 31/12/2006
3. Μπαμπουκλής Ευάγγελος του Γεωργίου 1/1/2007 – 31/12/2010

1. **5. ΔΙΒΡΗ ΚΑΙ ΔΙΒΡΙΩΤΕΣ ΣΕ ΠΑΛΙΑ ΕΓΓΡΑΦΑ**

Γραπτά στοιχεία για τη Δίβρη, στα πρώτα χρόνια της Νεότερης Ελλάδας βρίσκουμε στα Πρακτικά του Δήμου Λαμιέων, σε Εκκλησιαστικούς Κώδικες και σε συμβόλαια.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΛΑΜΙΕΩΝ

Από το 1836 η Δίβρη υπάγεται διοικητικά στο Δήμο Λαμιέων. Πολλές πληροφορίες πήραμε από τα πρακτικά αυτά, τα οποία βρίσκονται στο Ιστορικό Αρχείο Λαμίας Εκεί αναφέρονται χρηματοδοτήσεις, για επισκευή μιας βρύσης, για επισκευή του στρατώνα στη Σάββα Βρύση, για ενοικίαση κτιρίου για σχολείο, για την πληρωμή δασκάλων κ.ά.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ

Οι Εκκλησιαστικοί Κώδικες της Επισκοπής Ζητουνίου από το 1834 και μετά, αναφέρονται στις Ενορίες και τους ιερείς της Επισκοπής, καθώς και στους γάμους που πραγματοποιήθηκαν σε κάθε Ενορία.

Σχετικά με τη Δίβρη στοιχεία παραθέτουμε παρακάτω, στο Κεφάλαιο 6 του Βιβλίου, το οποίο αναφέρεται στη θρησκευτική ζωή των Διβριωτών.

ΣΥΜΒΟΛΑΙΑ

Από το 1837 βρίσκουμε τα πρώτα συμβόλαια διαφόρων αγοραπωλησιών και άλλων δικαιοπραξιών. Οι παραπάνω αναφερόμενες δικαιοπραξίες γίνονται μεταξύ κατοίκων Δίβρης, Λαμίας, Ταράτσας, Μακρολειβάδου, Παλαιοχωρίου και Λιμογαρδίου. Με το πέρασμα του χρόνου οι δικαιοπραξίες αυτές αυξάνονται.

Να σημειώσουμε ότι στα χρόνια 1833 – 1881, όπου η Ελληνοτουρκική μεθόριος ήταν στις βουνοκορφές μας, στην περιοχή του Μακρυλείβαδου ήταν και ο οικισμός Μακρολειβάδου, του οποίου οι κάτοικοι μετά την μετακίνηση των συνόρων στον Όλυμπο, μετοίκησαν στη Δραμάλα Δομοκού, η οποία και μετονομάστηκε σε Μακρολείβαδο Δομοκού.

1. Σύμφωνα με αναφορά της Κοινότητας Δίβρης προς τη Νομαρχία Φθιώτιδας.

2. Νόμος της 27-12-1833/ 8-1-1834 «Περί του σχηματισμού και της διαιρέσεως των δήμων» (ΦΕΚ 3 της 10_1-1834). « Ο ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ» ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΤΣΙΩΝΗ, ΑΘΗΝΑ 1983

3. Σύμφωνα με την έκδοση της ΚΕΔΚΕ «Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων Φθιώτιδας» ο Δήμος Κορώνειας, με πληθυσμό 442 κατοίκους, σχηματίστηκε με το Β. Δ. της 8^{ης} (20) Απριλίου 1835 και είχε πρωτεύουσα την Κορώνεια (Λογγίτσι).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Πολλά ευρήματα μαρτυρούν την κατοίκηση σε πολλά σημεία της περιοχής Δίβρης από τα αρχαία χρόνια.

Οι αρχαίες πόλεις της Κορώνειας και του Πραντού υπήρχαν στην περιοχή μας. Λίγες είναι οι αναφορές σε ιστορικές πηγές για τις πόλεις αυτές αλλά σίγουρη η συμμετοχή τους στην ιστορία του τόπου μας, όπως και της Δίβρης αργότερα. Η συμμετοχή όμως των ανθρώπων αυτών στους διάφορους αγώνες είναι αναμφισβήτητη.

Το ορεινό και άγριο έδαφος δεν επέτρεπε μεγάλη ανάπτυξη πόλεων.

Το πέρασμα στρατευμάτων από τη Θεσσαλία, μέσω Δομοκού, στη Λαμία γίνονταν συχνά στη διαδρομή Δομοκός – Δερβένι Φούρκα – Λαμία. Άλλοτε πάλι, Δομοκός - Μελιταία – Αγκαθίτσα – Σκούρα - Σάββα – Παλιοχώρι – Λαμία ή από Σκούρα - Άγιος Νικόλαος - Λαμία. Μία από τις

δύο τελευταίες διαδρομές ακολούθησε και ο Σπαρτιάτης Στρατηγός Αγησίλαος, το 394 π. Χ., επιστρέφοντας από τη Μ. Ασία, όπου είχε πάει να πολεμήσει τους Πέρσες και τώρα επέστρεφε για να τιμωρήσει τους Θηβαίους οι οποίοι ξεσηκώθηκαν.

Γραπτή μαρτυρία έχουμε για τη μάχη του 394 π.Χ., σε θέση μεταξύ Πραντός και Ναρθακίου, ανάμεσα στους Σπαρτιάτες του Αγησίλαου και στους Θεσσαλούς οι οποίοι τον παρενοχλούσαν, όπου ο Αγησίλαος κατατροπώσας τους Θεσσαλούς έστησε τρόπαιο νίκης.[1] Ένα αρχαίο κοινοτάφιο[2] με πολλά οστά αποκαλύφτηκε σε μεγάλο νεροφάγωμα στην Ασπρόσαρα, απέναντι νοτιοανατολικά από το Μοναστήρι του Αϊ Νικόλα. Πιθανόν το κοινοτάφιο αυτό να έχει σχέση με τη μάχη αυτή.

Δε γνωρίζουμε αν οι ντόπιοι κάτοικοι συμμετείχαν στη μάχη αυτή και με ποιο μέρος ήταν.

Βέβαια ούτε για τη Δίβρη γνωρίζουμε πότε και από ποιους ιδρύθηκε και ποια ήταν η συμμετοχή της στους διάφορους αγώνες απελευθέρωσης από τους Τούρκους.

Η ΔΙΒΡΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ’21 ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Λαμία ήταν στρατιωτικό κέντρο των Τούρκων σε όλα τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Η περιοχή της Δίβρης, κοντά στη Λαμία, ελέγχονταν δυναμικά από τα τουρκικά στρατεύματα και ποτέ δεν υπήρξε πεδίο μάχης στον αγώνα της ανεξαρτησίας. Δεν έχουν βρεθεί μαρτυρίες για το πόσοι και ποιοι Διβριώτες πήραν μέρος στον απελευθερωτικό αγώνα του 1821.

Στον κατάλογο των όσων αξιωματικών συνεξεστράτευσαν υπό τον Καραϊσκάκη στη Στερεά Ελλάδα από 1η Μαΐου 1826 μέχρι τέλους Απριλίου 1827, αναφέρει στα «Στρατιωτικά του ενθυμήματα» ο Νικόλαος Κασομούλης, ήταν και ο Αναγνώστης Καναβός, ο οποίος πρέπει να κατάγονταν από τη Δίβρη, αλλά αναφέρεται ως Ανατολικοελλαδίτης και ο οποίος «απέθανε».[3]

Ότι συμμετείχαν Διβριώτες στον αγώνα αυτό, ίσως αποδεικνύεται και από το ότι το 1827 αιχμαλωτίστηκε στη Δίβρη η Διβριωτοπούλα Άννα Αλεξίου Φίλου, ετών 15, όπως αναφέρει στην έρευνά του «Πίναξ Φθιωτών και Λοκρών Αιχμαλώτων» ο Γιώργος Β. Νικολάου.[4]

Τα ελληνοτουρκικά σύνορα καθορίζονται με το από 18/30 Αυγούστου 1832 πρωτόκολλο του Λονδίνου, και με αυτό η επαρχία Ζητουνίου δίνεται στην Ελλάδα, αντί χρηματικής αποζημίωσης προς τους Τούρκους, 40 εκατομμυρίων γροσίων.

Στις 10 Φεβρουαρίου 1833 εκδόθηκε το Βασιλικό Διάταγμα για την κατάληψη της Αττικής, της Εύβοιας και της Φθιώτιδας.

Στις 28 Μαρτίου 1833 απελευθερώνεται το Ζητούνι (Λαμία), και όλη η Επαρχία του, στην οποία υπάγεται και η Δίβρη.

Η Δίβρη, από το 1833 θα βρίσκεται στην παραμεθόριο περιοχή ως το 1881, οπότε τα ελληνοτουρκικά σύνορα μεταφέρονται βόρεια, στον Όλυμπο.

Τα Ελληνοτουρκικά όρια στο Διβριώτικο έδαφος ήταν : Αντίνιτσα – Κουμίνια – Σάββα Βρύση.

Η οριογραμμή Ελλάδας - Τουρκίας, σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Λονδίνου είναι: Αμβρακικός –Αχίλλειο και στην περιοχή Δίβρης είναι Αντίνιτσα – Κουμίνια - Παλιόκαστρο – Σάββα Βρύση.

Στη Σάββα Βρύση και εντός της Μονής Αντίνιτσας υπήρχαν ελληνικοί Στρατώνες.

Στη Σάββα Βρύση, στην Αντίνιτσα αλλά και στα Κουμίνια υπήρχαν και τουρκικές Καζάρμες. [5]

Η ΛΗΣΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑ

Στα πρώτα χρόνια του ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους στην περιοχή μας, όπως και κατά μήκος όλης της παραμεθόριου περιοχής άκμασε η ληστοκρατία. Όταν οι Έλληνες κυνηγούσαν τους ληστές αυτοί περνούσαν στο τούρκικο. Όταν τους κυνηγούσαν οι Τούρκοι περνούσαν στο ελληνικό. Πολλά έχουν γραφτεί για τη ληστοκρατία στη Φθιώτιδα.

Για τη Δίβρη, γνωστή είναι η ιστορία του Θανάση Μπαμπουκλή (Πατσιά) και του Γιώργου Πολυμερόπουλου (Κολοτούρα). Το πηγαινέλα των μικροκλεφτών αυτών, όταν αποφασίστηκε το κυνήγι και η σύλληψη των κλεφτών, για τους δυο αυτούς χωριανούς μας έγινε το τραγούδι:

“Δεν είναι ώρα για κλεψιά

μωρέ Θανάση και Πατσιά,

ούτε και για ρεμούλα

μωρέ Γιώργο Κολοτούρα”.

Μεγάλος κλέφτης της περιοχής μας ήταν και ο Λιάκος, για τον οποίο γράφτηκε και το γνωστό δημοτικό τραγούδι. [6]

Στις 17 Νοεμβρίου 1837 ο Ανθυπολοχαγός Γιώργος Κασομούλης, αδερφός του Νίκου Κασομούλη, αποσπασματάρχης στην περιοχή της Φθιώτιδας σκοτώθηκε σε μάχη με τους ληστές, στην περιοχή πλησίον “Λιάκου Ταμπούρια”. Στην περιοχή της Μαγούλας, η βορεινή πλαγιά του λόφου Ανεμόμπλου, ονομάζεται ακόμη “Τ’ Λιάκ’ το Λημέρι”, αλλά δε γνωρίζουμε αν και του Λιάκου τα Ταμπούρια ήταν στην περιοχή μας.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ 1897

Στον ατυχή πόλεμο του 1897, τα Ελληνικά στρατεύματα νικήθηκαν στη μάχη του Δομοκού και τα Τουρκικά στρατεύματα έφτασαν πάνω από την Αγία Παρασκευή της Λαμίας, στην περιοχή που από τότε ονομάστηκε Κουραντίνα (που σημαίνει ως εδώ).

Οι Διβριώτες, εγκατέλειψαν το χωριό και εγκαταστάθηκαν προσωρινά στην Οίτη και στον

Καλλίδρομο. Στρατιωτική μονάδα των Τούρκων είχε καταλάβει την εγκαταλειμμένη Δίβρη.

Ο Νίκος Ηλιόπουλος μας διηγήθηκε ότι ο πατέρας του Δημήτριος Παπανάγνου – Ηλιόπουλος με ένα ακόμη συγχωριανό, ήρθαν στο χωριό για να δουν αν έφυγαν οι Τούρκοι. Οι Τούρκοι σκοποί τους έπιασαν και τους οδήγησαν στον αξιωματικό που έμενε στου Καναβού το σπίτι (Αυτό που σήμερα έχει δωρηθεί στο Σύλλογο Διβριωτών). Δικαιολογήθηκαν ότι σα Διβριώτες, όταν έχασαν μερικές αγελάδες ήρθαν στο χωριό να τις βρουν. Οι Τούρκοι τους ανέκριναν και για άλλες πληροφορίες και τους απόλυσαν.

Ακολούθησε η συνθηκολόγηση και η αποχώρηση των Τούρκων και οι Διβριώτες επέστρεψαν στο χωριό.. Δε γνωρίζουμε ποιοι Διβριώτες συμμετείχαν στον πόλεμο.

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Το έντονο πατριωτικό συναίσθημα οδήγησε πολλούς Διβριώτες να πάρουν μέρος ως στρατιώτες εθελοντές σε διάφορους εθνικούς αγώνες. Γνωρίζουμε ότι ο Γεώργος Αδάμ πήρε μέρος στο Μακεδονικό Αγώνα, 1903-1906.

ΟΙ ΒΑΛΚΑΝΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ 1912-13

Η συμμετοχή των Διβριωτών και στους Βαλκανικούς Πολέμους είναι δεδομένη.

Βρήκαμε όμως και μια ανέλπιστη γραπτή μαρτυρία. Πίσω από την εικόνα της Αγίας Βαρβάρας του ομώνυμου Ναού της Δίβρης αναγράφονται τα ονόματα των Διβριωτών : Νικολ. Δ. Αμπλιανίτου, Ανδρέου Πανδρούλα, Αθ. Καραπατάκη, Γεωργ. Αμπλιανίτου, Ιωάν. Κουραβάνα, Δ. Καναβού, Κων. Πολυμέρου, Κ. Αθ. Αδάμ, Βας. Δρίβα, Ιω. Αδάμ, Δημ. Τριανταφυλλοπούλου, Κων. Ρουποτιά, Ευαγγ. Κάλλου, Στέργιου Καραγιάννη, Αντωνίου Κατόπη, Στέφ, Κρανάκου, Κων. Κατόπη,ΛεωνίδουΚουραβάνα, Βαΐου Παπανάγνου, Κων. Κοντέλα, Ιωάν. Κοντέλα, Δημ. Ρουποτιά, Αθ. Ρουποτιά, Αριστ. Αδάμ, Γεωργ. Αδάμ, Κων. Κάλλου, Δημ. Τσαντήλα, Κων. Δρούγα, Γεωργ. Γεροδήμου, Ιωάννη Παπαδημητρίου, Κων. Ζουμποπούλου, Γεωργ. Πανταζή, Κων Κάλλου, Ιωάννη Καναβού, Αθ. Κατόπη, Κων. Χ. Παπανάγνου, Κων. Ιωάν. Καραπατάκη, Κων. Κομπλιόνα, Ανδρέου Μπαϊκούση, Ανάργ. Καραπατάκη, Αλεξίου Αδάμ, των διαπρεψάντων Εφέδρων κατά τους δύο πολέμους 1912-13".

Ο Κώστας Πολυμερόπουλος, όπως μας πληροφόρησε ο γιος του Δημήτρης, πήρε μέρος στη μάχη του Καρβασαρά.

Στους Βαλκανικούς πολέμους του 1912 – 13 τραυματίστηκαν οι συμπατριώτες: Κατσιάκος Ευστάθιος, Λύτρας Ευάγγελος, Καλόγηρος Στέργιος, Πολυμερόπουλος Γεώργιος και Καλόγηρος Ιωάννης.

Α΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ

Στον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο και στη Μικρασιατική εκστρατεία συμμετείχαν πολλοί Διβριώτες.

Στη Μικρά Ασία πολέμησαν οι: Αδάμ Βασίλειος, Αδάμ Κώστας, Καλόγηρος Στέφανος, Γιαννέκος Αργύρης, Κώστας Ιωάννη Αναγνωστόπουλος, Ηλίας Ιωάννη Αναγνωστόπουλος, Απόστιλος Τριαντάφυλλου Βασιλείου, Ευάγγελος Λύτρας, Σταύρος Ηλία Τσαντσαλής και Γεώργιος Π. Ρουποτιάς.

Στη Μικρά Ασία ο Απόστολος Τρ. Βασιλείου, Ανθυπασπιστής, ο Γεώργιος Π. Ρουποτιάς και οι αδερφοί Κώστας και Ηλίας Ι. Αναγνωστόπουλος (1920) έδωσαν το αίμα τους για την πατρίδα. Ο Ευάγγελος Λύτρας

Ο Βασίλης Ιωάννη Αδάμ συμμετείχε σε όλη τη Μικρασιατική εκστρατεία και προήχθη σε Δεκανέας, επ' ανδραγαθεία.

Ο Στέφανος Καλόγηρος μας διηγούνταν ιστορίες από τη Συμμετοχή του, το 1918, στο εκστρατευτικό Σώμα, στη Ρωσία, για την αντιμετώπιση της Ρωσσικής Επανάστασης.

Ο ΕΛΛΗΝΟΪΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (ΤΟ ΕΠΟΣ ΤΟΥ 1940)

Στο ηρωικό έπος του 1940, συμμετείχαν πάνω από πενήντα Διβριώτες. Όλοι τους αγωνίστηκαν ηρωικά, πολλοί απ' αυτούς τραυματίστηκαν και οι παρακάτω έδωσαν το αίμα τους για την πατρίδα :

Ο Ανδρέας Αθ. Κατόπης (Λοχίας),

ο Αδάμ Δημήτριος του Νικολάου,

ο Αδάμ Παναγιώτης του Κώστα, και

ο Πανταζής Δημήτριος του Γεωργίου (στρατιώτες).

Η ΙΤΑΛΟΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΟΧΗ

Η οδυνηρή κατοχή, Γερμανοϊταλική κατ' αρχήν και Γερμανική στη συνέχεια είχε τις επιπτώσεις της και για τη Δίβρη.

Η πείνα του 1941, λίγο έπληξε τους Διβριώτες. Από τη μια πλευρά είχαν μεταφέρει και κρύψει μερικά προϊόντα σε σπηλιές της περιοχής και αφ' ετέρου σαν χωριάτες είχαν τις

κότες και τα αυγά τους και οι κτηνοτρόφοι είχαν λίγο γάλα και λίγο κρέας.

Οι επιδρομές των κατακτητών στο χωριό ήταν αρκετές.

Η πρώτη έγινε από Ιταλούς, το Καλοκαίρι του 1941. Ήθελαν να συγκεντρώσουν τα όπλα που κατείχαν οι Διβριώτες.

Ένα πρωινό κύκλωσαν το χωριό και κάλεσαν όλους τους άντρες να παρουσιασθούν στο σχολείο. Μερικοί φοβήθηκαν και κρύφτηκαν. Οι πολλοί παρουσιάστηκαν στο σχολείο. Οι Ιταλοί τους έκλεισαν στη μία αίθουσα και από κει τους έπαιρναν έναν – έναν στην άλλη αίθουσα, τους ανέκριναν, αν οι ίδιοι ή κάποιοι άλλοι έχουν όπλα. Όσοι, δυο – τρεις, έλεγαν ότι έχουν όπλο, το παρέδιδαν και έφευγαν. Για τους υπόλοιπους, ο ξυλοδαρμός με αλυσίδες και βούρδουλες ήταν τρομερός. Ευτυχώς που δεν σκότωσαν κανέναν.

Κατά την επίσκεψή τους στη Δίβρη οι Ιταλοί, όταν πλησίαζαν άκουσαν την καμπάνα να χτυπά, προειδοποιώντας τους χωριανούς ότι κάτι κακό συμβαίνει, πυροβόλησαν, έκοψαν τα σκοινιά, με τα οποία ήταν κρεμασμένη στον πλάτανο και την κύλησαν στο ρέμα. Οι Διβριώτες, μόλις έφυγαν οι Ιταλοί έφεραν και πάλι την καμπάνα στη θέση της.

Από το κατρακύλισμα όμως, η καμπάνα είχε ραγίσει και έκτοτε για πολλά χρόνια το κάλεσμα των Διβριωτών σε χαρές, σε λύπες και σε κίνδυνο γινόταν με ήχο άτονο. Είναι αυτή η ίδια καμπάνα που κοσμεί ακόμη το καμπαναριό της εκκλησίας της Αγίας Βαρβάρας, καθώς ύστερα από επισκευή της βρήκε και πάλι τη γάργαρη φωνή της.

Ακολούθησαν πολλές επισκέψεις των Γερμανών, αλλά ευτυχώς και τότε δεν είχαμε θύματα.

Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

Στη Δίβρη, όταν το 1942 άρχισε τη δράση της η Εθνική Αντίσταση, κυριαρχούσαν οι αντάρτες. Όλοι οι Διβριώτες οργανώθηκαν στην Εθνική Αντίσταση, έτοιμοι για αγώνα κατά του κατακτητή.

Οι Γερμανοί, στις αρχές Σεπτεμβρίου του 1942 χτύπησαν τη Δίβρη με το πυρόβολο, από τη Λαμία. Πέρα από τα σπίτια που γκρεμίσθηκαν, είχαμε και δύο θύματα. Σκοτώθηκε ο γερο - Ντίνος Πανταζής του Τριαντάφυλλου και η Ξανθούλα Γεωργίου Παπανάγνου.

Αδικοχαμένα θύματα της Γερμανικής θηριωδίας ήταν και, ο δικηγόρος Αθανάσιος Αμπλιανίτης και η σύζυγός του (τους οποίους εκτέλεσαν στη Λαμία σαν προδότες), ο Τσεκούρας Ηλίας του Κων/νου και ο Αθανασίου Νικόλαος (Αξιωματικός).

ΘΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ

Η απελευθέρωση από τους Γερμανούς ήρθε για τη Λαμία και συνεπώς και για τη Δίβρη στις 18 Οκτωβρίου 1944.

Το ηρωικό έπος του ’40 και την ανεπανάληπτη Εθνική μας Αντίσταση ενάντια στις δυνάμεις της Ναζιστικής κατοχής 1941-44, ακολούθησε ο καταστροφικότατος για την πατρίδα μας εμφύλιος πόλεμος. Πέρα από τις υλικές καταστροφές και τις άλλες συνέπειες του εμφυλίου, το έμψυχο υλικό που τόσο άδικα χάθηκε στο άνθος της νιότης του, άφησε πίσω του για πολλά χρόνια εμφύλια έχθρα.

Στον κυκεώνα της αυτοκαταστροφής βρέθηκε και η Δίβρη με αποτέλεσμα να αφήσουν τα κοκάλα τους στα βουνά, μαχόμενοι από τη μια ή την άλλη πλευρά, ή να πέσουν αθώα θύματα της κατάστασης οι παρακάτω Διβριώτες :

Αδάμ Ιωάννης του Σπύρου

Αμπλιανίτης Κων/νος του Κωνσταντίνου

Αναγνωστόπουλος Ιωάννης του Λεωνίδα

Γαλάνης Ιωάννης του Αναστασίου

Κατσιάκος Κων/νος του Δημητρίου

Κατόπης Αναστάσιος του Αντωνίου

Κατόπης Κων/νος του Δημητρίου

Καραπατάκης Κων/νος του

Κουτσής Πέτρος του Αθανασίου

Κρανάκου Ασημούλα του Στέφανου (σύζυγος του Ιωάννη Γαλάνη)

Μπαμπουκλής Κων/νος του Μιλτιάδη

Παπαδημητρίου Βάιος του Ιωάννη

Παπαδημητρίου Ελευθέριος του Ιωάννη

Παπαδημητρίου Βασιλική του Ιωάννη

Πολυμερόπουλος Ιωάννης του Κων/νου

Ρουποτιάς Ιωάννης του Σπύρου

Τραγουλιάς Γεώργιος του Ιωάννη

Τραγουλιάς Ανάργυρος του Ιωάννη

Τριανταφυλλόπουλος Νικόλαος του Αθανασίου

Τσαλάγκας Ευάγγελος του Αναστασίου

Αξίζει να αναφέρουμε ακόμη ότι είχαμε πολλούς τραυματίες και κατά την περίοδο αυτή. Ακόμη είχαμε και πολύ αργότερα τραυματισμούς άμαχου πληθυσμού και κυρίως

παιδιών, από σφαίρες, βλήματα και οβίδες, εγκατασπαρμένα κατάλοιπα του πολέμου.

Στα χρόνια 1947-1949 η Δίβρη κρίθηκε ανταρτόπληκτη και οι κάτοικοί της μεταφέρθηκαν στη Λαμία. Μετά το τέλος του εμφυλίου, το 1949, έγινε ο επαναπατρισμός των Διβριωτών στη Δίβρη. Πολλά πράγματα όμως είχαν αλλάξει. Στο χωριό γύρισαν οι κτηνοτρόφοι και μερικοί γεωργοί. Πάρα πολλοί Διβριώτες διαβλέποντας τις δυσκολίες ζωής στη Δίβρη και άλλοι φοβούμενοι την οργή των νικητών, παρέμειναν στη Λαμία ή έφυγαν στην Αθήνα όπου έγιναν εργάτες, τεχνίτες και έμποροι και σταδιοδρόμησαν.

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

1950 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Το 1950 παίχτηκε το τελευταίο παιχνίδι του πολεμικού δράματος, στην Κορέα, με τη συμμετοχή και Διβριωτών στρατιωτών.

Μετά το τέλος του πολέμου, όπως σε όλη την Ελλάδα έτσι και στη Δίβρη αρχίζει η ανασυγκρότηση.

Η οργάνωση ΟΥΝRΑ των Ηνωμένων Εθνών, από το 1945, δίνει βοήθεια στους Έλληνες. Το «πρόγραμμα Μάρσαλ», μετά το τέλος του εμφυλίου, δίνει ξυλεία για επισκευή των καταστραμμένων σπιτιών.

Στα χρόνια που ακολουθούν, πολλοί Διβριώτες, κυρίως στη δεκαετία του 1960, πουλάν ε ή εγκαταλείπουν τα σπίτια τους και φεύγουν για Αθήνα και Λαμία. Έκτοτε σπάνια μένει νέος στο χωριό.

Και φτάνουμε στα χρόνια μας, όπου οι περισσότεροι κάτοικοι του χωριού είναι συνταξιούχοι υπερήλικες. Λίγου είναι οι νεότεροι γεωργοί και κτηνοτρόφοι και καμιά δεκαριά ανήλικα παιδιά και μαθητές δημοτικού και γυμνασίου.

1. ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ (ΙΙΙ - 3)

2. Το αναφέρουμε ως αρχαίο κοινοτάφιο επειδή βρέθηκε σε επιχωματωμένο βάθος ενάμιση μέτρου και στο σημείο αυτό ο πατέρας του συγγραφέα Νίκος Ηλιόπουλος βρήκε ένα αρχαίο νεραϊδοσφόντυλο, το οποίο φυλάσσεται στο λαογραφικό μουσείο Δίβρης. Το κοινοτάφιο αυτό κατασκάφτηκε από αρχαιοκάπηλους.

3. «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ» ΝΙΚ. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ 2^{ος} τόμος.

4. Ο Γιώργος Β. Νικολάου, στην έρευνά του «ΠΙΝΑΞ ΦΘΙΩΤΩΝ ΚΑΙ ΛΟΚΡΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ» (ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1994), αναφέρει ότι, σύμφωνα με το Ισλαμικό δίκαιο οι άνδρες

αιχμάλωτοι πολέμου θανατώνονταν ενώ οι γυναίκες και τα παιδιά πωλούνταν σκλάβοι. Έτσι στις αιτήσεις αναζήτησης και επιστροφής αιχμαλώτων αναφέρεται και η Άννα Αλεξίου Φίλου ετών 15. Τόπος γέννησης η Δίβρη. Εποχή αιχμαλωσίας 1827. Τόπος ενεστώσης διαμονής Πρεμετή. Ονομασία του κυρίου του ατόμου εκείνου του οποίου ζητείται η απελευθέρωση Σουλεϊμάν Μπέιδες.

5. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1987, Δ. Α. ΜΗΝΟΓΙΑΝΝΗ "Η παλιά οροθετική γραμμή Ελλάδας – Τουρκίας"

6. «ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ» ΝΙΚ. ΚΑΣΟΜΟΥΛΗ 1ος τόμος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ – ΜΝΗΜΕΙΑ

Σε πολλά σημεία της περιοχής της Δίβρης υπάρχουν ενδεικτικά ευρήματα κατοικιών από παλιότερες εποχές.

Το Παλιόκαστρο στου Σάββα και το Παλιόκαστρο των Αμπελιών αποτελούν οχυρώσεις μέσα και γύρω από τις οποίες κατοίκησαν άνθρωποι στα προ Χριστού χρόνια.

Σε πολλά άλλα μέρη της περιοχής Δίβρης, όπως στα Παλιάμπελα, στον Άγιο Νικόλαο, στο Μάραθο και αλλού, υπάρχουν ευρήματα κατοίκησης. Στου Σταύρακα τη ράχη υπάρχει ένα κάστρο.

Ιστορικά αναφέρονται και τοποθετούνται στην περιοχή μας δύο αρχαίες πόλεις, η Κορώνεια και ο Πρας. Αναφέραμε παραπάνω για τα δυο παλιόκαστρα της Δίβρης.

Θα περιγράψουμε τους αρχαιολογικούς αυτούς χώρους και θα τοποθετήσουμε τις προαναφερόμενες αρχαίες πόλεις, σύμφωνα με τις υπάρχουσες λιγοστές γραπτές μαρτυρίες.

ΚΟΡΩΝΕΙΑ

Η Κορώνεια είναι η σημαντικότερη πόλη της αρχαιότητας πάνω στην Όθρη. Μνημονεύεται σε μια δελφική επιγραφή.[1] Αναφέρεται από το Στράβωνα, τον Πτολεμαίο και το Στέφανο Βυζάντιο.

Κατά το Στράβωνα η Κορώνεια δυο φορές απαριθμείται μεταξύ Ναρθακίου και

Μελιταίας, και μια φορά αναφέρεται ο Ερινεός σαν μια γειτονική της περιοχή.

Ο F. Stahlin αναφέρει ότι με την Κορώνεια σχετίζονται τα ερείπια κοντά στους Κοκκωτούς και Κωφούς.

Μεταξύ Ναρθακίου (Λιμογαρδίου) και Μελιταίας βρίσκεται το Παλιόκαστρο του Σάββα, πάνω στον ψηλότερο δεσπόζοντα λόφο της περιοχής με ανοιχτό ένα γύρο τον ορίζοντα και θέα από το οροπέδιο του Δομοκού ως τα υψώματα της Λαμίας. Μακριά στο βορά διακρίνονται και οι κορυφές του Ολύμπου.

Το Παλιόκαστρο του Σάββα είναι κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος[2]

Στο Κάστρο τούτο διατηρείται τμήμα του τείχους, πάνω στον ομώνυμο λόφο με υψόμετρο 1125 μέτρα, 5 χιλιόμετρα Βόρεια της Δίβρης.

Το τείχος, τραπεζιόσχημου περιγράμματος με οδοντώσεις στο δυτικό τμήμα του περικλείει ένα πλάτωμα περίπου δέκα στρεμμάτων, στην κορυφή του λόφου και διατηρείται σε αρκετά σημεία της κορυφογραμμής έως και 5 δόμους.

Τέσσερις πύργοι, με πρόσοψη πλάτους 7,40 μέτρων κατανέμονται σε άνισα διαστήματα κατά μήκος της βόρειας πλευράς του τείχους. Δύο ακόμη τείχη σε απόσταση 23 και 28 μέτρων, προς ανατολάς και δυσμάς αντίστοιχα συνιστούν σημεία πρώτης αντίστασης κατά του εχθρού.

Διακρίνεται δόμηση με τετραγωνισμένους, πελεκημένους, ασβεστολιθικούς λίθους (διαστάσεων 0,60Χ0,70Χ1,35μ.) που συνιστούν τοίχο πάχους 2,30 μέτρων, ενώ τα προτειχίσματα είναι οικοδομημένα από μικρότερους λίθους.

Στη βορινή πλευρά του λόφου, έξω από το κάστρο, διακρίνονται βαθουλώματα και σωροί πέτρες, τα οποία αποτελούν ερείπια κτισμάτων ή θέσεις εξόρυξης και κοπής των βράχων για το κτίσιμο του τείχους.

Πολλοί ερευνητές τοποθετούν εδώ, στο Παλιόκαστρο του Σάββα, τον αρχαίο Πράντα,[3] όπως αποδέχεται και η ΙΔ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασσικών Αρχαιοτήτων Λαμίας, χωρίς ποτέ να ασχοληθεί σοβαρά κάποιος με το θέμα και χωρίς καμία απόδειξη.

Εμείς, στηριζόμενοι στις παραπάνω μαρτυρίες πιστεύουμε ότι στο Παλιόκαστρο του Σάββα βρίσκονταν η αρχαία Κορώνεια.

Απευθυνθήκαμε στη ΙΔ΄ Εφορεία Αρχαιοτήτων Λαμίας, καταθέτοντας τη γνώμη μας σύμφωνα με τις υπάρχουσες γραπτές μαρτυρίες και πήραμε την απάντηση, πως στην περιοχή δεν υπάρχει ταυτοποίηση αρχαίων πόλεων.

ΠΡΑΣ

Για τον αρχαίο Πράντα ελάχιστα γνωρίζουμε. Το όνομα σχετίζεται άλλοτε με πόλη της Περραιβίας και άλλοτε με πόλη της Αιτωλίας και άκμαζε το 150 προ Χριστού.

Ο Πρας ήταν μια μικρή πόλη της αρχαιότητας και βρισκόταν σε τούτη την περιοχή της Όθρης. Η θέση του αναφέρεται σαφέστερα σε σχέση με ένα επεισόδιο του Βοιωτικού πολέμου,[4] όταν ο Σπαρτιάτης στρατηγός Αγησίλαος κατατρόπωσε, το 394 π. Χ., το ιππικό των Θεσσαλών και των άλλων συμμάχων των Βοιωτών στην περιοχή ανάμεσα στον Πράντα και στο Ναρθάκιο, που αποτελούσε το σημαντικότερο πέρασμα από τη Μελιταία προς τη Λαμία και την κοιλάδα του Σπερχειού.

Πολλοί ερευνητές τοποθετούν τον αρχαίο Πράντα στη θέση του Παλιόκαστρου του Σάββα, χωρίς να στηρίζονται σε κάποια μαρτυρία.

Εμείς, τοποθετώντας την Κορώνεια στο Παλιόκαστρο του Σάββα, πιστεύουμε ότι ο Πρας βρισκόταν στο Παλιόκαστρο των Αμπελιών και η μεγάλη μάχη του Αγησίλαου να δόθηκε στη ρεματιά του Κουραδά και στα Ξερομανώλια, επειδή εκεί είναι και το φυσικό πέρασμα προς Λαμία. Να αναφέρουμε ακόμη ότι στην περιοχή αυτή, στην πλαγιά του λόφου Ανεμόμυλος, ανατολικά της Μονής Αγίου Νικολάου, σε ένα όχθο βάθους δύο μέτρων βρέθηκε ένα αρχαίο κοινοτάφιο με πολλά οστά, που αποτελεί ένδειξη μεγάλης μάχης.

Το Παλιόκαστρο των Αμπελιών καταλαμβάνει ένα βραχώδες πλάτωμα και σχηματίζει ένα τρίγωνο στη δυτική κατάληξη του οροπεδίου των αμπελιών. Καθώς το φαράγγι του Αϊ Νικόλα από τη μια και το φαράγγι του Αϊ Δημήτρη από την άλλη αποτελούν φυσικό οχυρό ήταν αρκετό ένα τείχος 140 μέτρων να προστατεύει την πόλη από την πλευρά των Αμπελιών.

Διακρίνεται δόμηση με ασύμμετρους μη επεξεργασμένους ασβεστολιθικούς ογκόλιθους μήκους ως 1,80 μ., τοποθετημένους κατά μήκος στο πλάτος του τείχους.

ΤΟ ΠΑΛΙΟΚΑΣΤΡΟ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΟΛΙ

Για το κάστρο στη Ράχη του Σταύρακα ελάχιστα γνωρίζουμε. Διαπιστώσαμε ότι υπάρχει τείχος, όταν πριν λίγα χρόνια κάηκε η πουρναροβλάστηση που το σκέπαζε. Στη βορινή πλαγιά του λόφου υπάρχουν και απομεινάρια κτισμάτων. Πιθανόν να πρόκειται και για κάποιο πύργο.

Δεν υπάρχει κάποια μαρτυρία και δε γίνεται πουθενά ταύτιση με κάποια αρχαία πόλη.

1 Η ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ FRIEDRICH STAHLIN ,σελ. 318-319

2 (Απόφαση αρ. 32880/1321/9-6-1980, ΦΕΚ 576/Β/26-6-1980).

3

4 ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ, κεφ. Γ΄

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ, ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ, ΜΕ ΟΛΑ ΤΑ ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

Η αγάπη μας για τη Δίβρη και η προσπάθειά μας για τη διατήρηση των πολιτιστικών στοιχείων της μας οδήγησε στην καταγραφή των τοπωνυμίων της περιοχής Δίβρης. Συνεργαστήκαμε με το συμπατριώτη και φίλο Γιώργο Τσαλαφούτα, ζητήσαμε και τη βοήθεια των μεγαλύτερων και καταγράψαμε τα τοπωνύμια της Δίβρης σε ένα οδοιπορικό, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα του Συλλόγου μας « Η ΔΙΒΡΗ», από το 1989 μέχρι το 1999 και στα φύλλα της 29-57.

Το οδοιπορικό εκείνο χρειάστηκε να συμπληρώσουμε με καινούρια στοιχεία και να αναμορφώσουμε εδώ, ακολουθώντας τους δρόμους, τις στράτες και τα μονοπάτια που ακολουθούσαν οι χωριανοί μας, για να φτάσουν στα χωράφια τους ή στα κοπάδια τους, ως τις άκρες του Διβριώτικου τόπου.

Οι κεντρικές στράτες και οι περισσότερες από τις μικρότερες έγιναν αυτοκινητόδρομοι και μόνο μερικές, όπως είναι η παλιά στράτα της Αντίνιτσας και αυτή που πήγαινε για την Αβαρίτσα (Μελιταία) και τη Ντραμάλα (Μακρολίβαδο), εγκαταλείφτηκαν και σχεδόν έκλεισαν, όπως έκλεισαν και πολλά μονοπάτια, όταν εγκαταλείφτηκε η κτηνοτροφία.

Το 2008, μέσα από πρόγραμμα LEADER, καταγράφηκαν και σηματοδοτήθηκαν και στην περιοχή μας κάποια ορειβατικά μονοπάτια, ποδηλατικές διαδρομές βουνού, και διάσχιση φαραγγιών.

Θα ακολουθήσουμε κατ’ αρχήν τις διαδρομές του προγράμματος LEADER και θα

καταγράψουμε τα τοπωνύμια, από τα οποία περνούν.

Θα καταγράψουμε έπειτα και τους δρόμους, τις παλιές στράτες και τα παλιά μονοπάτια σε όλη την περιοχή της Δίβρης, με όλα τους τα τοπωνύμια.

ΤΑ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΜΑΣ

Δεκάδες ή και εκατοντάδες μαντροστάσια, στρούγκες, κονάκια, γρέκια, στάλοι και βοσκοτόπια των Διβριωτών αλλά και τα καλλιεργήσιμα χωράφια, τα περισσότερα μικρά, κομματάκια όπως τα έλεγαν και τα οποία σήμερα εγκαταλείφτηκαν, εγκατασπαρμένα στο χέρσο και δασικό χώρο της Δίβρης, ανάγκασαν τους Διβριώτες να δίνουν σε κάθε σημείο και ξεχωριστό όνομα.

Κτηνοτρόφοι καθώς ήταν πάντα στην πλειονότητά τους οι Διβριώτες έπρεπε να γνωρίζουν κάθε σημείο της περιοχής που ζούσαν. Να γνωρίζουν πού είναι οι γίδες, τα στέρφα, τα βιτούλια, τα πρόβατα, τα βόδια, τα γελάδια, τα γουρούνια και τα μουλάρια. Πού γέννησε ένα ζωντανό, πού ξέμεινε άλλο από το κοπάδι, πού είδε για τελευταία φορά ο τσοπάνης ένα ζώο που χάθηκε.

Τελευταία, οι κτηνοτρόφοι λιγόστεψαν, τα κομματάκια εγκαταλείφτηκαν και τα μικρά τοπωνύμια σιγά – σιγά, από τους μεγάλους ξεχνιούνται και οι νεότεροι δεν τα μαθαίνουν.

Θεωρούμε υποχρέωση και απόλυτη ανάγκη να καταγραφούν, όσο γίνεται περισσότερα τοπωνύμια της Δίβρης, και να αποδοθούν στους νεότερους.

Μερικά τοπωνύμια, όπως το Μακρυλείβαδο, η Σάββα, η Μαγούλα και τ’ Αβδή είναι μεγαλοτοπωνύμια, τα οποία σηματοδοτούν μεγάλες περιοχές του χωριού και η αναφορά σ’ αυτές είναι γενική. Κάθε σημείο της περιοχής όμως έχει ένα δικό του όνομα, το μικροτοπωνύμιο, όπως δηλώνουμε παρακάτω στο οδοιπορικό μας.

Μερικά μικροτοπωνύμια τα συναντάμε σε πολλές περιοχές (Τσιούμα, Αλαταριές, Πέτρα, Τσιομάρι, Κοτρώνα, Φτελιά, Ιτιά, Πλάτανο, Δέντρο, Βαρκό, Κομματάκι κ. ά.)

Άλλα πάλι γίνονται διακριτικά με το πάνω (Πάνω Ανάβρα), κάτω (Κάτω Ανάβρα), Πέρα Ραχούλα – Δώθε ραχούλα, κορυφή, μέση, πάτο, μεγάλη, μικρή, λαιμός κ. ά.).

Η ΔΙΒΡΗ

Αρχίζουμε την καταγραφή των τοπωνυμίων μας από το εσωτερικό του χωριού.

Κάθε σπίτι του χωριού αποτελεί και ένα ονομαστικό τοπωνύμιο. Το παρατσούκλι, το επώνυμο ή το όνομα, αν ήταν μοναδικό, το ονοματεπώνυμο του κάθε ιδιοκτήτη σπιτιού είναι τοπωνυμιακό σημείο αναφοράς. Πολλές φορές οι μεγαλύτεροι αναφέρονται στα σπίτια με τα ονόματα παλιότερων ιδιοκτητών.

Διβριώτες με σπίτια στο χωριό σήμερα (Αύγουστος 2009) :

1. Αδάμ Αθανάσιος του Ευάγγελου
2. Αδάμ Αλέκος του Ευάγγελου
3. Αδάμ Αθανασίου του Αλέξη, κληρονόμοι
4. Αδάμ Ιωάννης του Αλέξη
5. Αδάμ Λίτσα χήρα του Ιωάννη
6. Αναγνωστόπουλος Θεόδωρος του Ανδρέα

7. Αναγνωστοπούλου Μαρίας, κληρονόμοι

1. Γιαννέκος Αθανάσιος του Αργύρη
2. Γιαννέκου Βασιλική χήρα Παπα - Γεωργίου

10. Δρούγας Ευάγγελος του Ιωάννη

1. Δρούγας Σπύρος του Νικολάου
2. Δρούγα Άννα χήρα Γεωργίου

12. Ζουμπόπουλος Αλέκος του Χαράλαμπου

13. Ζουμπόπουλος Χαράλαμπος του Αλέξανδρου

1. Ζουμπόπουλος Γιώργος του Χαράλαμπου (υπό κατασκευή)
2. Ηλιόπουλος Δημήτριος του Βασιλείου
3. Ηλιόπουλος Δημήτριος του Νικολάου
4. Ηλιόπουλος Νικόλαος του Δημητρίου
5. Ηλιοπούλου Βασιλική χήρα Δημητρίου
6. Ηλιοπούλου Γιαννούλα χήρα Γεωργίου
7. Καινούργιος Χρήστος του Γεωργίου
8. Κάλλος Ανδρέας του Ευθυμίου
9. Κάλλος Βασίλειος του Νικολάου
10. Κάλλος Ευάγγελος του Κων/νου
11. Κάλλου Γεωργία χήρα Ευαγγέλου
12. Κάλλου Πιπίτσα χήρα Ευαγγέλου
13. Καλόγηρος Ευθύμιος του Στέφανου
14. Καλόγηρος Κων/νος Παναγιώτη
15. Καλογήρου Στεργιάνα του Δημητρίου
16. Καραγιάννη Γιούλα χήρα Ιωάννη
17. Κατόπης Αντώνιος του Βασιλείου
18. Κατόπης Βασίλειος του Κων/νου
19. Κατόπης Δημήτριος του Βασιλείου
20. Κατόπης Δημήτριος του Βασιλείου
21. Κατόπης Κων/νος του Χρήστου
22. Κατόπης Ιωάννης του Νικολάου

23. Κατόπης Νικόλαος του Κων/νου
24. Κατόπη Δέσποινα χήρα Βασιλείου
25. Κατόπη Ντίνα χήρα Δημητρίου
26. Αφων Γεωργίου Κατόπη
27. Κοντέλας Γεώργιος του Κων/νου
28. Κουραβάνα Ελένη χήρα Δημητρίου
29. Κουραβάνα Ελένη χήρα Τριαντάφυλλου
30. Κουραβάνα – Συρμοπούλου Σωτηρία του Γεωργίου
31. Κουτσογιάννης Χρήστος
32. Μπαμπουκλής Βασίλειος του Αθανασίου
33. Μπαμπουκλής Γεώργιος του Δημητρίου
34. Μπαμπουκλής Δημήτριος του Αθανασίου
35. Μπαμπουκλής Δημήτριος του Γεωργίου
36. Μπαμπουκλής Ευάγγελος Γεωργίου
37. Μπαμπουκλής Νικόλαος του Γεωργίου
38. Μπαμπουκλής Μιλτιάδης του Αθανασίου
39. Μπλέτσας Ευστάθιος του Νικολάου
40. Μπουλιανίτη Σπυριδούλα χήρα Στυλιανού
41. Ντουλαβέρης Νικόλαος
42. Πανταζής Γεώργιος Νικολάου
43. Κληρονόμοι Πανταζή Κων/νου του Γεωργίου
44. Πανδρούλας Ερωτόκριτος του Ανδρέα
45. Πανταζής Τριαντάφυλλος του Παναγιώτη
46. Παπαδημητρίου Δημήτριος του Ιωάννη
47. Παπαδημητρίου Θεοχάρης του Ιωάννη
48. Παπαδημητρίου Κων/νος του Ιωάννη
49. Παπαδημητρίου Μαρία χήρα Δημητρίου
50. Παπανάγνου Δημήτριος του Χρήστου
51. Παπανάγνου Ευγενία χήρα Κων/νου
52. Παπανάγνου Κων/νος του Παναγιώτη
53. Παπανάγνου Παναγιώτης του Αθανασίου
54. Παπανάγνου Νικολάου του Κων/νου κληρονόμοι
55. Ροδόπουλος Γεώργιος
56. Παπαντωνίου Παύλος του Αργύρη
57. Πετεινός Θεόδωρος του Δημητρίου
58. Πολυμεροπούλος Γιαννούλα χήρα Δημήτριου
59. Ρουποτιάς Αποστόλης του Παναγιώτη
60. Σβαρνιάς Κων/νος
61. Τριανταφυλλόπουλος Αθανάσιος του Τριαντάφυλλου
62. Τριανταφυλλόπουλος Δημήτριος του Βασιλείου
63. Τσαλαφούτας Γεώργιος του Βασιλείου
64. Τσαλαφούτας Ζαχαρίας του Βασιλείου
65. Τσαντήλας Αθανάσιος του Κων/νου
66. Τσαντήλας Κων/ος του Δημητρίου
67. Τσαντήλας Νικόλαος του Κων/νου
68. Τσαντήλας Χρήστος του Κων/νου
69. Τσαντήλα Μαρία χήρα Δημητρίου
70. Τσεκούρα Ελένη χήρα Αθανασίου

71. Τσικράς Βάιος του Ζαχαρία
72. Φούντας Αθανάσιος του Ανδρέα
73. Φούντας Δημήτριος του Χρήστου
74. Φούντας Κων/νος του Ανδρέα
75. Φούντας Κων/νος του Παρασκευά
76. Φούντα Λίτσα χήρα Νικολάου
77. Κληροδότημα Ι. Καναβού
78. Σπίτι του Συλλόγου για τον Παπά (πρώην Δημητρίου παπανάγνου)

ΣΠΙΤΙΑ Ή ΟΙΚΟΠΕΔΑ, ΑΠΟ ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΑ ΜΙΚΡΑ ΟΝΟΜΑΤΑ, ΑΠΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ Ή ΑΠΟ ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ

Πολλά από τα παρακάτω κυριώνυμα τοπωνύμια των σπιτιών προέρχονται από παλιότερους ιδιοκτήτες και λίγα από σύγχρονους.

Τ'ς Αγγέλως	Τ' Αλεξέικα
Τ' Αντρίτσου	Τ' Βαρελά
Τ'ς Γιουργίτσας	Το Δρουγέικο
Τ' Ζαχαρή	Τ' Θοδωράκου
Τ' Κατσμέτζα	Το Κιαμουρέικο
Τ' Κτηνοτρόφου	Τ' Κώτσια
Το Λυτρέικο	Τ' Λαΐτσα
Το Μακροϊαννέικο	Τ' Μητροκουτούλα
Το Νταβρακέικο	Τ' Ξανοβαγγέλη,
Τ' Στεφάκου	Τ' Στρατηγού
Το Πατσέικο	Το Παπαδέικο
Το Περακέικο	Τ' Ρήγα
Τ' Σταυράκου	Του Τζίμη
Τ' Τριάντη	Τ' Τσατσαλάκια
Τ' Τσίτζηρα	Το Χατζιαρέικο
Τ'ς Χατζιαροντίνας	Το Φαλαρέικο

Το Τσικρέικο Το Μαλατσέικο

Το Καινουργέικο Τα’ Πλατανιά

Το Τραγουλέικο

Διακριτικά είναι ακόμη, η Πλατεία του χωριού, η εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας, το Σχολείο και το καφενείο του χωριού.

Κάποια δέντρα ή και σημεία, όπως τ’ Νικόλα (Νίκου Κάλλου) η Αγκουρτσιά, τ’ς Φώτως η Αυλή (που ήταν στον πέρα μαχαλά, μπροστά σήμερα στου «Ντάλιου» το σπίτι, όπου άναβαν την αποκριάτικη φωτιά οι πέρα μαχαλιώτες και χόρευαν), τ’ Καραμήτρου ο Πλάτανος (κάτω από το γκρεμό της Βριτσούλας, τ’ Τσέτα (Χαντζηγιάννη) ο Πλάτανος (κάτω από του Χαράλαμπου Ζουμπόπουλου το σπίτι, το οποίο ήταν Χαντζηγιαννέικο, στο ρέμα) και της Τσαντήλαινας ο Λάκος (το ρέμα της Βριτσούλας στα Αναγνωστοπουλέικα), έμειναν τοπωνύμια από παλιότερους Διβριώτες.

Σαν τοπωνύμια όμως έχουμε το Δώθε Μαχαλά, τον Πέρα Μαχαλά, το Γκιφύρι (που ενώνει τους δυο Μαχαλάδες), τη Βριτσούλα και πιο κάτω το Γκρεμό, τα Γιούρτια της Βριτσούλας, τη Βρύση Πλατάνια, την Κουρουμπλίτσα, τη Γεώτρηση, τη Δεξαμενή, τα Αλώνια, του Κουτσού τ’ Αλώνι και τα Πέρα Αλώνια.

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

1. ΛΑΜΙΑ - ΣΚΡΑΠΑ (ΜΥΛΟΣ) – ΜΑΓΟΥΛΑ – Ι. Μ. ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ - ΔΙΒΡΗ

Ξεκινάμε το οδοιπορικό μας από τη Λαμία!

Εδώ που σήμερα είναι οι σηματοδότες και το περίπτερο, στα Γαλανέικα, μέχρι το 1940 ήταν

ο Φόρος, απομεινάρι της παλιάς Ελληνοτουρκικής παραμεθορίου οριογραμμής. Όσοι έμπαιναν στην πόλη πλήρωναν φόρο. Οι Διβριώτες πλήρωναν μιάμιση δραχμή φόρο για κάθε γαϊδουροφόρτι ξύλα και τρεις δραχμές για το μουλαροφόρτι. Ανάλογη πληρωμή γίνονταν και για τα άλλα προϊόντα.

Παίρνουμε το δρόμο προς Αγία Παρασκευή. Σήμερα η οδός αυτή, λέγεται οδός Αγίας Παρασκευής. Λίγο μέτρα από το Φόρο ήταν η Βρύση των Γαλανέικων, με κανάλι για το πότισμα των ζώων. Δεν υπάρχει σήμερα.

Προχωράμε, περνάμε τα χωράφια της Ταράτσας και τα νταμάρια και φτάνουμε στη βρύση της Ταράτσας. Η Βρύση αυτή, με την πλατειούλα της υπάρχει και σήμερα. Από το σημείο τούτο ξεκινά η ανάβαση του μονοπατιού.

Προχωρώντας, πιο κει συναντάμε το Παλιοκλήσι. Διακρίνονται οι βάσεις και υπολείμματα ψηφιδωτού αρχαίου ναού.

Τώρα η στράτα μας είναι παράλληλη με τον Ξηριά, αλλά είναι ψηλότερα, στην πλαγιά.

Φτάνουμε εκεί που πετιέται το νερό. Είναι ένα στενό γεφύρι πάνω στο οποίο περνάει ο αγωγός του εξωτερικού δικτύου ύδρευσης της Λαμίας από πηγές της Δίβρης. Είναι και νεραύλακο του αρδευτικού αγωγού της Ταράτσας. Πάνω από το γεφύρι περνούν και οι άνθρωποι πεζοί. Με τα ζώα περνούσαν χαμηλότερα στο ρέμα.

Μόλις περνάμε το γεφύρι, ο αγωγός είναι στην επιφάνεια και από μια τρυπίτσα του σχηματίζεται πίδακας νερού ως δυο μέτρα. Ο πίδακας αυτός έδωσε και το όνομα στην τοποθεσία, εκεί που πετιέται το νερό.

Ανηφορίζουμε ως πενήντα μέτρα και η στράτα μπαίνει σε θαμνώδη πουρναρότοπο. Εκεί είναι τα Βδίσματα (μέρος του λόφου έχει βυθιστεί). Από κάτω, κοντά στον Ξηριά είναι η παλιά δεξαμενή του υδραγωγείου και η γέφυρα με τις καμάρες. Πάνω στη γέφυρα αυτή περνάει ο αγωγός ύδρευσης καθώς έρχεται από την απέναντι πλευρά.

Η γέφυρα αυτή είναι πολύ γνωστή στους παλιότερους Διβριώτες. Όντας όλοι τσοπάνηδες στα παλιότερα χρόνια, όταν τα γίδια τους ψοφούσαν επειδή τα βρόνταγε ο τόπος ή τα χτύπαγε νταούτης, όπως πίστευαν (σήμερα όλοι γνωρίζουν ότι τα ζώα ψοφούσαν από μια αρρώστια που λέγεται άνθρακας), τα έφερναν και τα περνούσαν κάτω απ' αυτή τη γέφυρα.

Εμείς διαβαίνουμε!

Σε λίγο φτάνουμε εκεί που η στράτα συναντά τον αυτοκινητόδρομο Λαμίας - Δίβρης, στην Κουτσουμύτα. Οι Αφρατιώτες την τοποθεσία αυτή την ονομάζουν Σταυροπήδι.

Έπειτα από μια στροφή περνάμε τα Τσικραίικα (Τσεκουραίικα) τα χωράφια, που σήμερα έχουν ελιές και φτάνουμε στο Γεφύρι του Μύλου. Το Γεφύρι περνά πάνω από το Αντινισσόρεμα που αμέσως μετά συναντιέται με το ρέμα Κακόρεμα, όπως αναφέρεται στους χάρτες.

Για τους Διβριώτες το ρέμα τούτο λέγεται Βράχος. Κακόρεμα λέμε την άλλη ρεματιά, ανατολικά του Αϊ Νικόλα, που κατεβαίνει από το Παλιοχώρι και συναντιέται με το ρέμα του Κουραδά κοντά στον Άγιο Νικόλαο.

Σε λίγα μέτρα μετά το Γεφύρι μπαίνουμε στο Μύλο.

Εδώ, Το 1940, ο Διβριώτης Βάιος Παπανάγνου, πασίγνωστος με το παρατσούκλι «Σκράπας», ήρθε με τα παιδιά του και, με τον κασμά, την παραμίνα (λοστό) και το φτυάρι, κατασκεύασαν ένα αυλάκι και έφεραν το νερό από το Αντινισσόρεμα. Έκαναν άλλο ένα αυλάκι και έφεραν νερό από την Απάν' Ανάβρα του Κακορέματος. Έχτισαν και μια στέρνα στην Ακάτ' Ανάβρα του Κακορέματος, και έφτιαξαν το νερόμυλο, όπως σώζεται μέχρι σήμερα. Κάτω από το νερόμυλο έφτιαξαν και λειτουργούσαν τα μαντάνια και τη ντριστέλα.

Στη συνέχεια ο μύλος πέρασε στα χέρια των Αδελφών Δ. Τσεκούρα. Οι Τσεκουραίοι δούλεψαν το μύλο μέχρι το 1969, οπότε έφτιαξαν σύγχρονο μύλο στην Αφράτη Λαμίας. Ο μύλος, εγκαταλειμμένος και μισογκρεμισμένος, με όλα του τα εξαρτήματα, μένει εκεί αραχνιασμένος, σαν μουσείο, για να μας θυμίζει την ιστορία του.

Ο μύλος, έδωσε την ονομασία του σε όλη τη γύρο περιοχή.

Ένας μεγάλος πλάτανος είναι εδώ, ανάμεσα στο μύλο και στο υπόλοιπο κτήμα.

Καθόμαστε κάτω από τον πλάτανο. Στον πλάτανο τούτο ήταν τα Διοικητικά όρια της Δίβρης με τη Λαμία.

Ο πλάτανος και οι δυο μουριές που είναι δίπλα του, έχουν τη δική τους ιστορία για τους Διβριώτες, συνδεμένη με την ιστορία του Μύλου.

Εδώ, στα μαύρα χρόνια του εμφυλίου είχαμε δυο συμπατριώτες μας θύματά του.

Από το μέρος τούτο περνούσε αρχικά ο αυτοκινητόδρομος, όπως περνούσε και η παλιά στράτα. Το 1985 οι ΑΦΟΙ ΤΣΕΚΟΥΡΑ παραχώρησαν μέρος του κτήματός τους και έγινε παράκαμψη του δρόμου, έξω από το μύλο, εκεί που είναι σήμερα.

Ανεβαίνοντας από τη Λαμία και πριν φτάσουμε στη γέφυρα του Μύλου (Σκράπα), το οδοιπορικό μονοπάτι μας περνάει δεξιά τον Ξηριά και ανηφορίζουμε για τη Μαγούλα. Περνάμε τις ελιές των Τσεκουραίων και ακολουθούμε την παλιά στράτα προς την Κάτω Μαγούλα. Εδώ περίπου είναι και τα όρια της Δίβρης με την Αφράτη. Ψηλά μπαίνουμε στο διβριώτικο και φτάνουμε στην Κάτω Μαγούλα, στα Παλιομάντρια του Κώστα Φούντα. Δίπλα, διακρίνονται ακόμη τα γκρεμίσματα από τις καλύβες του Αντρίτσου Φούντα και του Θανάση Μπαμπουκλή.

Λίγο πιο πάνω πηγαίνουμε στου Αντρέα Κάλλου τα γιδομάντρια. Ο Αντρέας είναι ο τελευταίος και μοναδικός από τους δεκαπέντε παλιότερους τσοπάνηδες της Μαγούλας. Βόρεια από τα μαντριά είναι η Κρυψινίτσα, δυτικά είναι η ραχούλα Τ' Μπούφ' του Λιθάρι και νοτιότερα στο φαράγγι είναι η Σταλαματιά..

Ακολουθούμε τα σήματα. Μας οδηγούν στις Ασπρόες, στα χωράφια. Ακολουθώντας τώρα τον αγροτόδρομο βγαίνουμε στην Παλιοκουπάνα. Δεξιά μας υψώνεται η Μαγουλόραχη, όπου είναι και το όριο με τα Γαλανέικα.

Ανατολικότερα της Παλιοκουπάνας είναι η Βατόλακα. Νότια της Βατόλακας είναι η Γλιμίνα. Στη Γλιμίνα είναι και η Ανεμότρυπα, το σπήλαιο της Δίβρης. Μέσα στο σπήλαιο έχουν μπει πολλοί Διβριώτες και ξένοι και πολλοί απ' αυτούς το κατέστρεψαν αφαιρώντας τους σταλακτίτες και τους σταλαγμίτες.

Αρχαιολόγοι που επισκέφτηκαν το σπήλαιο προ ετών, είπαν ότι δεν είναι εκμεταλλεύσιμο. Πράγματι ο επισκέψιμος χώρος δεν έχει μεγάλη αξία. Ο άνεμος όμως που βγαίνει από τη γη, έρχεται από μια τρύπα που είναι προς το βάθος. Ίσως εκεί να είναι το μεγάλο σπήλαιο που οδηγεί νοτιότερα προς την Ανεμόραχη.

Η Ανεμότρυπα και η Ανεμόραχη το χειμώνα με τα κρύα βγάζουν σαν αχνό το ζεστό αέρα, από τα έγκατα της γης και πήραν αυτό το όνομα.

Από την Παλιοκουπάνα, μια στράτα περνούσε μεσοπλαγίς στη βόρεια πρευρά της Μαγουλόραχης και από τη Γλιμίνα κατέβαινε στην Παλιουρόλακα, στον Παλιουριά και μετά τον Ξηριά στη Λαμία, στο Πουρναράκι, που σήμερα μετονομάστηκε σε Αμφιθέα.

Στα μεσόπλαγα της Μαγουλόραχης, πάνω από τη στράτα ήταν και ο Τσούκαλος. Ήταν ένα σπληθάρι στον ασβεστόλιθο, σαν μικρό βαρέλι και αυτό τους χειμώνες με τις βροχές και τα χιόνια γέμιζε νερό. Να σημειώσουμε εδώ ότι στην περιοχή της Μαγούλας δεν υπάρχει καθόλου πηγή με νεράκι και οι κτηνοτρόφοι έπαιρναν νερό από τον Άγιο Νικόλαο ή από το Μύλο. ΄Ετσι πολλές φορές, στην ανάγκη, πήγαιναν και έπαιρναν νερό από τον Τσούκαλο.

Από την Παλιοκουπάνα ο δρόμος μας οδηγεί βόρεια. Ανατολικά μας στα χίλια μέτρα ήταν τα μαντριά των Βασίλη Αδάμ και Νίκου Ηλιόπουλου. Πεντακόσια μέτρα πιο ανατολικά ήταν τα μαντριά των αδερφών Νίκου Δημήτρη και Αποστόλη Παπανάγνου (τα Χουλιαρέικα). Δίπλα από τα Χουλιαρέικα είναι το χαντάκι η Γμάρα, που διαχωρίζει το διβριώτικο με το παφλιώτικο.

Φτάνουμε τώρα στα παλιά μαντροστάσια των Τσιμκαίων. Εδώ ήταν μαντριά των Νίκου, Βαγγέη, και Νίκου Αδάμ (Τσιμκαίοι ή Τσιμπουκαίοι) και του Δημήτρη Κουτσογιάννη (Τσιαπράκα).

Περνάμε τα Στρώματα και βγαίνουμε στις Βαμπακιές, στις λάκες. Ανατολικά μας είναι του Περακή το Κομματάκι και ανατολικότερα η Καλοερόλακα. Η καλοερόλακα είναι χωράφι του Μοναστηριού του Αϊ Νικόλα, αν και βρίσκεται πέρα από το διβριώτικο, στην περιοχή της Παφίλως. Λίγο πέρα από την ανατολική άκρη της Καλοερόλακας περνούσε η στράτα Νεοχωριού – Λαμίας. Εκεί σε ένα σημείο σώζεται ακόμη τ’ Ακόνισμα (εικονισματάκι), όπου οι καλογέροι του Μοναστηριού έφερναν με τις βαρέλες νερό και κερνούσαν τους περαστικούς ώστε να εισπράττουν τα φιλοδωρήματά τους.

Βόρεια από την Καλοερόλακα στο διβριώτικο είναι το Σκληφομέλισσο και η Μπαμπανόλακα.

Βορειοδυτικά από τις Βαμπακιές είναι τ’ Μαυρομάτη τα κομματάκια και συνέχεια η Κρανιά, στην άκρη του βράχου του φαραγγιού. Στο βράχο αυτό είναι και η Σπηλιά της Κρανιάς.

Νότια του Μαυρομάτη είναι η λάκα Τσιαμπάτη και ανατολικά της η Τσιαμπατόραχη.

Ανηφορίζουμε στη Διασέλα. Ξαγναντάμε προς τον Άγιο Νικόλαο. Δυτικά μας είναι το κλειστό, πυκνόφυτη πλαγιά με πουρνάρια, τ’ Λιάκ’ του Λημέρι και πιο πάνω η κορυφή του Ανεμόμπλου. Αλήθεια ποιοι και πότε έστησαν εδώ ανεμόμυλο; Να ήταν οι καλόγεροι του Μοναστηριού ή κάποιος άλλος; Κανείς δεν άκουσε, ούτε σώζεται κάτι.

Βόρεια της Διασέλας είναι το Τριβολέικο Κομματάκι, ο Έλατος (πυρκαγιά πριν πολλά χρόνια

έκαψε την περιοχή και τον έλατο αλλά έμεινε το τοπωνύμιο), το Σιουγρέκι, το Πυργάκι (‘οπου σώζεται ακόμη ένας αρμακάς από πέτρες παλιού χτίσματος) και το Κακόρεμα (άγριο πουρναρόφυτο και απότομο βραχώδες φαράγγι, τόσο πυκνό και κακοτράχαλο, που όποιος δε γνώριζε το μοναδικό μονοπάτι, δε θα περνούσε απέναντι. Τώρα που το μονοπάτι έκλεισε το φαράγγι είναι αδιάβατο. Το Κακόρεμα ενώνεται με το ρέμα του Κουραδά, στον Άγιο Νικόλαο και ως Κακόρεμα, όπως αναφέρεται και στους χάρτες κατηφορίζει μέσα στο μεγάλο φαράγγι του Αϊ Νικόλα, το Βράχο όπως το λένε διακριτικά οι Διβριώτες και φτάνει ως το Μύλο, για να βαφτιστεί από κει και κάτω Ξηριάς.

Βορειοανατολικά της Διασέλας μακρύτερα είναι του Τσέλιου το Γρέκι. Εκεί είναι το όριο με το Παφλιώτικο.

Προχωράμε λίγο βορειοανατολικά στη Διασέλα και πηγαίνουμε στην Ποτίστρα. Εδώ πριν αρκετά χρόνια η Κοινότητα έφερε το νερό από πηγή της Καρίτσας και έφτιαξε τα Κανάλια.

Γυρίζουμε λίγο αριστερά και κατηφορίζουμε την παλιά στράτα. Μεσοπλαγίς είναι η Ασπρόσαρα. Εδώ σε ένα όχτο βάθους περίπου δυο μέτρων ξεθάφτηκε από το νεροφάγωμα ομαδικός τάφος. Στο χώρο αυτό ο Νίκος Ηλιόπουλος βρήκε ένα νεραϊδοσφόντυλο, το οποίο βρίσκεται στο Λαογραφικό μας Μουσείο. Τον ομαδικό αυτό τάφο κατέσκαψαν οι αρχαιοκάπηλοι.

Κατεβαίνουμε πιο κάτω στη Φτιλιά. Αριστερά μας ένα μονοπάτι ανεβαίνει στο Τσιουγκρί και προχωράει δυτικά μέσα στην πουρναροδασώδη πλαγιά Κ’κιά και βγαίνει στην Τσιαμπάτη. Στα Κ’κιά υψώνεται και ένας μυτερός βράχος, το Καντήλι. Εδώ οι παλιοί έβλεπαν τις νύχτες να φωτίζει θαυματουργά το καντηλάκι του Αϊ Νικόλα. Σήμερα στο σημείο αυτό ο ηγούμενος του Μοναστηριού Πατήρ Αρσένιος τοποθέτησε φωτεινό σταυρό.

Πιο κάτω από το σημείο αυτό, σε μια σπηλίτσα του βράχου κάποιοι Διβριώτες (Κ. Τριανταφυλλόπουλος, Κ. Σβαρνιάς, Ι. Κάλλος κ.α.), τοποθέτησαν την εικόνα του Αϊ Νικόλα και ένα καντηλάκι μεταφερόμενο με συρματόσκοινο από το Μοναστήρι. Στο σημείο αυτό λέγεται ότι βρέθηκε η πρώτη εικόνα του Αγίου και με υπόδειξή του χτίστηκε το Μοναστήρι

Κατεβαίνουμε στο ρέμα και περνάμε το Γεφύρι. Ένα γεφυράκι και δίπλα ένα εικονισματάκι, χτισμένα το 1956 από το Διβριώτη – Αμερικάνο Αντρέα Αδάμ. Τελευταία έγινε επισκευή του γεφυριού.

Ανηφορίζουμε στο Μοναστήρι. Είμαστε μπροστά στην είσοδο. Εδώ ήταν το Αλώνι. Μέσα από την είσοδο ήταν η Αχυρώνα. Εισερχόμαστε στον ιερό χώρο του Μοναστηριού. Βρίσκουμε τον ηγούμενο, παίρνουμε την ευχή του, ανάβουμε και ένα κεράκι στον Άγιο και ανηφορίζουμε για το χωριό.

Ανηφορίζουμε στην Καρίτσα. Εδώ είναι η βρύση με τα κανάλια. Πάνω από τη βρύση, στις πουρνάρες είναι οι πηγές της. Μια άλλη πηγή στο ανατολικό μέρος τροφοδοτεί με νερό τα κανάλια της Διασέλας, απέναντι προς τη Μαγούλα.

Περνάμε τη λάκα της Καρίτσας και βγαίνουμε στο Σταυροδρόμι. Ο δρόμος δεξιά οδηγεί στα Σιώματα, στα Ξερομανόλια και μετά στο Παλιοχώρι. Προσπερνάμε τη διασταύρωση και φτάνουμε στου Λύκου το Κομματάκι. Εμείς θα ακολουθήσουμε το δρόμο ανατολικά του λόφου της Βόμπας για να βγούμε στου Αστυνόμου το Κομματάκι, όπου είναι του Κωτσιάκου (Κώστα Παπανάγνου) τα μαντριά. Από του Λύκου το Κομματάκι η παλιά στράτα πήγαινε από δυτικά του λόφου, περνούσε από του «Παρασκευά» τα μαντριά και έβγαινε στου Αστυνόμου το

Κομματάκι. Από εκεί ανηφορίζουμε στις Αλαπότρυπες, όπου τώρα είναι ο στάβλος του Βαγγέλη Μπαμπουκλή. Μονοπάτι από τις Αλαπότρυπες περνάει το Αλπόρεμα, κολλάει στην Πλακίτσα και συνεχίζει για την Τσιάγκατράχη.

Από τις Αλαπότρυπες βγαίνουμε στα Αλώνια και φτάνουμε στο χωριό.

1. **2. ΡΕΜΑ ΚΑΚΟΡΕΜΑ**

(ΑΠΟ ΚΑΡΑΚΟΛΙΘΟ ΕΩΣ Ι. Μ. ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ)

Θα περπατήσουμε το μονοπάτι του Κακορέματος, όπως αναφέρεται στις πινακίδες, αν και το ρέμα τούτο δεν είναι για τους Διβριώτες το Κακόρεμα και έχει τις δικές του ονομασίες κατά διαστήματα.

Ξεκινάμε από τον Καρακόλιθο, από το δρόμο που πηγαίνει για τη Σάββα και κατηφορίζουμε, δρόμο – δρόμο. Περνάμε τη διασταύρωση αριστερά, που πηγαίνει για τη Λούτσα και βγαίνουμε στη Βρύση στο Ασβόρεμα. Κατεβαίνουμε στο ρέμα Ασβόρεμα. Φτάνουμε πιο κάτω, όπου η παλιά στράτα περνούσε από τη Σκούρα στη Λούτσα. Εδώ τώρα το ρέμα λέγεται Λ'τσιόρεμα.

Αριστερά μας πάνω από το φαράγγι είναι η Λούτσα και δεξιά μας η Σκουρόραχη. Από την πλευρά της σκουρόραχης, στα μισά της σάρας είναι μια πηγή με πολύ κρύο νερό, το Κρυονέρι.

Κατεβαίνουμε στο Τσιατάλι. Το ρέμα μας συναντιέται με το ρέμα που έρχεται από τη Σκούρα, το Σκουρόρεμα. Ανατολικά από το τσιατάλι είναι η λάκα Μέγα-Σταλού. Εδώ κατέβαινε η στράτα από τις Καράινες και πήγαινε στου Καράπλα. Απ' εδώ η ρεματιά γίνεται απροσπέλαστη. Ακολουθούμε το μονοπάτι από την ανατολική πλαγιά της ρεματιάς. Φτάνουμε στον Κλείδονα. Εδώ είναι μια λάκα. Στη μέση της λάκας υψώνεται απότομος βράχος πάνω στον οποίο έχει αναρριχηθεί μεγάλος κισσός, ο Κλείδονας.

Απέναντι από τον Κλείδονα υψώνονται απότομοι βράχοι στη ρίζα των οποίων υπάρχουν σπηλιές. Είναι η Κάτω και η Απάνω Κρούτσα. Εδώ, στην Κρούτσα, τις Άνοιξες και τα Φθινόπωρα υπήρχαν στρούγκες με γιδοπρόβατα.

Περνώντας την πλαγιά, τη Βλάια, κατεβαίνουμε στα Ρέματα, στα χωράφια. Από εδώ και κάτω η ρεματιά είναι πλατανοσκέπαστη.

Από δεξιά μας έρχεται το ρέμα Γαυράκι. Από το Γαυράκι η στράτα ανέβαινε στις Αλαταρές.

Από αριστερά μας έρχεται το Αρκουδόρεμα, το οποίο ξεκινά από του Αυδή το ρέμα.

Κατηφορίζοντας αφήνουμε δεξιά μας το περιβόλι του Χρήστου Τσαντήλα με καρυδιές και φτάνουμε στον Κουραδά. Απ' εδώ περνάει ο δρόμος για τα Ξερομανόλια.

Από τον Κουραδά ως τον Άγιο Νικόλαο υπάρχει άγριο, απροσπέλαστο φαράγγι, το φαράγγι της Πιστροφωλιάς. Εδώ φώλιαζαν και φωλιάζουν αγριοπερίστερα.

Εμείς ακολουθούμε το δρόμο δεξιά, παράλληλα με το ρέμα. Περνάμε τα Σιώματα, όπου είναι το χειμωνιάτικο μαντρί για τα πρόβατα του Δημήτρη Φούντα, στρίβουμε αριστερά, περνάμε το Κλήμα και κατεβαίνουμε στο κάτω άκρο του φαραγγιού της Πιστροφωλιάς. Απέναντι είναι η Σπλίτσα, παλιό μαντροστάσι του Γιώργου Μπαμπουκλή. Από ανατολικά, πέρα, από το Παλιοχώρι κατεβαίνει το ρέμα Κακόρεμα. Καθώς το Κακόρεμα ενώνεται με τον Κουραδά, βόρειά του είναι η λάκα τ' Καμάρ του Βρο και πιο πάνω τα Ξερομανόλια. Νότια είναι ο Κέδρος.

Μπροστά μας δεξιά είναι τα Βρωμοχόρτια. Είμαστε πλέον στην περιοχή του Αϊ Νικόλα. Σε δυο λεπτά φτάνουμε στο Μοναστήρι.

3. ΡΕΜΑ ΠΑΛΙΟΚΑΣΤΡΟΥ (ΣΚΡΑΠΑ - ΠΑΛΙΟΚΑΣΤΡΟ)

Για την ιστορία να αναφέρουμε ότι η ονομασία Σκράπα σπάνια χρησιμοποιείται. Οι Διβριώτες ονομάζουν την τοποθεσία «Μύλος». Όπως αναφέραμε παραπάνω Σκράπας ήταν το παρατσούκλι του πρώτου μυλωνά, Βάιου Παπανάγνου.

Ξεκινάμε από το Μύλο και ανεβαίνουμε μέσα από το φαράγγι ως το Νησί. Θέλουμε να περπατήσουμε το φαράγγι του ρέματος του Παλιόκαστρου. Η κοίτη του ρέματος είναι αδιάβατη. Είναι όλο γκρεμούς και βράχους. Έτσι ακολουθούμε το μονοπάτι των τσοπάνηδων.

Από το Νησί στρίβουμε αριστερά και βγαίνουμε στην Κοτρώνα, στη λάκα. Πάνω από τη λάκα είναι τα μαντριά του Κώστα Τσαντήλα.

Από την Κοτρώνα γυρίζουμε τώρα βορειοανατολικά. Περνάμε τους Χαλιάδες, οι οποίοι κατεβαίνουν ως το ρέμα, στο φαράγγι. Ανατολικότερα είναι η θέση Αϊτοφωλιά. Από κει ένα επικίνδυνο, κόφτρα στον απότομο βράχο μονοπάτι, το Χεσμένο Μονοπάτι, κατεβαίνει προς το ρέμα, στον Πλασταρά, ο οποίος είναι κάτω από την Αϊτοφωλιά.

Φτάνοντας το μονοπάτι στο ρέμα, βόρειά του υψώνεται ένας απότομος βράχος, το Μελίσσι.

Το μονοπάτι περνάει το ρέμα του Αϊ Δημήτρη και κολλάει απέναντι προς το Παλιόκαστρο. Καθώς αυτό το μονοπάτι ανηφορίζει, αριστερά είναι οι τοποθεσίες Κλούρια, Δυο Βραχώματα και έπειτα, τ' Τουρκάκη η Σπ'λιά.

Εμείς, περνώντας τους Αρμακάδες ακολουθούμε το μονοπάτι που μας οδηγεί στου Γαλάνη τη Σπ'λιά. Από του Γαλάνη τη Σπηλιά ένα μονοπάτι ανεβαίνει στο Κάτω Καγκιόλι.

Από του Γαλάνη τη Σπηλιά μονοπάτι ανηφορίζει στην πλαγιά του φαραγγιού, περνάει τα Όρνια, το βράχο κάτω από το πάνω Καγκιόλι και βγαίνει στα Χρηστέικα.

Κάτω από τα Όρνια, χαμηλά προς το ρέμα είναι το Μπακαριό και το Κακοσκάλι. Ένα μονοπάτι κατεβαίνει στα Πιζούλια. Απέναντι είναι οι Χαλιάδες.

Απέναντι από το Μπακαριό είναι ο Κλείδονας και η Τυρικομποφουλιά. Μονοπατάκι από το Μπακαριό ανεβαίνει την άκρη το ρέμα ως τα Πιζούλια.

Κατεβαίνουμε το μονοπάτι για τα Πιζούλια.

Από τα Πιζούλια περνάμε τα Μπιξάρια, το ρέμα και τις ελιές του Ζαχαρή και βγαίνουμε στου Πασά τη Σπ'λιά. Ένα μονοπάτι ανηφορίζει, περνάει το Δαμαλόπιασμα ανεβαίνει στο Παλιόκαστρο. Περνάει στου Αντώνη Κατόπη το παλιομάντρι, όπου σώζεται το σπιτοκάλυβο και βγαίνει μέσα στο Κάστρο. Ανατολικά έξω από το Κάστρο είναι οι λάκες και τα Ραχίσια Αμπέλια. Ανατολικά από τα Ραχίσια Αμπέλια στον πάνω βράχο του φαραγγιού είναι τα' Αργύρη η Σπ'λιά. Αυτή η σπηλιά έχει χρησιμοποιηθεί και κατοικηθεί από τα αρχαία χρόνια. Μαρτυρία αυτών που λέμε αποτελούν τα σκαλίσματα που υπάρχουν στη σπηλιά.

Το μονοπάτι κατεβαίνει στο γεφυράκι, εκεί όπου ο δρόμος για τον Άγιο Νικόλαο περνάει πάνω από το ρέμα του Αϊ Δημήτρη.

Εμείς συνεχίζουμε τη διαδρομή μας μεσόπλαγα, δυτικά από τη ράχη του Παλιόκαστρου, βγαίνουμε στου Καραβασίλη τις Λιώνες, κατεβαίνουμε στο φαράγγι της ρεματιάς του Αϊ Δημήτρη και περπατώντας μέσα στο φαράγγι φτάνουμε στα Αμπέλια, όπου περνάει ο δρόμος για τον Άγιο Νικόλαο. Ανεβαίνουμε στη Βρύση του Αϊ Δημήτρη. Από πάνω είναι το εξωκλήσι του Αγίου το οποίο τελευταία ανασκευάζεται και τελειοποιείται, με χρηματοδότηση του συμπατριώτη μας Δημήτρη Ράρα. Καταλήγουμε στ' Ακόνισμα του Αϊ Δημήτρη. Είναι το τέλος του μονοπατιού.

Το ρέμα του Αϊ Δημήτρη συνεχίζει προς τα πάνω. Περνάει τη Ροδίτσα και τη Διακομήνα, όπου είναι του Μπλέτσα το μαντρί. Το ρέμα τώρα γίνεται απροσπέλαστο. Είναι βραχώδες και κλειστό από πουρνάρια.

Πιο πάνω διασταυρώνεται με το παλιό μονοπάτι, που κατέβαινε από το χωριό στα Παλιάμπελα, στην Πέτρα, στο ρέμα και περνούσε στη Διακομήνα, όπου συναντούσε την κεντρική στράτα και τώρα το δρόμο.

Από το μονοπάτι και πάνω το ρέμα και πάλι γίνεται φαράγγι. Κάτω από το Σκαλί, το φαράγγι υψώνεται ως πενήντα μέτρα και καταλήγει στα Κακαβάκια. Το περπάτημα του μικρού αυτού φαραγγιού είναι υπέροχο. Δυστυχώς σε δυο σημεία έχει αδιάβατους καταρράκτες.

Αυτό είναι το ρέμα που ξεκινάει από την βουνοκορφή του Προφήτη Ηλία της Δίβρης, τις πηγές της Μτσιάρας και τον Αϊ Θανάση, περνάει δυτικά του χωριού κατεβαίνει στα Κακαβάκια και συνεχίζει στη διαδρομή που περπατήσαμε ανεβαίνοντας.

4. ΑΪ ΔΗΜΗΤΡΗΣ – ΑΪ ΝΙΚΟΛΑΣ

Μετά το Εικόνισμα του Αϊ Δημήτρη στρίβουμε δεξιά τον τσιμεντόδρομο και κατεβαίνουμε στο εκκλησάκι του Αϊ Δημήτρη και στη βρύση με τα κανάλια.

Απέναντι, ανατολικά είναι το Παλιόκαστρο. Στη λάκα του Παλιόκαστρου, πολλά κεραμικά ευρήματα δείχνουν αρχαίο οικισμό. Εκτιμούμε ότι εδώ ήταν ο αρχαίος Πρας και το δικαιολογούμε σε άλλο κεφάλαιο.

Περνάμε την περιοχή Αμπέλια, όπου ήταν τα αμπέλια των Διβριωτών, γνωστά και ξακουστά από παλιά και για τα μαύρα, ντόπιας ποικιλίας σταφύλια αλλά και για το νοστιμότατα σύκα

τους. Όταν οι παραδοσιακές ποικιλίες καταστράφηκαν από την φυλλοξήρα, άρχισαν να φυτεύονται νέες ποικιλίες ανθεκτικές.

Περνώντας τα αμπέλια στου Αϊ Δημήτρη, στις Λάκες και στη Γουρνοσπ'λιά, ο δρόμος μας βγάζει στο Αλωνάκι, στου Θόδωρου Αναγνωστόπουλου και στου Κώστα Κατόπη τα μαντριά.

Δεξιά μας είναι το Σιαδάκι με τον απότομο βράχο. Περνάμε το Στενό Μονοπάτι. Αριστερά μας είναι του Θόδωρου Πετεινού τα μαντριά. Κατεβαίνουμε στο ρέμα και πιο κει φτάνουμε στην Αγροσ'κιά. Παλιότερα εδώ ήταν βρύση. Τώρα το νερό πηγαίνει στο Μοναστήρι. Περνάμε το Αμπέλι, τον Ξενώνα και το Αλώνι και μπαίνουμε στο Μοναστήρι του Αϊ Νικόλα.

ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

1. ΓΥΡΟΣ ΟΡΟΠΕΔΙΟΥ ΔΙΒΡΗΣ

(ΔΙΒΡΗ – ΣΑΒΒΑ – ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ – ΔΙΒΡΗ)

Πάνω από τη Δίβρη και πίσω από τη Βουνοκορφή απλώνεται το οροπέδιο της Δίβρης, από τη Σκούρα ως πέρα στο Παλαιοχώρι, με πάνω από πέντε χιλιάδες στρέμματα χωράφια. Καλός κεντρικός αγροτικός δρόμος διασχίζει όλο το οροπέδιο, με πολλές διακλαδώσεις προς όλα τα χωράφια.

Θα ακολουθήσουμε το δρόμο αυτό, ο οποίος αποτελεί και την ωραιότατη ποδηλατική διαδρομή.

Ο δρόμος, από την Πλατεία του χωριού βγαίνει στα Αλώνια και ανηφορίζει στις Αλαταρές. Από τον πάτο τις Αλαταρές η στράτα κατεβαίνει στο ρέμα Γαυράκι και μετά στα Ρέματα.

Ανηφορίζοντας από τις Αλαταρές για του Παπά τα Χωράφια, δυτικά είναι η Γκορτσιαράχη και ανατολικά το Μπιάλι και πέρα απ' αυτό η Μιξιαλέξη.

Από τον πέρα Μαχαλά ο δρόμος πάει από τα Πέρα Αλώνια, στη Δεξαμενή, στο Ξεπάτωμα και στου Παπά τα Χωράφια.

Μια στράτα ακόμη από την κορυφή του χωριού βγαίνει στη Μέξια και καθώς

ανηφορίζει για του Παπά τα Χωράφια, αφήνει δυτικά της τ' Αστυνουμσμένου κι του Τσιουμάρι πάνω από τη Βρύση Πλατάνια και ανατολικά της τη Γκορτσιαράχη. Στη Μέξια είναι του Χουλιάρα, του Βασίλη Αδάμ και του Θυμιάκου τ' Αλώνια. Κατεβαίνοντας η στράτα προς τα Αλώνια είναι τ' Καραϊάννη, τ' Πατσιά, τ΄Λύτρα κι τ' Απουστουλάκη τ' Αλώνι.

Άλλη μια στράτα ανεβαίνει από τη Βρύση Πλατάνια, στου Πλατανιά το σπίτι και βγαίνει στου Παπά τα Χωράφια.

Από του Παπά τα Χωράφια ο δρόμος βγαίνει στ' Ακόνισμα τ' Αϊ Γιώργη. Αριστερά διασταύρωση οδηγεί προς τον Αϊ – Λια. Προσπερνάμε τ'ς Κουνούκλις και τ'ς Κακιές Μιλίστρις.

Στις Κακιές Μελίστρες στη Λάκα είναι του Μπλέτσα το Μαντρί και παραπάνω στ' Γουργαρά, είναι του Κώστα Κατόπη το μαντρί.

Νοτιοανατολικά από τις Κακιές Μελίστρες, η προέκταση του λόφου είναι η Τσιούμα και καταλήγει στα χωράφια τ' Μιξιαλέξη και στο Καράγρεκο.

Κατεβαίνουμε στο ρέμα στα Γκιφράκια. Πριν φτάσουμε στο γεφυράκι, δρόμος δεξιά πηγαίνει στις Καράινες και στον Άγιο Νικόδημο.

Αφήνούμε δεξιά μας τις Καράιννες και αριστερά μας τα Κτσούρια και την Κρανιά.

Περνάμε τα Γκιφράκια και τις Βρίζες. Φτάνουμε στην Ακονιά. Εδώ ήταν μια μεγάλη ακονόπετρα, όπου τρόχαγαν οι ξυλοκόποι τα τσεκούρια τους. Όταν ανοίχτηκε ο δρόμος, η πέτρα γκρεμίστηκε μα η ονομασία έμεινε.

Απέναντι από την Ακονιά προς τις Καράινες είναι τ' Θουδουρή ο Άμπλας.

Κατεβαίνουμε στο Σκουρόρεμα. Από το δρόμο και πάνω το ρέμα λέγεται Βριζόρεμα. Το Σκουρόρεμα συναντιέται παρακάτω, στη Λεφτοκαρίτσα ή Νεράκι, με το ρέμα που έρχεται απ' τα Γκιφράκια.

Μόλις περνάμε το ρέμα, είμαστε στη Γεώτρηση, της οποίας το νερό θα μεταφερθεί για άρδευση των κτημάτων στα Αμπέλια.

Προχωρούμε στη Σκουρόβρυση.

Δεξιά μας είναι η Σκουρόραχη.

Αριστερά μας είναι τα Γουρνομάντρια, τ' Κουταρά, η Αρμένη και τα Στριβά. Στον πάτο στα Στριβά είναι τ' Φαραώ τ' Άνοιμα και από κάτω τ' Παρασκευά τ' Άνοιμα.

Μπαίνουμε στις λάκες της Σκούρας και φτάνουμε στις Δυο Στράτες. Εδώ, όπως διακλαδώνονταν οι στράτες έτσι διακλαδώνεται και ο δρόμος. Ο ένας δρόμος οδηγεί προς τον Κουφόλογγο και ο άλλος προς το Ασβόρεμα. Ανάμεσα στους δυο δρόμους είναι τα Τσιαΐ̈ρια.

Ο δρόμος προς Κουφόλογγο, αφήνει αριστερά του Βαμβακά τη ράχη και φτάνει στη Γεώτρηση των Μπαμπουκλαίων. Μετά τη Γεώτρηση αυτή, στις Μαυραλαταρές, διασταύρωση του δρόμου μπαίνει στον Κουφόλογγο και συνεχίζει για Αβαρίτσα. Αμέσως μετά τον Κουφόλογγο, άλλος δρόμος πηγαίνει δεξιά προς Κλέφτες και Νεοχώρι.

Από τις Μαυραλαταρές ο κεντρικός δρόμος γυρίζει ανατολικά προς του Σάββα. Περνάει τη Γεώτρηση του Στάθη Μπλέτσα και το Βουρλάκι, για να συναντήσει στη Ζαρίφηνα τον άλλο δρόμο που πηγαίνει για του Σάββα.

Εμείς από τις Δυο Στράτες προχωρούμε προς Σάββα. Περνάμε τα Δυο Δέντρα και κατεβαίνουμε στο Ασβόρεμα, στη Βρύση. Περνώντας τη βρύση, διακλάδωση του δρόμου δεξιά οδηγεί προς Λούτσα.

Ανηφορίζουμε το δρόμο μας και βγαίνουμε στη Ζαρίφηνα. Στη Ζαρίφηνα ενώνεται και ο δρόμος από τον Κουφόλογγο. Η Στράτα, ευθεία βόρεια πηγαίνει στον Καρακόλιθο και στα Αμπάρια, ανεβαίνει στον Περδικάμπλα, στου Αντρέα Κάλλου το ξεκαλοκαιριό και μετά στο Ξεροβούνι, στο Δώθε και στο Πέρα.

Από τη Ζαρίφηνα γυρίζουμε ανατολικά στη Φτελιά. Δεξιά μας είναι η Φτελιόραχη. Αριστερά η στράτα ανηφορίζει στην Πατλιά, στην Ασπ΄ροσαρα και αφήνοντας δεξιά το Χαλιά βγαίνει στου Κουτσοκαίρη τη Λάκα, στο νεκροταφείο του Παλιόκαστρου. Δυτικά είναι η Ξυνογαλόραχη. Από του Κουτσοκαίρη τη λάκα μια στράτα κατηφόριζε για το Νεοχώρι.

Ανατολικά τώρα η στράτα, από τη μέση της Κουτσοκαίρη λάκας, ανεβαίνει στο βραχώδες, περνάει την Πόρτα και φτάνει στη Χούνη του Παλιόκαστρου όπου είναι το σύνορο με το Νεοχώρι. Περνώντας την Πόρτα, η στράτα ανηφορίζει νότια και περνώντας υπολείματα αρχαίων κτισμάτων στην πλαγιά, μπαίνει στο επιβλητικό Παλιόκαστρο. Για την ιστορία του Παλιόκαστρου αναφερόμαστε σε άλλο κεφάλαιο.

Εμείς, από τη Φτελιά περνάμε το Καράγρεκο και μπαίνουμε στα Δοκίμια. Αριστερά μας είναι η Πλαϊά του Παλιόκαστρου και μετά το Κοτρωνάκι. Δεξιά μας, πέρα από τις λάκες είναι ο λόφος Φουκαλιές.

Ο δρόμος, όπως ήταν και η παλιά στράτα, διασχίζει τα Δοκίμια. Στην κορυφή στα Δοκίμια οι λάκες συνεχίζονται στο Σταθακέικο. Από το Σταθακέικο η στράτα ανηφορίζει στο Κοτρωνάκι και οδηγεί στο Παλιόκαστρο.

Προχωρούμε στην Τσαπουρνιά. Διακλάδωση του Δρόμου αριστερά, διαχωρίζει την Τσαπουρνιά από το Σταθακέικο, περνάει πίσω από το Σταθακέικο και βγαίνει στις Διβριώτικες Βέργες, οι οποίες ύστερα από δικαστικές διαμάχες επιδικάσθηκαν στο Νεοχώρι και τα χωράφια είναι Διβριώτικα. Ο δρόμος αυτός οδηγεί στο Νεοχώρι.

Στην Τσαπουρνιά, πηγαίνουμε στη Γεώτρηση (των Μπαμπουκλαίων). Δεξιά μας απλώνεται ο Κάμπος του Σάββα.

Προχωρούμε για τη Σάββα Βρύση. Αριστερά μας είναι οι Τραγάνες και δεξιά μας, στη μέση του Κάμπου, είναι το Βαρκό. Στο νοτιοδυτικό μέρος του Βαρκού, εκεί που αρχίζουν οι βράχοι, είναι η Καταβόθρα.

Το κοίλωμα του Κάμπου του Σάββα θα ήταν λίμνη αν στη νοτιοδυτική άκρη του δεν υπήρχε η Καταβόθρα, η οποία καταβροχθίζει τα νερά στα έγκατα της γης.

Νότια της Καταβόθρας είναι ο λόφος Σαμάρι.

Πριν φτάσουμε στη Σάββα Βρύση, απ’ όπου τα νερά κυλούν βόρεια από το Σαββόρεμα, στον Ενιππέα για να καταλήξουν στον Πηνειό, διακλάδωση του δρόμου αριστερά οδηγεί προς τα Αλμάκια, το Σταθακέικο, τις Βέργες και το Νεοχώρι και άλλη δεξιά οδηγεί στου Αυδή και στα

χωριά Παλιοχώρι και Λιμογάρδι.

Αφήνουμε αριστερά μας την πασίγνωστη Σάββα Βρύση με τις ποτίστρες και τις νεροϊτιές.

Η πρώτη και μεγαλύτερη ιτιά είναι ιστορική. Εδώ μέχρι το 1970 σώζονταν η ιστορική βρύση απ' όπου Έλληνες και Τούρκοι έπαιρναν νερό, όταν τα Ελληνοτουρκικά σύνορα (1833-1881) ήταν εδώ. Κομμάτι της εντοιχισμένης στην καμάρα της παλιάς βρύσης πλάκας βρίσκεται στο Λαογραφικό Μουσείο του Χωριού.

Ακολουθούμε το δρόμο για το Λιμογάρδι και το Παλιοχώρι.

Αφήνουμε αριστερά μας τη Μπουρμπουτσιλία, και μακρύτερα τη ράχη Καζάρμα και τα χωράφια μαυρολίθια. Τα χωράφια αυτά συνεχίζουν πίσω ως τη Χούνη. Μετά τα Μαυρολίθια, στο χέρσο, είναι τα Τρία Σύνορα (Δίβρης – Νεοχωρίου και Λιμογαρδίου).

Δεξιά είναι ο λόφος Στρατώνας.

Ακουλουθώντας αυτό το δρόμο, το ποδηλατικό μονοπάτι, βγαίνουμε στο Αγριλί. Ανατολικά είναι ο Κουβουλιώτης.

Μπαίνουμε στο Λιμογαρδίτικο. Περνάμε το δασάκι και τα Λιμογαρδίτικα περιβόλια με μηλιές και καρυδιές. Ο δρόμος αριστερά οδηγεί στο Λιμογάρδι. Εμείς ακολουθούμε το δεξιά δρόμο, ο οποίος κατεβάζει στο Παλιοχώρι.

Προσπερνούμε το Παλιοχώρι, ανεβαίνουμε στη Σερπινόραχή και κατεβαίνουμε στα Ξερομανόλια. Εχουμε μπει πάλι στι Διβριώτικο. Περνάμε τον Κουραδά, τα Σιώματα την Πλακουταριά και το Καλαμάκι και συναντώντας το δρόμο πάνω από την Καρίτσα, ανηφορίζουμε στη Δίβρη. Έχουμε περπατήσει όλο το ποδηλατικό μονοπάτι του οροπεδίου της Δίβρης, το οποίο τελειώνει στα Αλώνια απ' όπου ξεκίνησε.

2. ΚΑΛΑΜΑΚΙ – ΠΗΓΗ ΑΧΙΛΛΕΑ – Ι. Μ. ΑΝΤΙΝΙΤΣΑΣ – ΔΙΒΡΗ

Το δεύτερο ποδηλατικό μας μονοπάτι ξεκινάει από το γειτονικό χωριό Καλαμάκι, για να καταλήξει στη Δίβρη. Θα ακολουθήσουμε και αυτό το μονοπάτι, περιγράφοντας τα τοπωνύμιά του.

Ακολουθώντας τον επαρχιακό δρόμο περνάμε τα Μαύρα Λιθάρια και βγαίνουμε στην εθνική οδό Λαμίας – Δομοκού, στο Δεκάξι (δέκατο έκτο χιλιόμετρο). Βαδίζουμε λίγα μέτρα προς Λαμία και αμέσως μετά τη διασταύρωση αριστερά είμαστε στην πηγή Αχιλλέως.

Ο δρόμος τώρα μας οδηγεί στην Αντίνισσα. Φτάνουμε έξω από την είσοδο του ιστορικού Μοναστηριού. Διασταύρωση αριστερά μας ανηφορίζει για την κορυφή του Βουνού της Αντίνισσας, όπου είναι το στρατιωτικό Ραντάρ. Πριν ανέβουμε στην κορυφή είμαστε στον

Αγκοτσόλογγο. Ακολουθούμε τον αγροτόδρομο αριστερά, που μας βγάζει στο Ντραμαλιώτικο Μακρυλείβαδο, στην Αγια – Τριάδα. Συνεχίζοντας φτάνουμε και πάλι στο Διβριώτικο, στα Τρία Σύνορα (Περιοχή Δίβρης – Μακρυλείβαδο και Μακρυλείβαδο Δραμάλας. Περνάμε τον Τύμπανο και κατηφορίζουμε από το Δεντράκι στη Δίβρη, όπου τελειώνει και αυτή η ποδηλατική διαδρομή.

ΚΑΤΑΒΑΣΕΙΣ ΦΑΡΑΓΓΙΩΝ (CANYONING)

ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΑΚΟΡΕΜΑΤΟΣ
(ΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΑΪ ΝΙΚΟΛΑ)

Το μεγάλο φαράγγι, που ξεκινάει από τον Άγιο Νικόλαο και φτάνει ως το Μύλο του Σκράπα, οι χάρτες αναφέρουν ως Κακόρεμα και οι χωριανοί το λένε Βράχο. Στο πρόγραμμα αναφέρεται ως κατάβαση του φαραγγιού Κακορέματος.

Εμείς θα ονομάσουμε το φαράγγι αυτό «Φαράγγι του Αϊ Νικόλα», επειδή :

1) Το Μοναστήρι του Αϊ Νικόλα είναι πασίγνωστο.

2) Άλλο είναι το κακόρεμα, για τους Διβριώτες και

3) Η ονομασία «στο Βράχο» δεν είναι χαραακτηριστική.

Ξεκινούμε την κατάβαση από τον Άγιο Νικόλαο για να διασχίσουμε το πανέμορφο τούτο φαράγγι με τους άγριους βράχους και γκρεμούς, που προκαλούν δέος, με την άγρια βλάστηση και τα σπάνια πουλιά του βράχου. Οι αετοί, οι τυρικόμποι, οι πετροκότσυφες, οι τσοπανάκοι, οι ασπρόκολοι, οι πετροπέρδικες, τα αγριοπερίστερα και πολλά άλλα γνωστά πουλιά και ζώα έχουν εδώ το μοναδικό τους καταφύγιο. Άνοιξη, Καλοκαίρι και Φθινόπωρο, κατεβαίνοντας τούτο το φαράγγι, επικοινωνείς κατ’ ευθείαν με το Θεό.

Βρισκόμαστε στο Γεφύρι.

Κατεβαίνουμε στη μεγάλη μπιέτα, μια μεγάλη γούρνα σκαμμένη από τις αιώνιες κατεβασιές του νερού, πάνω σε ατόφιο βράχο. Αυτή είναι η Μπαρούκα.

Τέτοιες μπιέτες θα συναντήσουμε πολλές καθώς θα κατεβαίνουμε το φαράγγι.

Περπατάμε τώρα σε κάπως στρωτό ρέμα. Δεξιά μας είναι το Μοναστήρι και αριστερά μας τα Κ’κιά. Πάνω από τα κεφάλια μας, ψηλά περνάνε τα σύρματα του καντηλιού, που χρόνια τώρα πηγαινοφέρνει το καντηλάκι στη σπηλίτσα, όπου κάποτε βρέθηκε η εικόνα του Αγίου Νικολάου, για να κτιστεί μετά το εκκλησάκι.

Παρακάτω, δεξιά μας είναι ο βράχος του Αμπελιού, απ’ όπου κάποτε ένας πιτσιρικάς πήγε με άλλους να κλέψουν σταφύλια και όταν ο καλόγερος τους κατάλαβε, προσπαθώντας να κρυφτεί, γλίστρησε στο γκρεμό και σκοτώθηκε.

Από δεξιά μας τώρα κατεβαίνει το ρέμα από τις Σπάθες.

Προσπερνάμε τη συμβολή των ρεμάτων. Δεξιά μας είναι το Χεσμένο Μονοπάτι και το Στενό Μονοπάτι.

Φτάνουμε στη Φιλουριά. Δεξιά μας υψώνεται απότομος βράχος, το Σιαδάκι, απ' όπου άλλο Διβριωτάκι, τσοπανούπουλο, κοιμήθηκε στην άκρη του βράχου και χωρίς να το καταλάβει έπεσε στο χάος και σκοτώθηκε.

Μετά το Σιαδάκι είναι η Γουρνοσπλιά και δυτικότερα η περιοχή των Αμπελιών.

Από τη Γουρνοσπλιά υπήρχε το μοναδικό μονοπάτι, που περνούσε το φαράγγι και περνούσε απέναντι στη Μαγούλα.

Προχωρούμε μέσα στο φαράγγι, όπου οι μπιέτες με τους γκρεμούς διαδέχονται η μια τον άλλο.

Δεξιά μας τώρα είναι οι τοποθεσίες τ' Μπουρούνη, ου Λάκους, ου Χαλιάς, οι Παλιουκαλύβις, ου Σκασμένους Βράχους, τ' Σπύρου του Μαντρί, οι Τρυπίτσις, τα Πιζούλια, τ' Αντρέα η Σπ'λιά, η Κλαβανή, οι Αλπότρυπις, ου Χαλιάς, οι Παλιουκαλύβις, τ' Κουντέλα η Σπ'λιά, τ'ς Παπαδιάς η Τρύπα, του Παζαράκι, τ' Καραβασίλη η Σπ'λιά, η Σκάλα, ου Κόκκινους Βράχους, η Χαμπλή Σπ'λιά, ου Αρνότσαρχους, του Κλήμα, τ'ς Πέτρας του Ρίζουμα, η Ουρνιουφουλιά, η Καψουσπλιά, οι Αγριλιές, τ' Ντρίβα του Μαντρί, τ' Απάν Αμπάρι και η Καραπατέικη Καλύβα.

Αριστερά μας είναι η Κρανιά τα Δυο Μονοπάτια, τ' Αρόπλαγου, του Φουτάνουμα, η Σούδα, του Τσικρικόνι, οι Λιγουνιδόραχις κι οι Κόκκινις Σπ'λιές.

Καθώς προχωράμε, αφήνουμε αριστερά μας του Τζιαμί, τα Πιζούλια, τα Πυξάρια, την Ψειρουσπλιά, Τα Καλκαμάκια, τ' Βαϊά, κι του Σκασμένου Τσιουμάρι.

Αριστερά μας πάνω από το βράχο είναι η περιοχή του Παλιόκαστρου. Η περιοχή αυτή ήταν το χειμαδιό πολλών Διβριωτών κτηνοτρόφων. Στον πάτο του Παλιόκαστρου είναι το Δαμαλόπιασμα.

Είμαστε στου Βαένι. Δεξιά μας είναι του Κάτ' Αμπάρι με τις ελιές τ' Ντρίβα, τ' Τουρκάκη η Σκάλα, κι τ' Τουρκάκη η Σπ'λιά.

Περνάμε το Το τσιιατάλι που σχηματίζει το ρέμα του Αϊ Δημήτρη με το ρέμα του Αϊ Νικόλα. Εδώ είναι το Νησί, όπως το σχηματίζουν τα δυο ρέματα.

Αριστερά μας είναι η ράχη Φουρκουτήρα, του Λιθουμάντρι κι οι Γαβάθις.

Δεξιά μας είναι η Κουτρώνα.

Πλησιάζουμε στην έξοδο του Φαραγγιού.

Περνάμε την Απάν' Ανάβρα. Εδώ από τη ρίζα του Βράχου, τις χρονιές που έχουμε βαριούς χειμώνες με πολλά χιόνια και βροχές βγάζει ανάβρα νερό. Τώρα έχουμε χρόνια χωρίς βαρυχειμωνιές και χωρίς νερό στην Ανάβρα.

Παρακάτω συναντάμε τη δέση. Διακρίνεται ακόμη η δέση και το αυλάκι απ' όπου οι μυλωνάδες έκοβαν το νερό και το οδηγούσαν στο μύλο.

Πριν φτάσουμε στην Ακάτ' Ανάβρα, που είναι πάνω και δίπλα από το μύλο, ανεβαίνουμε δεξιά από το μονοπάτι στον αυτοκινητόδρομο, κάτω από του Τσεκούρα τα Μαντριά και κατεβαίνουμε στο Μύλο.

Περνάμε μέσα από τον εγκαταλειμμένο νερόμυλο και από την πίσω πόρτα περνάμε το πετραύλακο και πηγαίνουμε σ'ν Ακάτ' Ανάβρα, που είναι στην άκρη του φαραγγιού. Εδώ έβγαινε μυλαύλακο νερό, που κινούσε, μαζί με το νερό του άλλου μυλαύλακου, τη ντριστέλα και το μαντάνι. Το πηγαίο γάργαρο νερό τούτο δρόσιζε μυλωνάδες και περαστικούς.

Τώρα και τούτη η Ανάβρα κοντεύει να στερέψει. Το λίγο νερό της πηγής, γεμάτο μούσκλια και το μισογκρεμισμένο περιτοίχισμα της Ανάβρας, δείχνουν την εγκατάλειψη.

ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΕΚΤΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ LEADER

1. ΜΥΛΟΣ – ΔΙΒΡΗ

Αφήνουμε το Μύλο και ανηφορίζουμε τον ασφαλτοστρωμένο επαρχιακό δρόμο.

Στο σημείο που ο αυτοκινητόδρομος περνάει πάνω από το μυλαύλακο δίπλα στον όχτο φαίνεται κάτι, σαν καμένα παλιά κόκκαλα. Ο Στέλιος Τσεκούρας μας είπε πως το σημείο τούτο λέγεται Καψιμινί, και μια παράδοση λέει ότι εδώ οι αρχαίοι έκαιγαν τους νεκρούς τους.

Δεξιά μας είναι χωράφι με εγκαταλειμμένα χτίσματα των Τσεκουραίων. Εδώ το 1946 εγκαταστάθηκαν οι οικογένειες των Δημήτρη Κ. Τσεκούρα, και Γιαννούλας, χήρας Ηλία Τσεκούρα με 1400 γίδια, 200 πρόβατα και 21 άλογα αλωνισμού.

Το 1948 αγόρασαν το νερόμυλο από τους αδερφούς Βάιου Παπανάγνου και το 1953-54 έχτισαν τα σπίτια. Το 1968 πούλησαν όλα τα γιδοπρόβατα και κατασκεύασαν τον κυλινδρόμυλο στη Λαμία. Οι οικογένειες Παπανάγνου και Τσεκούρα έβγαλαν μυλωνάδες ξακουστούς στη περιοχή.

Περνάμε τα Τσεκουραίικα. Αριστερά μας τώρα, στο Αφρατιώτικο, είναι τα χειμερινά γιδομάντρια του Γιώργου Μαρτάρα.

Παίρνοντας την εγκαταλειμμένη παλιά στράτα κανείς, βγαίνει σε μια μεγάλη πέτρα, στην Κοτρώνα. Δεξιά, στη θέση Κουμάσια είναι παλιομάντρι, χειμαδιό παλιότερα του Χρήστου και του γιού του Δημήτρη Φούντα για πολλά χρόνια.

Ανηφορίζοντας λίγο η παλιά στράτα συναντάει αριστερά τις ελιές του Γαλάνη.

Δεξιά ήταν το κτήμα, με σπιτάκι του Σταύρου Τσαντζαλή και περιλαμβάνεται και τούτο στην περιοχή Κοτρώνα. Ένα μονοπατάκι από 'δω οδηγεί ανατολικότερα, στ' Γαλάνη τη Σπ'λιά, που είναι στο μεγάλο βράχο, ανατολικά από το κάτω Καγκιόλι.

Πάνω απ' τη λάκα της Κοτρώνας ήταν το μαντρί του Γιώργου Δρούγα. Σήμερα είναι τα

μαντριά του γαμπρού του Κώστα Τσαντήλα.

Η παλιά στράτα, περνάει τη Σπλίτσα, βγαίνει στ' Ντριμάρη και συναντάει τον αυτοκινητόδρομο.

Εμείς από του Μαρτάρα, ακολουθούμε την επαρχιακή οδό. Περνάμε στις Βαΐμπες, στου Ζ. Τσαλαφούτα το στάβλο. Πριν από το στάβλο ένας δρόμος οδηγεί απέναντι στο Μακρυλείβαδο. Πάνω απ' αυτόν ένας άλλος δρόμος οδηγεί πιο πέρα στου Γιώργου Τσαλαφούτα το στάβλο.

Βγαίνουμε στη Ντριμάρη. Πριν μπούμε στις λάκες ένας δρόμος αριστερά οδηγεί στη Χόχλια, στου Ηλία Τσεκούρα τα μαντριά.

Ανατολικά από τη Ντριμάρη, στο λόφο είναι των αδερφών Γ. Τσαλαφούτα ο στάβλος.

Ανηφορίζουμε τα Καγκιόλια, το Κάτω Καγκιόλι και το Πάνω Καγκιόλι.

Πάνω από τα Καγκιόλια είναι το Καλντερίμι, οι Αλαταρίτσες ή Λιθομάντρι, η Φασούλα και η Τσιουνάκα με το Δρουγαίικο παλιομάντρι. Δίπλα είναι η Ασπρόσαρα. Ψηλά στη ράχη είναι το Κόκκινο Λιθάρι. Πιο κει είναι η Πλατειά Πέτρα, όπου ήταν Τσαλαφουτέικο παλιομάντρι.

Βγαίνουμε στα Χρηστέικα. Περνάμε την Αγλισταριά και μετά στη Χούνη, συναντάμε του Στεφάκου (του Θύμιου Καλόγηρου) τα Μαντριά.

Πάνω από τη Χούνη είναι το Κοντελαίικο Κομματάκι, το κάτω Γελαδόγρεκο και το πάνω Γελαδόγρεκο, όπου είναι του Κώστα Καλόγηρου το μαντρί. Ανατολικότερα είναι οι Μουγκρίτσες, η Τρύπα και το Μελισσοκότρωνο. Κάτω από το Μελισσοκότρωνο είναι η Στενόλακα.

Βγαίνουμε στο εικόνισμα του Αϊ Δημήτρη. Από πάνω είναι του Σάββα Φράγκου το Μαντρί. Μετά το εικόνισμα είναι διασταύρωση του δρόμου δεξιά για τον Άγιο Δημήτριο, τα Αμπέλια και τον Άγιο Νικόλαο.

Περνάμε πάνω από τον Άγιο Δημήτριο και βγαίνουμε στη Διακομήνα. Δεξιά μας είναι του Μπλέτσα τα μαντριά και πιο κάτω η Ροδίτσα.

Περνάμε τ' Ακόνισμα του Παπατάσου και προχωρούμε για το σκαλί. Απέναντί μας, δεξιά είναι η Πέτρα.

Δυτικά, προς την Τραγόραχη και κάτω από την Τραγόλακα είναι τ' Μέτζα τα κομματάκια.

Ανηφορίζουμε στο Σκαλί. Οι παλιοί Διβριώτες θυμούνται ότι εδώ το πέρασμα της στράτας ανάμεσα στους βράχους ήταν τόσο δύσκολο που, όταν έφερναν τα προικιά της νύφης ξεφόρτωναν τα μπαούλα, τα περνούσαν με τα χέρια στο στενό και μετά τα ξαναφόρτωναν στα μουλάρια για να τα πάνε στο χωριό.

Αμέσως μετά το βραχώδες Σκαλί το χώμα είναι άσπρο και το μέρος αυτό το λένε Ασπρουίτσα. Τώρα ο αυτοκινητόδρομος είναι βατός. Δεξιά μας το ρέμα που από τα Κακαβάκια κατεβαίνει για τα Αμπέλια είναι κλειστό και απροσπέλαστο φαράγγι.

Προχωρώντας αφήνουμε αριστερά μας τα Λαχώραφα, αριστερότερα την Τραγόλακα και

πιο πάνω την Τραγόραχη. Περνάμε τη βιοτεχνία Παπαδημητρίου, το Γήπεδο, την Ποτίστρα και το ρέμα στα Κακαβάκια και μπαίνουμε στα Παλιάμπελα.

Ανηφορίζουμε στο Νεκροταφείο, στην Αγία Παρασκευή, περνάμε τη Στέρνα και του Κουτσού τ' Αλώνι και μπαίνουμε στο χωριό. Στην είσοδο του Χωριού είναι η προστάτιδα του χωριού μας, η Αγία Βαρβάρα.

2. ΔΙΒΡΗ – ΑΛΩΝΑΚΙ

Κατηφορίζουμε στου Κουτσού το Αλώνι και από την Αγία Παρασκευή παίρνουμε το δρόμο αριστερά. Περνάμε το ρέμα της **Μυϊδαλίτσας**, όπου παλιότερα ήταν και η βρυσούλα με το όνομα της **Αλτάνας ο Άμπλας**. Συνέχεια είναι ο **Κολτσιδόκολος** και ο λόφος **Τραγασιά**. Εδώ ήταν η πρώτη τραγασιά του φύλακα των αμπελιών.

Μπαίνουμε στα Παρασπόρια, όπου ήταν και τα πάνω αμπέλια του χωριού.

Γυρίζουμε το δρόμο ανατολικά, και μέσα από το ρέμα κατεβαίνουμε στις Σπάθες και αμέσως μετά στο Αλωνάκι. Εδώ, μετά τα μαντροστάσια, ο δρόμος ενώνεται με εκείνον που έρχεται από Άγιο Δηνήτριο και πηγαίνει Άγιο Νικόλαο.

3. ΔΙΒΡΗ – ΑΜΠΕΛΙΑ – ΠΑΛΙΟΚΑΣΤΡΟ

Από τη Δίβρη κατεβαίνουμε στα Παρασπόρια.

Από τα Παρασπόρια, στράτα και όχι αυτοκινητόδρομος κατεβαίνει στα κάτω Αμπέλια, στις Λάκες. Κατεβαίνοντας από τα Παρασπόρια και πριν φτάσουμε στις Λάκες περνάμε το Καμίνι. Σώζεται ακόμη ένα από τα πολλά ασβεστοκάμινα που έφτιαχναν οι Διβριώτες προπολεμικά και πουλούσαν τον ασβέστη.

Μετά τις Λάκες η στράτα περνάει τον αυτοκινητόδρομο που πηγαίνει για τον Άγιο Νικόλαο, αφήνει αριστερά τις Γούρνες περνάει κάτω από τη Μεγάλη Τραγασιά και μπαίνει προς τα Ραχίσια τα αμπέλια στο Παλιόκαστρο. Μετά τα αμπέλια μπαίνει στο τείχος του Παλιόκαστρου. Περνάει τη λάκα του Παλιόκαστρου όπου τα κεραμικά καταδεικνύουν τον αρχαίο οικισμό, πιθανόν του αρχαίου Πράντα. Συνέχεια παρακάτω στα παλιά μαντροστάσια του Παλιόκαστρου σώζεται το σπίτι – καλύβα του Αντώνη Κατόπη.

Το τείχος του Παλιόκαστρου κλείνει το λόφο από βορειοδυτικά που είναι το ρέμα του Αϊ Δημήτρη και καταλήγει νοτιοανατολικά στην άκρη του απόκρημνου βράχου του μεγάλου φαραγγιού του Αϊ Νικόλα.

Εκεί που καταλήγει το τείχος, κάτω από τον απόκρημνο βράχο είναι του Αργύρη η

Σπηλιά.

Στη νότια πλευρά της σπηλιάς υπάρχουν δύο μικρά κυκλικά βαθουλώματα διαμέτρου τριάντα εκατοστών και βάθους πέντε εκατοστών, σαν εικονίσματα. Είναι άγνωστος ο χρόνος αλλά και ο σκοπός της κατασκευής τους.

Η πρόσβαση στη Σπηλιά του Αργύρη γίνεται από τα Ραχίσια Αμπέλια.

4. ΔΙΒΡΗ – ΞΕΡΟΜΑΝΟΛΙΑ

Το μονοπάτι τούτο αποτελεί μέρος του ποδηλατικού γύρου του οροπεδίου της Δίβρης. Το επαναλαμβάνουμε για να καταγράψουμε τα τοπωνύμια.

Από τα Αλώνια κατεβαίνουμε δρόμο – δρόμο για την Καρίτσα. Πριν φτάσουμε στην Καρίτσα, διασταύρωση του δρόμου γυρίζει αριστερά, αφήνει νότια το Κλήμα και το Κληματόρεμα και βγαίνει στα Σιώματα. Εδώ είναι του Θανάση Φούντα τα Μαντριά. Το σημείο των μαντριών λέγεται και Πετσαλούδα.

Μετά τα Σιώματα, περνάμε τον Κουραδά και πάμε για τα Ξερομανόλια. Πάνω από το δρόμο είναι τα Πάνω Ξερομανώλια και πιο πάνω, στο βράχο, το Μελίσσι.

Περνάμε τα χωράφια στα Κάτω Ξερομανώλια, το Πετράλωνο, τη Ζώση, το Αμπλόπ, τις Πλάκες και το Σκουλέικο και πάμε για τα Κθαράκια. Έχουμε μπει πια στο Παλιοχωρήτικο.

Από τα Ξερομανόλια ο δρόμος βόρεια ανηφορίζει στη Σέρπινα και τη Σερπινόραχη.

Και πάει για το Παλαιοχώρι.

5. ΔΙΒΡΗ – ΑΛΑΤΑΡΕΣ - ΡΕΜΑΤΑ

Από τα Αλώνια ανηφορίζουμε στις Αλαταρές. Ο δρόμος συνεχίζει για τη Σάββα. Εμείς παίρνουμε την παλιά στράτα και περνώντας μέσα στις λάκες κατηφορίζουμε για τον πάτο στις Αλαταρές. Πέρα από τις λάκες, βόρεια είναι το Αρόπλαγο, τ’ Χαμέν’ τ’ Αλώνι και μετά το Μπιάλι με τις σάρες και τους γκρεμούς.

Από τον πάτο τις Αλαταρές κατηφορίζουμε για τα Ρέματα. Στο κατέβασμά μας αφήνουμε αριστερά την Κουμαριά και τον Έλατο. Απέναντι προς τις Καράινες είναι το Σαμάρι και πιο πάνω τα Πλαγάκια. Περνάμε τη λάκα στο Γαβράκι και μετά το Γαβράκι το ρέμα, μπαίνουμε στις λάκες στα Ρέματα. Στεκόμαστε στο ρέμα με τα μεγάλα πλατάνια. Από απέναντι κατεβαίνει το Αρκουδόρεμα με το άγριο φαράγγι του. Στη συμβολή του Αρκουδορέματος και νότια είναι η Πλακουταριά, όπου έγινε και η έρευνα για μάρμαρο.

Από τα ρέματα η στράτα περνούσε απέναντι στη Βλάια, ανέβαινε στον Κλείδωνα και έβγαινε στου Μέγα Σταλού. Απέναντι δυτικά από τον Κλείδωνα είναι η Κάτω και η Πάνω Κρούτσα. Στην Πάνω Κρούτσα, στο ριζοσπήλι του απότομου βράχου, στρέχιαζαν πολλά κοπάδια, άνοιξες και Φθινόπωρα, αφού η περιοχή δεν είναι ούτε χειμαδιό ούτε και ξεκαλοκαιριό.

6. ΔΙΒΡΗ – ΚΑΡΑΪΝΝΕΣ – ΚΟΥΧΤΟΥΓΛΑ

Από τη Δίβρη ακολουθώντας το δρόμο για του Σάββα, φτάνουμε στα Γκιφράκια. Πριν περάσουμε το ρέμα, στρίβουμε δεξιά το δρόμο και μπαίνουμε στις Καράινες (σε κάποια συμβόλαια βρίσκουμε την ονομασία Καραγιάννες). Ο δρόμος μας οδηγεί στο εκκλησάκι που έφτιαξε ο συγχωριανός μας καλόγερος πατήρ Ισαάκ (κατά κόσμον Δημήτρης Πετεινός). Από δω η στράτα μας οδηγεί στον πάτο στις Καράινες. Κατηφορίζουμε στο ρέμα. Είναι το Τσιατάλι και απέναντι η λάκα Μέγα Σταλού. Εδώ ενώνεται το Σκουρόρεμα με το Λτσιόρεμα, το οποίο παραπάντω ονομάζεται Ασβόρεμα.

Το Σκουρόρεμα, πριν φτάσει εδώ ενώνεται με το ρέμα απ' τα γκιφράκια, στο Νεράκι.

Από του Μέγα Σταλού ανηφορίζουμε στη λάκα Καράπλα. Νοτιοανατολικά απ' του Καράπλα είναι τα Μακροχώραφα, το Πριόνι και νοτιότερα στη δυτική άκρη του λόφου Αρβανιτόραχη είναι τα Τρία Σύνορα (Δίβρης - Παλιοχωριού και Λούτσας).

Από την Καράπλα ανηφορίζουμε τη βελαώρα του Κουχτουγλά και βγαίνουμε στην κορυφή, στον Αβορό. Εδώ σώζεται πετρόχτιστη μάντρα όπου έκλιναν τα βόδια ή αργότερα τα μουλάρια, όταν εδώ ήταν βοϊδολείβαδο.

Από τον Αβορό του Κουχτουγλά, το μονοπάτι οδηγεί στην Ιγκάλη και συνέχεια στου Αβδή τη Βρύση.

7. ΣΑΒΒΑ – ΑΒΔΗ

Από τη Σάββα Βρύση γυρίζουμε στη διασταύρωση αριστερά προς Παλιοχώρι και Λιμογάρδι. Αριστερά μας είναι η Μπουρμπουτσιλιά και δεξιά ο Στρατώνας, το Ελληνικό Φυλάκιο. Στη διασταύρωση παίρνουμε το δεξιό δρόμο. Περνάμε στην άκρη στο Βαρκό και φτάνουμε στου Θεοχάρη τη Γεώτρηση. Αριστερά μας ο Κουβελιώτης και μπροστά μας η Στούρνη.

Καθώς περνάμε και τη Στούρνη, αριστερά μας είναι το Αγριλί και η Μαυρόια και δεξιά η Στουρνάρα.

Περνάμε και τη Βαμπλιά. Αριστερά μας τώρα είναι το εξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής και η Ποτίστρα. Δεξιά μας είναι ο Κουχτουγλάς.

Πηγαίνουμε στου Αβδή τη Βρύση. Ο δρόμος περνάει στην Ιγκάλη και τελειώνει στη λάκα του Κοτογάμη, όπου τελειώνει και το Διβριώτικο.

Όριο της Δίβρης με το Λιμογάρδι και με το Παλιοχώρι, στην Αγία Παρασκευή, είναι το ρέμα στου Χαντακιώτη.

8. ΔΙΒΡΗ - ΑΣΒΟΡΕΜΑ – ΛΟΥΤΣΑ - ΑΒΔΗ

Στου Αυδή μπορούμε να πάμε και από το Ασβόρεμα. Μετά τη Βρύση, διασταύρωση δεξιά περνάει του Ζαρούτσου, τη Μακρυλάκα, στου Καραίσκου (Δημήτρη Παπαδημητρίου) τους Στάβλους και μπαίνει στις λάκες της Λούτσας. Δυτικά της Λούτσας είναι το Λτσιόρεμα, το οποίο είναι συνέχεια του Ασβορέματος. Στη μέση στη Λούτσα ο λόφος Σαμάρι αφήνει αριστερά μας να συνεχίζονται οι λάκες Καπνός, οι οποίες τελειώνουν στο Λαιμό. Αριστερότερα είναι το Πλακωτό στο λόφο Φουκαλιές.

Η Λούτσα συνεχίζεται από τη νότια πλευρά του λόφου Σαμάρι και τώρα λέγεται Σγουπέικο. Νοτιότερα το χέρσο λέγεται Μπαλαμπανή και εδώ ήταν του Κώστα Φούντα το Μαντρί. Κάνω από τη Μπαλαμπανή είναι του Μπιρμπίλη.

Συνέχεια από το Σγουπέικο μπαίνουμε στη Βαμπλιά, όπου και συναντάμε τη διασταύρωση του δρόμου Σάββα – Αυδή.

9. ΔΙΒΡΗ – ΣΚΟΥΡΑ – ΛΟΓΓΟΣ

Από τη Δίβρη φτάνουμε στη Σκούρα, όπως αναφέραμε στο οδοιπορικό της Σάββας. Στις Δυο Στράτες παίρνουμε τον αριστερό δρόμο και φτάνουμε στον Κουφόλογγο, στη Μπαμπουκλέικη Γεώτρηση. Μετά τη γεώτρηση υπάρχει τριπλή διακλάδωση του δρόμου.

Ένας δρόμος γυρίζει ανατολικά, περνάει τη Γεώτρηση του Μπλέτσα στο Βουρλάκι και πιο πέρα, στη Ζαρίφηνα ενώνεται με το δρόμο για του Σάββα.

Δεύτερος δρόμος ανεβαίνει βόρεια, βορειοδυτικά μέσα στο δάσος και πάει για τους Κλέφτες και το Νεοχώρι. Παρακλάδι του δρόμου αυτού βορειότερα οδηγεί δυτικά από το Ξεροβούνι στις λάκες Μαρκές.

Εμείς παίρνουμε τον τρίτο δρόμο ο οποίος γυρίζει δυτικά, μπαίνει στο δάσος του Κουφόλογγου και βγαίνει στα λάκες στη Λεφτοκαρυά. Νότια από τις λάκες της Λεφτοκαρυάς και μετά το ρέμα είναι η Βρύση Λεφτοκαρυά με ξύλινο κανάλι.

Πάνω από τη Βρύση Λεφτοκαρυά είναι το Σφεντάμι, το πιο δασωμένο μέρος του λόγγου. Από πηγή του Σφενταμιού πηγαίνει το νερό στην ποτίστρα, στο Τσιατάλι.

Από τη Λεφτοκαρυά κατεβαίνουμε στο Τσιατάλι. Εδώ συναντιέται το ρέμα της Λεφτοκαρυάς με το Λιόρεμα. Νότια, στο τρίγωνο του Τσιαταλιού, στη λακούλα, είναι η Βρύση με ποτίστρα.

Από το Τσιατάλι και κάτω το ρέμα λέγεται Κλεφτόρεμα.

1) Αφήνουμε το δρόμο, ο οποίος συνεχίζει προς Αγκαθίτσα στο Αβαριτσώτικο και οδηγεί στη Μελιταία και ανηφορίζουμε το Λιόρεμα. Δεξιά μας είναι οι λάκες Αγγελογιαννάκη. Είμαστε στην καρδιά του Λόγγου. Εδώ είναι το δάσος της Δίβρης αποτελούμενο από δέντρα γρανίτσες και μεράδια (Φυλλοβόλες βελανιδιές). Από τον Κουφόλογγο ως εδώ διακρίνεις εξέχοντες κορμούς από τεράστια κομμένα δέντρα, δείγμα του παλιού επαγγέλματος των Διβριωτών ξυλοκόπων.

Ρέμα – ρέμα βγαίνουμε στο Κεραμαριό. Εδώ τα γέρικα δέντρα σώθηκαν, επειδή οι ξυλοκόποι δεν έφταναν ως εδώ λόγω δυσκολίας πρόσβασης και διαφυγής από τους δασικούς φύλακες.

Από το Κεραμαριό παίρνουμε τη στράτα νότια, νοτιανατολικά, περνάμε του Μόσκου τα Κονάκια, τα Στριβά, τ' Κώστ' τη Βρύση, τ'ς Σουφλίνας τα κομματάκια και βγαίνουμε στο Ανάθεμα, στο δρόμο για τον Αϊ Λιά.

2) Από το Τσιατάλι περνάμε του Κάτω και μετά του Απάν' Αγγελογιαννάκη τις λάκες. Βόρεια από τις λάκες αυτές είναι τα όρια Δίβρης – Αγκαθίτσας Μελιταίας. Ανηφορίζουμε δυτικά στην Πλατόραχη. Δυτικά της Πλατόραχης είναι η Πλατόβρυση.

Ανατολικά της Πλατόραχης είναι το Τσουκνιδόρεμα και η Τσουκνίδα Βρύση, η Αϊτοφωλιά, τ' Γμαρά το Μνήμα και ο Λόζιος.

Από την Πλατόραχη ανεβαίνουμε στα Κουμίνια, στο Λαιμό.

10. ΔΙΒΡΗ - ΚΟΥΜΙΝΙΑ

Ανηφορίζουμε στην κορυφή στου Παπά τα χωράφια. Διασταύρωση του δρόμου αριστερά μας ανεβάζει στον Κουκουρέντζο, έπειτα στου Γιωργαρά και μετά στο Ανάθεμα. Από δω, αριστερά, ο αγροτικός αυτοκινητόδρομος κατηφορίζει για τον Άγιο Αθανάσιο και καθώς κατηφορίζει περνάει από μία πηγή νερού.

Βόρεια είναι τα' Πέτρα τα χωράφια, όπου είναι περιβόλι με καστανιές, του Αργύρη Τζουμέκη.

Το δρομάκι δεξιά οδηγεί στ'ς Σουφλίνας τα κομματάκια, ένα πάνω και ένα κάτω από τη στράτα και βγαίνει στην Κρανιά. Πριν βγούμε στο Δεντράκι διασταύρωση του δρόμου αριστερά οδηγεί στη Γεώτρηση και στη Μ'τσιάρα Βρύση. Από τις πηγές της Μ'τσιάρας υδρεύεται εδώ και πενήντα χρόνια η Δίβρη. Η γεώτρηση, που έγινε δίπλα στην πηγή της Μ'τσιάρας το 2006, ήρθε να λύσει το υδρευτικό πρόβλημα της Δίβρης.

Ο λόφος πάνω από τη Γεώτρηση είναι η Διακομήνα.

Περνάμε τις λάκες στο Δεντράκι.

Διασταύρωση του δρόμου δεξιά οδηγεί προς τα Κουμίνια. Περνάει τη Λαγόστανη με την περιφραγμένη φυτεία με ακακίες του Αργύρη Τζουμέκη και με το σπιτάκι. Μετά τη Λαγόστανη

και την Ξυνομπλιά, δυτικά είναι το Ξηρόρεμα, η Ξηρόραχη και η Στενόλακα. Φτάνει στα Κουμίνια. Η βορειότερη ράχη των Κουμινιών, το Πυργάκι, είναι άριστο παρατηρητήριο προς τον κάμπο του Δομοκού. Εδώ είναι το όριο Δίβρης – Μελιταίας.

Στην ανατολική άκρη της λάκας Κουμίνια είναι η Τούρκικη Καζάρμα. Σώζονται ακόμη τα γκρεμίσματα. Στη μέση της λάκας είναι ο Άμπλας, απ' όπου οι Τούρκοι έπαιρναν νερό.

Εμείς είμαστε στη διασταύρωση στο Δεντράκι και συνεχίζουμε για τον Προφήτη Ηλία.

Αμέσως πιο πάνω διασταύρωση του δρόμου δεξιά οδηγεί στου Φράνκ τη λάκα. Περνάμε τα χωράφια της Διακομήνας και βγαίνουμε στο εικόνισμα. Εδώ έστριβε η παλιά στράτα για τα Κουμίνια.

Βγαίνουμε στο Διάσελο.

Κάτω δεξιά φαίνεται το ρέμα της Βρωμόγουρνας, όπου υπάρχει βρύση και ποτίστρα ζώων. Το ρέμα αυτό παρακάτω λέγεται Ξηρόρεμα.

Ο δρόμος συνεχίζει προς Αγία Τριάδα Μακρολείβαδου. Στη διασταύρωση αριστερά ανηφορίζουμε για τον Προφήτη Ηλία.

Ανεβαίνουμε στον Τύμπανο. Δρόμος αριστερά οδηγεί στη βρύση στα Κανάλια.

Από τον Τύμπανο πηγαίνουμε στη βουνοκορφή του Προφήτη Ηλία. Είναι η ψηλότερη βουνοκορφή της περιοχής Δίβρης με υψόμετρο 1054 μέτρα.

Πριν το 1920 ο λόφος λέγονταν Μπόζη. Αφ' ότου όμως ο μεγαλοτσέλιγκας Κώστας Τσεκούρας έχτισε το εκκλησάκι του Αϊ Λιά πήρε και ο λόφος το όνομά του. Σήμερα εκτός από το εξωκλήσι στήθηκε εκεί και η κεραία κινητής τηλεφωνίας.

11. ΔΙΒΡΗ - ΑΝΤΙΝΙΣΣΑ (Η ΠΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΑ)

Α) Θα ακολουθήσουμε την παλιά στράτα Δίβρης - Αντίνισσας, αυτή που ακολουθούσαν οι Διβριώτες, άντρες, γυναίκες και παιδιά, όταν στις 6 Σεπτεμβρίου κάθε χρόνο πήγαιναν νε τιμήσουν τη χάρη Της στον πανηγυρικό Εσπερινό και να λειτουργηθούν την επομένη, 7 Σεπτεμβρίου, στη γιορτή Της, αλλά να χαρούν και το Πανηγύρι της. Εκεί γινόταν και η συνάντηση πολλών συγγενών από τα γύρω χωριά.

Βγαίνουμε στα Πέρα Αλώνια και ανηφορίζουμε τη στράτα για τον Άγιο Αθανάσιο.

Περνάμε τις Δυο Στράτες, την Πλάκα, τον Άμπλα στο Ταρατσόπλαγο και φτάνουμε στ' Ακόνισμα του Αϊ Θανάση. Ανηφορίζουμε στα Περιβόλια. Αφήνουμε δεξιά μας το εξωκλήσι του Αϊ Θανάση. Είμαστε στα χωράφια στ' Λια τ'ν Πουρνάρα και της Πολυζοϊάνναινας. Πιο πάνω είναι η λακούλα Ξηράκια.

Ανεβαίνουμε στο Περδικοτσιόμαρο και προχωράμε στη λάκα Απάν' Καρίτσα. Πιο κάτω είναι η Τσιούμα και από κάτω η Κάτ' Καρίτσα. Πάνω από την Καρίτσα είναι οι λάκες και η Βρύση Κανάλια. Εκεί ήταν το καλοκαιρινό μαντροστάσι του Αντώνη Κατόπη. Από το Περδικοτσιόμαρο το φρύδι του βράχου, που λέγεται Κάτ' και Απάν' Φασούλα, φτάνει ως πάνω στα Κανάλια.

Μετά την Καρίτσα συνεχίζουμε το δρόμο μας νοτιοδυτικά και δυτικά της βουνοκορφής του Αϊ Λια και κινούμαστε βόρεια. Περνάμε τη Σκασμάδα και τη Σάρα στους Αρμακάδες και φτάνουμε στον Αρμακάδες Άμπλα. Συνέχεια περνάμε το Σκοτωμένο και βγαίνουμε στο Σταυροδρόμι. Τώρα γυρίζουμε δυτικά και μπαίνουμε στο Ντραμαλιώτικο Μακρυλείβαδο.

Περνάμε τον Πεθαμένο και τη Βρύση της Αγίας Τριάδας και ξαναμπαίνουμε στο Διβριώτικο, βόρεια του βουνού της Αντίνισσας. Φτάνουμε στον Αγκορτσόλογγο και γυρίζοντας νότια κατεβαίνουμε στο Μοναστήρι της Αντίνισσας.

Β) Όσοι θέλανε να κόψουν δρόμο, δεν ακολουθούαν αυτή τη διαδρομή αλλά πήγαιναν από συντομότερο μονοπάτι.

Όταν έφταναν στην Καρίτσα, βγαίνανε στο Βαρκό στα Πλατάνια, περνάγανε το Σιπουτό (στο Σιπουτό διακρίνονται χαλάσματα σπιτιών, πράγμα που σημαίνει ότι κάποτε εδώ ήταν χωριό). Η στράτα συνέχιζε στην ανατολική πλευρά του Βουνού της Αντίνισσας. Περνούσε τα Πετρορέματα, την Αγραγκορτσιά, τα Κοκκινοκλάδια, τη Μικρή Βρύση, την Τρανή Βρύση, τ' Κοντ και το Ξεπάτωμα. Περνούσε και τη νότια πλευρά του βουνού και κατέληγε στο Σανατόριο το οποίο ήταν αγνάντια στο Μοναστήρι. Από το Σανατόριο φτάνανε στην Αντίνισσα.

12. ΔΙΒΡΗ – ΚΟΥΠΑΝΙΤΣΕΣ

Από την Κουρουμπλίτσα κατεβαίνουμε στ' Φυσαέρα, περνάμε του Καδά το χωράφι, το Κάτ' Ασπρόχωμα και την Κακαβόραχη και κατεβαίνουμε στις Κουπανίτσες.

13. ΔΙΒΡΗ – ΑΡΜΑΚΑΔΕΣ

Από το χωριό βγαίνουμε στο Ασπρόχωμα, περνάμε τις Σπαθίτσες, του Στερφοϊάννη, το Κρυονέρι ή Ζαρζέικο, τον πάτο της Καρίτσας, τα Πλατάνια και το Φακοτόπι και καταλήγουμε στους Αρμακάδες.

14. ΔΙΒΡΗ – ΣΙΠΟΥΤΟ

Από τα Πέρα Αλώνια κατηφορίζουμε το μονοπάτι. Κάτω από τα Αλώνια περνάμε του Τζάλα τον Άμπλα, περνάμε το ρέμα και βγαίνουμε στο Ασπρόχωμα, στη λάκα όπου στα παιδικά μας χρόνια ήταν γήπεδο έδρα του πέρα μαχαλά και παίζαμε πέρα με δώθε μαχαλά. Περνάμε του Καραδήμα το χωράφι, το Δώθε Καμίνι, το Πέρα Καμίνι, τις Κουπανίτσες, το Διασελάκι, τ' Καραχάλιου τις Αλαταριές, τ' Κουμπούρα τα Γμάρια, τη Στράτα της Αβαρίτσας και φτάνουμε στο Σιπουτό.

Υπολείμματα χαλασμάτων αποδεικνύουν ότι κάποτε στο Σιπουτό υπήρξε κάποιο χωριό.

15. ΔΙΒΡΗ – ΠΛΑΤΑΝΣ – ΛΑΣΠΙΤΣΑ

Από τη Δίβρη κατηφορίζουμε στα Κακαβάκια και στο Γήπεδο. Περνάμε τα Λαχώραφα και ανεβαίνουμε στην Κακαβόραχη. Ακολουθούμε το δρόμο. Περνάμε του Κατσμέτζα το καλοκαιρινό μαντρί, την Απάν' Αγριαγκορτσιά, την Κάτ' Αγριαγκορτσιά, τσ' Πιτσαλούδες, τσ' Χουλιάραινας, τ' Δρούγα τα Παλιομάντρια, τ'ς Πλατάνς, τ' Ζαρούτσου τον Άμπλα και καταλήγουμε στη Λασπίτσα.

16. Η ΠΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΑ ΑΒΑΡΙΤΣΑΣ ΚΑΙ ΝΤΡΑΜΑΛΑΣ

Η κεντρική στράτα από τη Λαμία, για τη Δίβρη και για τα χωριά του Δομοκού, οδηγούσε στο Μύλο του Σκράπα για Διβριώτες, Ντραμαλιώτες (Μακρολειβαδιώτες) και Αβαριτσιώτες (κάτοικοι της Μελιτέας).

Απ' εδώ διαχωρίζονταν η στράτα της Δίβρης από τη στράτα της Αβαρίτσας.

Η στράτα της Αβαρίτσας έβγαινε στις Βαΐμπες, περνούσε την Κόχλια, του Πουρνάρα το Μαντρί, τ'ς Γριάς τ' Αμπήδημα, τη Λασπίτσα, το Διασελάκι, του Καραχάλιου τ'ς Αλαταριές, τ' Κουμπούρα τα Γμάρια, την Αγκορτσούλα, το Σιπουτό, τη Βαθειά Λάκα, τον Άμπλα Αρμακάδες και έφτανε στο Σταυροδρόμι.

Βόρεια από το Διασελάκι είναι ο Κάτ' και ο Απάν' Δομοκούτσικος.

Από το Σταυροδρόμι η στράτα έμπαινε στο Μακρολειβαδιώτικο και συνέχιζε για Μακρολείβαδο και Αβαρίτσα.

17. Η ΠΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ

Σημειώνουμε και τη στράτα Λαμίας – Νεοχωριού Δομοκού, η οποία περνούσε και μέσα από το Διβριώτικο.

Από το Πουρναράκι της Λαμίας (τη σημερινή Αμφιθέα) η στράτα, περνούσε τον Ξηριά και τον Παλιουριά κι ανέβαινε στη Μαγούλα και στην κορυφή στην Καλοερόλακα. Εκεί, οι καλόεροι του Αϊ Νικόλα είχαν φτιάξει εικόνισμα του Αγίου, και σε ένα σπλιθάρι του βράχου έφερναν και αποθήκευαν νερό από τον Άγιο Νικόλαο, για να δροσίζονται οι περαστικοί, αφού από τη Λαμία ως εκεί δεν υπάρχει πουθενά νεράκι. Για αντάλλαγμα οι περαστικοί άφηναν στο εικονισματάκι το φιλοδώρημά τους.

Το πέτρινο εικονισματάκι σώζεται ακόμη.

Εκεί στην Καλοερόλακα, στ' Ακόνισμα, υπήρχε και ένας γέρικος κέδρος, τον οποίο ξερίζωσαν οι αρχαιοκάπηλοι, ψάχνοντας για χρήματα.

Συνέχεια η στράτα αυτή περνούσε από το Παλιοχώρι και μετά, μέσα από το Διβριώτικο, Αβδή, Στούρνη, Σάββα Βρύση και Βέργες έμπαινε στο Νεοχωρήτικο και κατηφόριζε στο Νεοχώρι Δομοκού.

18. Η ΠΑΛΙΑ ΣΤΡΑΤΑ ΤΗΣ ΛΥΓΑΡΙΑΣ

Από τη Δίβρη η στράτα κατέβαινε στις Βαΐμπες και μετά στον Πελεκάνο. Ανηφόριζε στου Κασμάκη τη Βρύση, ανέβαινε στα οικόπεδα, περνούσε την Παλιουρόλακα, την Αγκαθούλα Ράχη, τη Βιγλόραχη, τη Βρωμόγουρνα, όπου είναι το Μοναστήρι της Αγίας Ειρήνης Χρυσοβαλάντου και έβγαινε στην εθνική οδό.

Μετά την εθνική οδό η στράτα κατηφόριζε στο Μοναστήρι της Αγίας Άννας και κατέληγε στη Λυγαριά.

19. ΣΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ, ΣΤΙΣ ΣΤΡΑΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΛΕΙΒΑΔΟΥ

Το κτήμα του Μακρυλείβαδου ήταν τσιφλίκι του Νικολάου Ζητουνιάτη και από αυτόν το αγόρασαν οι Διβριώτες, στις 13 Μαρτίου 1925, για να επεκτείνουν την κτηνοτροφική τους περιοχή αλλά και τη γεωργική τους. Εκεί έζησαν πολλοί Διβριώτες και είχαν τα κοπάδια τους και καλλιεργούσαν τη γη, πάντα με έδρα τη Δίβρη.

Τα τελευταία χρόνια, οι κτηνοτρόφοι του Μακρυλείβαδου είχαν και έχουν κατοικίες στη Λαμία. Οι καλλιεργητές πηγαίνουν και από τη Δίβρη και από τη Λαμία.

Τά όρια του Μακρυλείβαδου, όπως φαίνονται στα συμβόλαια αγοράς του, αρχίζουν από τη στράτα Βαΐμπεση, βγαίνουν στη ράχη Δομοκούτσικο, φτάνουν στη Σκισμένη Πέτρα και απ' εκεί στον Αρμακά. Συνέχεια ακολουθούν το μονοπάτι και φτάνουν στου Γαρδάτου το δένδρο, ακολουθούν την παλιά οροθετική γραμμή και φθάνουν στου Μαυροειδή το βράχο (όριο βακούφικο Αντίνισσας). Απ' εκεί στον Κακόβραχο, στο Σταυρό, στο Ξεπάτωμα και φτάνει στη βρύση του Μιτσάρα. Συνεχίζουν τον κατήφορο και φτάνουν στα Τσατάλια και συνέχεια το μονοπάτι τον κατήφοροι φτάνει στα Δύο Μονοπάτια.

Ανηφορίζουν στη Ράχη του Κόγια και μετά τον κατήφορο βγαίνει στη Στεφανόραχη και τον κατήφορο φτάνει στο ρέμα, βγαίνουν στην Πλαγερή Λάκκα και κατ' ευθείαν στη ράχη ή ίσωμα και τον κατήφορον φτάνει στα Τσατάλια και συνέχεια τον ανήφορο, βγαίνουν στη ράχη Μονοδένδρι και τον κατήφορο βγαίνουν στα Παταλέικα. Φτάνουν στην Παλιοκούλια, στο δημόσιο δρόμο. Συνέχεια ακολουθούν το σύνορο του λειβαδίου Αφράτης και κλείνει στη στράτα Βεΐμπεση: Τα ακριανά όρια του αγροκτήματος που έρχονται από τον παλιό Πύργο, όπου είναι τα τέσσερα σύνορα, Δερβέν Φούρκας, Δαϊτσάς, Αφράτης και Μακρολειβάδου. και εκείθεν ακολουθούν τον *Ζυγόν κατ'* ευθείαν βγαίνουν εις την Αγκαθούλαν και κατ' ευθείαν τον κατήφορον βγαίνουν εις του Ζορμπά και εκείθεν τον κατήφορον φθάνουν εις το χανδάκι έως τετρακόσια (400) μέτρα και τον κατήφορον φθάνουν εις τον μύλον Πελεκάνον προς την Κακιά Σάρα και την στράταν φθάνουν εις την άκραν της λάκκας Βαΐμπεση και ακολουθούν δρόμον και φθάνουν εις το Δουμουκούτσικον και ολόραχα φθάνουν εις την Πλατάνα και εις το μέσον της λάκκας όπου ευρίσκεται η σκασμένη πέτρα και εκείθεν ακολουθούν την στράταν η οποία πηγαίνει εις Δραμάλαν και εκείθεν εις τον Αρμακάν και ακολουθούν το μονοπάτι που βγαίνει εις την Λάκκαν Πετράκη και εκείθεν γυρίζουν ολόρραχα και βγαίνουν εις σύνορον Παλαιού Μακρολειβάδου και ακολουθούν την παλαιάν οροθετικήν γραμμήν και δι αυτής φθάνουν εις του Μαυροειδή τον Βράχον, όριον του λειβαδίου της Μονής Αντινίτσης και εκείθεν βγαίνουν εις την ράχην Μιτσάρα βαρκό όπου βγαίνει το νερό και εκείθεν κατ' ευθείαν τον κατήφορον Πλατανάκον, Σπουριά, όπου ευρίσκει την στράταν η οποία πηγαίνει εις τα δυο μονοπάτια και ολόρραχα τον ανήφορον βγαίνουν εις του Κόγια την ράχην σύνορον Δερβέν Φούρκας και γυρίζουν ολόρραχα προς τα κάτω φθάνουν εις την Στεφανόρραχην και κατ' ευθείαν εις τον Πυργάκον εις την κορυφήν Σταύρακα και τον κατήφορον κατ' ευθείαν Τσατάλια και ολόρραχα προς τον ανήφορον φθάνουν εις τη ράχην αγνάντια Δομοκό όριον Δερβέν Φούρκας και ακολουθούν το σύνορον Δερβέν Φούρκας και βγαίνουν εις Παλαιόν Πύργον όπου τελειώνουν.

Εμείς θα περπατήσουμε και σε τούτο το κτήμα, στους δρόμους, στις στράτες και στα

μονοπάτια του, καταγράφοντας όλα του τα τοπωνύμια.

1. Από τη Δίβρη φτάνουμε στις Βαΐμπες. Παίρνουμε δεξιά τον αγροτικό δρόμο.

Κατεβαίνουμε στο ρέμα, στον Προκάναλο. Περνάμε πάνω από τον παλιόμυλο στον Πελεκάνο και βγαίνουμε στου Κασμάκη τη Βρύση. Εδώ ο Γιάννης Ν. Ζουμπόπουλος, ο Νίκος Ντουλαβέρης και ο Στέφανος Β. Κατόπης έχουν διάφορα κτίσματα και έρχονται στον ελεύθερο χρόνο τους, καλλιεργούν το περιβολάκι τους και εκτρέφουν διάφορα ζώα.

Τώρα συνεχίζουμε το δρόμο δυτικά, περνάμε το Σταυρό, όπου είναι εικονισματάκι του Αϊ Θανάση και φτάνουμε στην Καμπλόβρυση, στην εθνική οδό Λαμίας – Δομοκού.

Από τον Προκάναλο ένας δρόμος, δεξιά, οδηγεί στο Πλακουτό, στου Θανάση Τσαλαφούτα τις λιώνες με το σπίτι.

2. Άλλος δρόμος, μετά του Κασμάκη τη Βρύση στρίβει βόρεια και μπαίνει στα

Οικόπεδα. Εδώ οι 107 Διβριώτες αγοραστές με άτυπη διανομή, όπως έγινε με όλα τα καλλιεργήσιμα χωράφια του Μακρυλείβαδου, πήραν από ένα οικόπεδο 600 τετραγωνικών μέτρων, με προοπτική να χτίσουν εκεί καινούργιο χωριό, κάτι όμως που δεν έγινε ποτέ.

Βγαίνουμε στην Παλιουρόλακα και γυρίζουμε δυτικά. Πριν φτάσουμε στην Καμπλόβρυση συναντάμε το δρόμο που αναφέρουμε παραπάνω και καταλήγουμε πάλι στην εθνική οδό.

3. Από τα Οικόπεδα, ένας δρόμος φεύγει βόρεια, περνάει το Βρυόρεμα, το Καψαλάκι, τα Βδίσματα, όπου ήταν τα Δρουγέικα μαντριά και βόρεια φτάνει στου Μαυραγάνη, όπου σταματάει ο αγροτικός δρόμος. Μία στράτα από του Μαυραγάνη περνάει τη Γκόμενα και καταλήγει στο Μάραθο.

Από τα Δρουγέικα Μαντριά ο δρόμος, ανεβαίνει στο Περιβόλι και από κει στη Ράχη Σταύρακα, όπου διακρίνονται βάσεις παλιού πύργου, όπου είναι και το όριο Δίβρης - Καλαμακίου. Από τη Ράχη Σταύρακα, ο δρόμος, μέσα από το Καλαμακιώτικο, καταλήγει στην εθνική οδό Λαμίας – Δομοκού, στου Σταύρακα.

4. Από τις Βαΐμπες κατεβαίνουμε στο ρέμα και ανεβαίνουμε το μονοπάτι που περνούσε από του Λύτρα το Μαντρί. Από τα Λυτρέικα παλιομάντρια ανηφορίζουμε στην Καλή Ραχούλα, στο Κάτ’ Μόδι, στ’ Απάν’ Μόδι, στις Κόκκινες Σάρες, στο Στενόγρεκο, στην Παλιαγκουρτσιά, στην Τρανή Βρύση, στη Μικρή Βρύση και φτάνουμε στα Κοκκινοκλάδια. Από τα Κοκκινοκλάδια η στράτα περνάει στις Κουπούλες και σκαπετάει στην Αγια – Τριάδα.

Άλλες στράτες :

5. Κουπούλες, Παράση, Σαπολίθια, Πεθαμένος.

6. Κόκλια, Σαμάρι, Μονοδέντρι.

7. Κόκλια, Πρωτοεράκι, Αγκαθάκι, Περιβόλι, Περιβόλι Ράχη, Εθνική οδός στου Σταύρακα.

8. Στεφανόλακα, Αμπελάκι, Τσιαμαλόλακα.

9. Αγκαθάκι, Κουμαριά, Σαμάρι, Αγία Ειρήνη.

10. Τρανή Βρύση, Παλιαγκουρτσιά, Βρύση Καραχάλαινα, Τσιακαλή, Μτσιάρα, Πετρομαγούλα, Αντίνισσα.

11. Τρανή Βρύση, Παλιαγκουρτσιά, Βρύση Καραχάλαινα, Ζωέικα.

12. Τρανή Βρύση, Παλιαγκορτσιά, Καραχάλαινα, Μυϊδαλιά, Αμπελόρεμα, Δυο Μονοπάτια, Μάραθος, Στεφανόλακα, Στεφανόρεμα, Μποκ, Σταύρακα.

13. Τρανή Βρύση, Ασβότρυπες, Κάτω Γιβρούλα, Σταυρός, Σανατόριο, Αντίνισσα.

14. Κόκλια, Θεοδωρόπουλου (βόρεια από το Κάτω Μόδι), Κάτω Μόδι, Παπαδιά, Αγκάθια, Αμπέλια.

15. Κόκλια, Ζαχαρή Μαντάνια, Μαυραδέικο, Καρβουναριά, Τσιατάλια, Σπάρτα, Σιπουτό.

16. Απάν’ Μόδι, Καραφέρη, Τσιλίκα, Γιαννακού Πλάτη, Κουτσουπιά, Γελάδι, Παρασκευόρεμα, Ζορμπαίικο, Λεύκα, Σιπουτό.

17. Αμπέλια, Αγκάθια, Αμπελόρεμα, Τσουτσέικα, Καπόρεμα, Γκόμενα, περιβόλι.

18. Άλλη στράτα από τα Λυτρέικα περνούσε βορειοδυτικά στα Καλοερέικα, αρχή Γαϊδουρόραχο, Τσουτσέικα, Δυο Μονοπάτια, Αϊτοφωλιά, Αντίνισσα.

Τα τοπωνύμια της περιοχής Δίβρης έχουμε καταθέσει και στην Ελληνική Ονοματολογική Εταιρεία και παρουσιάσαμε σε Συνέδριό της, το οποίο πραγματοποιήθηκε στο Δημοτικό Θέατρο Λαμίας στις 3 – 5 Οκτωβρίου 2008.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

ΑΡΧΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Δίβρη από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν Κεφαλοχώρι. Οι Τούρκοι είχαν χωρίσει τα χωριά σε Τσιφλίκια και Κεφαλοχώρια. Όλα τα πεδινά, αλλά και όσα ημιορεινά χωριά είχαν εύφορα εδάφη, τα έκαναν τσιφλίκια τους.

Τα ορεινά χωριά, όπως και η Δίβρη, τα οποία ελάχιστη και άγονη καλλιεργήσιμη γη είχαν, λίγο ενδιέφεραν τους Τούρκους. Στα άγονα και μάλλον κτηνοτροφικά αυτά χωριά, τα οποία και ονομάστηκαν Κεφαλοχώρια, επέτρεψαν να έχουν ένα είδος αυτοδιοίκησης και να πληρώνουν κάποιους φόρους.

Η Δίβρη διέθετε πολύ κτηνοτροφικό χώρο και ελάχιστη καλλιεργήσιμη γη. Ήταν ένα από τα 12 Κεφαλοχώρια της Επαρχίας Ζητουνίου1 [1]. Οι σημερινές γωργοκτηνοτροφικές εκτάσεις της Δίβρης, Μακρολείβαδο, Σάββα και Λούτσα, ανήκαν σε τσιφλικάδες. Τα τρία αυτά αγροκτήματα αγόρασαν αργότερα οι Διβριώτες, όπως αναφέρουμε παρακάτω.

Το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Δίβρης, μετά την απελευθέρωσή της, το 1833, πέρασε βασικά από πέντε διαδοχικά στάδια :

1. Η υπάρχουσα μετά την απελευθέρωση κατάσταση.
2. Η αγορά του κτήματος Σάββα.
3. Η αγορά του κτήματος Κουβελιώτη.
4. Η αγορά του κτήματος Λούτσα.
5. Η αγορά του κτήματος Μακρολείβαδο.

1. Η υπάρχουσα μετά την απελευθέρωση κατάσταση

Σε πρώτο στάδιο, τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις της περιοχής Δίβρης αποτελούσαν τα Αμπέλια και η γύρω περιοχή, τα Παρασπόρια, τα Παλιάμπελα, οι Σπάθες, οι Μαγούλες, ο Αϊ Θανάσης, οι Αλαταρές οι Καράινες (Καραγιάννες), τα Κουμίνια, η περιοχή του Λόγγου, η Σκούρα, ο Κουφόλογγος και οι Μαρκές.

Ο βοσκήσιμος τόπος της Δίβρης αρχικά διαιρέθηκε σε 46 μερίδες[2], όσες φαίνεται πως ήταν

και οι πρώτες κτηνοτροφικές οικογένειες.

Καθώς η Δίβρη αναπτύσσονταν και οι βοσκήσιμες εκτάσεις δεν επαρκούσαν, αλλά και οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις ήταν ελάχιστες, έπρεπε να αποκτηθούν οι γύρω εύφορες περιοχές και οι βοσκότοποι.

Οι Διβριώτες στράφηκαν στους τσιφλικάδες για να αγοράσουν τα γύρω κτήματα. Τα κτήματα του Σάββα, της Λούτσας, της Ταράτσας και του Μακρολείβαδου.

Από τις παραπάνω περιοχές μόνο η Ταράτσα δεν αποκτήθηκε.

2. Το κτήμα Σάββα

'Όπως αποδεικνύεται από ένα συμβόλαιο αγοραπωλησίας μιας ψήφου[3] του κτήματος Σάββα, αυτό αγοράσθηκε από 34 Διβριώτες πριν από το 1859. Το οροπέδιο του Σάββα αποτέλεσε βασικό γεωργικό και κτηνοτροφικό απόκτημα των Διβριωτών. Το κτηνοτροφικό λιβάδι του κτήματος με το χρόνο περιήλθε στο δημόσιο.

Το λιβάδι του Σάββα συνόρευε ανατολικά με το λιβάδι Κουβελιώτη της ιδιοκτησίας Δήμου Λιούλιου, δυτικά με τη θέση Ασβόρεμα, βόρεια με τη θέση Παλιόκαστρο και νότια με το λιβάδι Λούτσα του Δήμου Λιούλιου.

Σε άλλο συμβόλαιο3, του 1899, οι ψήφοι του λιβαδίου Σάββα αναφέρονται ως 33 και τα όριά του: Πλακωτό, Στούρνη, όρια Λιμογαρδίου, Αγριλί, Κουβελιώτου, με Νεοχωρήτικο όριο, Μαυρολίθι, Βέργες, Χούνη Παλαιόκαστρο, Πάτο Δοκίμια και Πλακωτό.

3. Το κτήμα Κουβελιώτη

Σε Τρίτη φάση 10 Διβριώτες αγόρασαν το κτήμα Κουβελιώτη, από τους κληρονόμους του Δήμου Λιούλιου.

4. Το κτήμα της Λούτσας

Η Λούτσα ή Λούντσα αναφέρεται σε δύο συμβόλαια του 1839, ως ξεχωριστός οικισμός[4], χωρίς να έχουμε κάποια πληροφορία για τη θέση του οικισμού αυτού. Πιθανότερη θέση είναι η περιοχή Αγίας Παρασκευής Αυδή. Στηρίζουμε τη θέση μας αυτή στην ύπαρξη της εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής αλλά και πηγής νερού εκεί και βρύσης στου Αβδή (Αβδής = δούλος).

Το κτήμα της Λούτσας αγόρασαν αρχικά 22 Διβριώτες το 1918.

5. Το κτήμα Μακρυλείβαδου

Τελευταία αγορά γης, για να ολοκληρωθεί, όπως είναι σήμερα, η περιοχή της Δίβρης, ήταν το αγρόκτημα του Μακρυλείβαδου.

Πριν αγορασθεί το Μακρυλείβαδο, έγινε μια προσπάθεια για να αγοραστεί η Ταράτσα της Λαμίας. Η προσπάθεια αυτή απέτυχε και την αγόρασαν οι Γαλαναίοι, από το Γαρδίκι.

οι Διβριώτες τότε στράφηκαν προς το Μακρυλείβαδο.

Ενενήντα εννέα Διβριώτες και Διβριώτισσες αρχικά, αγόρασαν το αγρόκτημα του Μακρολείβαδου από το Νικόλαο Αναγνώστου Ζητουνιάτη, αντί του ποσού των οχτακοσίων χιλιάδων δραχμών. Με δεύτερο συμβόλαιο προστέθηκαν άλλοι οχτώ Διβριώτες και έτσι οι ιδιοκτήτες έγιναν 107.

Στις 13 Μαρτίου του 1925 έγιναν τα συμβόλαια.[5]

Όπως φαίνεται στα συμβόλαια αυτά, το αγρόκτημα του Μακρυλείβαδου έχει έκταση είκοσι χιλιάδες γαλλικά στρέμματα.

Μετά την αγορά έγινε και μια άτυπη διανομή της καλλιεργήσιμης γης. Οι δικαιούχοι πήραν τα ανάλογα κτήματα και από ένα οικόπεδο περίπου εξακοσίων τετραγωνικών μέτρων στην περιοχή Κασμάκη, με την προοπτική να χτίσουν εκεί νέο χωριό.

Με το χρόνο δικαίωμα βοσκής στο Μακρολείβαδο απόκτησαν όλοι οι Διβριώτες.

Το αγρόκτημα του Μακρολείβαδου περικλείεται από τα όρια : Στράτα Βαϊμπεση - Ράχη Δομοκούτσικος - Σκισμένη Πέτρα – Αρμακάς - Γαρδάτου Δέντρο - Μαυροειδή Βράχος – Κακόβραχος – Σταυρός **–** Ξεπάτωμα – Μιτσιάρα – Τσιατάλια - Δυο Μονοπάτια – Κόγια – Στεφανόρραχη – Ρέμα - Πλαγερή Λάκα – Ράχη – Ίσιωμα – Τσιατάλια – Μονοδέντρι – Παταλέικα – Παλιοκούλια - Δημόσιο δρόμο - όριο Αφράτης – Βαϊμπεση.

4. Γ. Δημητρίου : «ΠΟΛΕΙΣ, ΚΩΜΟΠΟΛΕΙΣ, ΧΩΡΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΙΣΜΟΙ ΣΤΗ ΦΘΙΩΤΙΔΑ» (13ος – 20ος αιώνας). Φθιωτικα χρονικα 2006. Συμβόλαια 991/1839 και 1125/1839, του συμβολαιογράφου Κ. Οικονομίδη.

5. Συμβόλαια: α) 17168/13-3-1925/Χρήστου Κ. Χαντζηχρίστου, συμβολαιογράφου Λαμίας.

β) 17169/13-3-1925/Χρήστου Κ. Χαντζηχρίστου, συμβολαιογράφου Λαμίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ

ΝΑΟΙ ΚΑΙ ΕΞΩΚΛΗΣΙΑ

Η πιστή τήρηση των θρησκευτικών κανόνων και εορτών αλλά και η ύπαρξη πολλών εξωκλησιών στην περιοχή της Δίβρης, μαρτυρούν το έντονο θρησκευτικό συναίσθημα των Διβριωτών. Έχουν αφιερωμένα, ναό, μοναστήρι, εξωκλήσια και εικονισματάκια, στους επικρατέστερους Αγίους και τρέφουν ιδιαίτερο σεβασμό σ' αυτά και στην περιοχή τους. Πολλές μαρτυρίες έχουμε για Διβριώτες που ασέβησαν, κόβοντας ξύλα ή βάζοντας το κοπάδι τους στην περιοχή ενός μοναστηριού και ο Άγιος εμφανίσθηκε και τους έδιωξε. Θα αναφέρουμε στη συνέχεια λίγα λόγια για κάθε ιερό χώρο στην περιοχή της Δίβρης.

Ο ΠΟΛΙΟΥΧΟΣ ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΒΑΡΒΑΡΑΣ

Πανηγυρικός εορτασμός της Πολιούχου μας

Αγίας Βαρβάρας

ΙΣΤΟΡΙΑ

Η Αγία Βαρβάρα είναι Πολιούχος και προστάτης της Δίβρης.

Ο ιερός ναός της Αγίας Βαρβάρας είναι ο μοναδικός ενοριακός ναός της Δίβρης και βρίσκεται στο νότιο μέρος του κεντρικού μαχαλά, στην είσοδο του χωριού.

Δε γνωρίζουμε αν υπήρχε ναός στα χρόνια της τουρκοκρατίας και πότε ανεγέρθηκε για πρώτη φορά. Ο αρχιμανδρίτης Θ. Σιμόπουλος αναφέρει χρόνο κτίσης το 1810,[1] πράγμα που σημαίνει ότι υπήρχε ναός από τα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Σε υπέρθυρη πλάκα της κεντρικής εισόδου του σημερινού ναού, η οποία

τελευταία έχει αφαιρεθεί και βρίσκεται κάτω από τον πλάτανο, στο προαύλιο της εκκλησίας, αναγράφεται η ημερομηνία 1876 - 1 Ιουνίου και είναι φυσικά η ημερομηνία ανέγερσης του σημερινού ναού. Ο σημερινός ναός έχει κριθεί διατηρητέο μνημείο.[2]

Δυστυχώς κατά διαστήματα γίνονται παρεμβάσεις και πρόχειρες προσθήκες, χωρίς την άδεια της ειδικής αρχαιολογικής υπηρεσίας.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

Ο ναός της Αγίας Βαρβάρας είναι ρυθμού βασιλικής, τρίκλιτος. Τα κλίτη χωρίζονται μεταξύ τους με δύο σειρές των πέντε κιόνων η κάθε μία. Τα δύο ζεύγη κιόνων του γυναικωνίτη είναι σχήματος ορθογώνιου. Τα τρία υπόλοιπα ζεύγη κιόνων είναι κυλινδρικά και φέρουν κιονόκρανα δωρικού ρυθμού.

Και τα τρία κλίτη είναι θολωτά. Το μεσαίο κλίτος είναι διπλάσιο των άλλων.

Αψίδες ενώνουν μεταξύ τους και τους κίονες. Για τη στερεότητα του ναού οι κίονες συνδέονται μεταξύ τους με χοντρές ορθογώνιες σιδερόβεργες.

Η τοιχοποιία του ναού είναι απλή. Χρησιμοποιήθηκαν ασβεστόλιθοι με άφθονο κονίαμα και ολόκληρο το κτίριο καλύπτεται εξωτερικά με ασβεστοκονίαμα. Με ειδικό ασβεστοκονίαμα είναι κατασκευασμένα και τα γεμίσματα της οροφής.

Το ιερό του Ναού είναι υπερυψωμένο κατά ένα σκαλί από τον κυρίως Ναό. Ξύλινο τέμπλο χωρίζει το ιερό από τον κυρίως Ναό.

Το δάπεδο του κυρίως Ναού είναι στρωμένο με πλακάκια λευκό – μαύρο.

Ο γυναικωνίτης, ο οποίος βρίσκεται στο πίσω μέρος του Ναού, έχει δική του είσοδο και ήταν υπερυψωμένος κατά ένα σκαλί, από τον κυρίως Ναό. Τώρα είναι ισόπεδος. Το δάπεδο είναι στρωμένο με πλακάκι λευκό – μαύρο.

Το ιερό και ο γυναικωνίτης που έχουν επισκευασθεί, έχουν πλακάκι λευκό.

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Εικόνες από το τέμπλο

Παλιές τοιχογραφίες, του παντοκράτορα και των τεσσάρων Ευαγγελιστών, κοσμούν την οροφή του κεντρικού κλίτους του κυρίως ναού. Ο αγιογράφος καλλιτέχνης μας είναι άγνωστος.

Οι φορητές εικόνες του ναού της Αγίας Βαρβάρας είναι οι εικόνες του τέμπλου. Φαίνεται ότι είναι έργα του Λαμιώτη αγιογράφου Αποστολίδη (1906) αλλά κατά την ανακαίνιση η οποία έγινε στη δεκαετία του 1970, από τον Παλαμιώτη και γαμπρό Διβριώτη Θανάση Μπαϊκούση, ο οποίος δυστυχώς κάλυψε τα στοιχεία του αγιογράφου και στη θέση αυτή έγραψε τα ονόματα των Διβριωτών που χρηματοδότησαν την ανακαίνιση κάθε εικόνας.

Από το 2004, οι αγιογράφοι αγιογραφούν το ναό σταδιακά, ανάλογα με τις προσφορές των πιστών. Η αγιογράφηση γίνεται σε μουσαμά και επικολλάται στον τοίχο.

Η ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ (ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΟ)

Το εκκλησάκι της Αγίας Παρασκευής είναι ο νεκροταφειακός ναός της Δίβρης. Βρίσκεται περίπου ένα χιλιόμετρο νότια του χωριού, δίπλα στον επαρχιακό δρόμο Δίβρης Λαμίας, στα Παλιάμπελα. Το σημερινό εκκλησάκι χτίστηκε το 1982 στη θέση που ήταν το

προηγούμενο, το οποίο είχε χτιστεί το 1820. [1] Ο χώρος του νεκροταφείου είναι περιφραγμένος. Με το δρόμο που διανοίχτηκε βόρεια έξω από το νεκροταφείο, ανακαλύφτηκαν μνήματα και πάνω από το δρόμο.

Ο ΑΓΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

Το εξωκλήσι του Αγίου Αθανασίου βρίσκεται δύο χιλιόμετρα βορειοδυτικά της Δίβρης και χτίστηκε το 1880.[1] Στον Άγιο Αθανάσιο γίνονταν το πανηγύρι του χωριού.[3]

Ο ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Το εξωκλήσι του Αγίου Δημητρίου βρίσκεται τρία χιλιόμετρα νότια του χωριού, δίπλα από τον επαρχιακό δρόμο στην ευρύτερη περιοχή Αμπέλια. Χρόνος κατασκευής του Αϊ Δημήτρη ορίζεται το 1900.[1] Κοντά στον Αϊ Δημήτρη είναι και η διασταύρωση για τον Άγιο Νικόλαο.

Κάτω από τον περίβολο του ναού, στην άκρη του δρόμου είναι και η βρύση με το κανάλι.

Λίγα μέτρα δυτικά από το εξωκλήσι, πάνω στον επαρχιακό δρόμο της Δίβρης και κάτω από μια μεγάλη πουρνάρα είναι το εικονισματάκι του Αγίου.

Πρόσφατα, με δωρεά του Δημήτρη Ράρρα, από το γένος Κατόπη, επισκευάσθηκε ο περίβολος, στρώθηκε με καλντερίμι το προαύλιο και ανακατασκευάσθηκε το κελί, στην ανατολική πλευρά του ναού.

Ο ΠΡΟΦΗΤΗΣ ΗΛΙΑΣ

Το εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία βρίσκεται τέσσερα χιλιόμετρα βορειοδυτικά του χωριού, στην ψηλότερη κορυφή της περιοχής με ύψος 1154 μέτρα. Η περιοχή του προφήτη Ηλία πριν χτιστεί το εξωκλήσι λέγονταν Μπόζι. Ο Προφήτης Ηλίας χτίστηκε γύρω στα 1900 [1] και το 1980 γκρεμίστηκε το παλιό εκκλησάκι και στη θέση του χτίστηκε το υπάρχον, με σχέδιο δυτικού τύπου, και σχεδιαστή τον Κώστα Π. Τσεκούρα.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

Σε απόσταση μικρότερη των τριών χιλιομέτρων, νότια, νοτιοανατολικά της Δίβρης

είναι η Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου. Φαίνεται ότι ήταν Μοναστήρι από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Μετά την απελευθέρωση, επειδή δεν είχε πάνω από πέντε μοναχούς καταργήθηκε[4]. Έτσι, στη σύνθεση του Δήμου Λαμίας, το 1836, αναφέρεται και Μονή Αγίου Νικολάου διαλελυμένη.[5]

Το 1993 [6] ιδρύεται και πάλι «Ανδρώα Κοινοβιακή Μονή του Αγίου Νικολάου Δίβρης, με πρώτο ηγούμενο τον Ιερομόναχο Αρχιμανδρίτη, Ιεροκήρυκα Αρσένιο Κατερέλο.

Τα εγκαίνια της Ι.Μ. Αγίου Νικολάου πραγματοποιήθηκαν στις 11 Μαρτίου 2000.

Ο ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου είναι πετρόχτιστος, και έχει σχήμα Βασιλικής με τρούλο. Ο κεντρικός ναός χτίσθηκε το 1916, και έχει κηρυχθεί ιστορικό μνημείο.

Στη θέση του σημερινού ναού, όπως μας ανέφερε ο Χρήστος Παπανάγνου ή «Αστυνόμος», ο οποίος υπηρέτησε ως κοσμοκαλόγερος στο Άγιο Νικόλαο επί πενήντα χρόνια υπήρχε μικρό πετρόχτιστο εκκλησάκι και κατέβαινες τρία- τέσσερα σκαλάκια για να μπεις. Είχε πάντα κελιά για τους μοναχούς.

Σήμερα έχει αλλάξει η μορφή του ναού με την προσθήκη παρεκκλησίων. Στο παλιό κελί έχει προστεθεί και το Αρχονταρίκι.

Η κτηματική περιοχή γύρω από τη Μονή ήταν πάντα ιδιοκτησία της, γι αυτό είχε και την ονομασία «Μαναστήρι». Παλιότερα η μονή είχε και δικό της ζευγάρι βοδιών, για την καλλιέργεια των κτημάτων του.

Βόρεια από τη Μονή και μέσα στο κτήμα της ο Πολιτιστικός Σύλλογος Διβριωτών έφτιαξε μεγάλο ξενώνα. Ο Ξενώνας τώρα περιήλθε σε χρήση του Μοναστηριού.

Η ΑΓΙΑ Π ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Το εξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής βρίσκεται οχτώ χιλιόμετρα βορειοανατολικά του χωριού, στην περιοχή Αυδή. Το εξωκλήσι αυτό έχτισε ο τσιφλικάς του κτήματος Δήμος - Λιούλιας γύρω στα 1890,[1] καθώς η περιοχή αυτή ήταν τσιφλίκι του.

Όταν οι Διβριώτες αγόρασαν το κτήμα της Λούτσας, όπως λέγεται η ευρύτερη περιοχή, πήραν και το εκκλησάκι και έτσι βρέθηκαν με δεύτερη Αγία Παρασκευή στην περιοχή τους. Το 1996 το παλιό εκκλησάκι γκρεμίστηκε και στη θέση του χτίστηκε το σημερινό.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Το εξωκλήσι του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτη χτίστηκε το 2008 από το συμπατριώτη μας μοναχό Πατέρα Ισαάκ (κατά κόσμον Δημήτριο Θεοδώρου Πετεινό), με τη συνδρομή συγχωριανών και άλλων πιστών.

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΝΤΙΝΙΣΣΑΣ

Τη Μονή Αντίνιτσας και για μας τους Διβριώτες της Αντίνισσας, αν και βρίσκεται μακριά, στο δυτικό άκρο της περιοχής Δίβρης, με δική της κτηματική Περιφέρεια, με οδική επικοινωνία από την εθνική οδό Λαμίας –Δομοκού, δεκαέξι χιλιόμετρα της οδού αυτής και έξι χιλιόμετρα παράκαμψη ανατολικά, εμείς οι Διβριώτες τη θεωρούμε και δική μας Μονή.

Η ιστορική Ιερά Μονή Αντίνιτσας, είναι αφιερωμένη στη Γέννηση της Θεοτόκου και γιορτάζει στις 8 Σεπτεμβρίου.

Αρχές Σεπτεμβρίου, αγνάντια της Παναγίας όπως έλεγαν οι παλιοί Διβριώτες, κάθε χρόνο, οι μοναχοί της Αντίνισσας έφερναν την εικόνα της Παναγίας στη Δίβρη και τη λειτουργούσαν στην Αγία Βαρβάρα. Εκεί πήγαιναν όλοι οι χωριανοί προσεύχονταν, ζητούσαν από την Παναγία να δίνει υγεία, παραγωγή και να φυλάει τα ζώα τους από κάθε αρρώστια και έδιναν τον οβολό τους για ενίσχυση του Μοναστηριού. Η μεταφορά της εικόνας της Παναγίας γίνονταν και σε πολλά χωριά του κάμπου της Λαμίας, όταν κάποια αρρώστεια έπεφτε σε ανθρώπους ή στα ζώα, όπως αναφέρεται στους Εκκλησιαστικούς Κώδικες της Επισκοπής Φθιώτιδας.

Η Μονή Αντίνιτσας είναι χτισμένη σε μια ειδυλλιακή και υγιεινότατη θέση της ΄Οθρης. Είναι κοντά στην παλιά Ελληνοτουρκική μεθόριο, σε υψόμετρο χιλίων μέτρων. Πάνω της υψώνεται η ομώνυμη βουνοκορφή με το ραντάρ και ύψος 1144 μέτρα.

Η Μονή βρίσκεται μέσα σε ένα υπέροχο πουρναρόδασος – που αποτελεί τη συνέχεια του αρχαίου «Μαλιαίου δρυμού».

Στο λοφάκι, ανατολικά της Μονής ήταν το Σανατόριο, το οποίο ισοπέδωσαν οι Γερμανοί, στα χρόνια της Κατοχής, επειδή πίστευαν ότι εκεί βρίσκονταν αντάρτες. Τότε γκρέμισαν και το Μοναστήρι. Στη θέση του είχε χτιστεί μικρό εκκλησάκι. Τελευταία με προσπάθειες του ηγούμενου Καλλίνικου χτίστηκε μεγαλοπρεπής ναός, πάνω στα θεμέλια και με το ίδιο μέγεθος και σχήμα του παλιού ναού.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΝΟΡΙΑ ΔΙΒΡΗΣ και ΕΦΗΜΕΡΙΟΙ

Με την ίδρυση του ελεύθερου Ελληνικού Κράτους κάθε οικισμός που είχε πάνω από 50 οικογένειες αποτελούσε ξεχωριστή εκκλησιαστική ενορία.

1834 : Η Δίβρη αποτέλεσε ευθύς εξ αρχής εκκλησιαστική ενορία. Η Ενορία Δίβρης αναφέρεται για πρώτη φορά σε απόφαση του Μητροπολίτη Φθιώτιδας Ιάκωβου Παπαγεωργίου το 1834.

«Εδόθη Ενορία του καθ’ ημάς χωρίου Δίβρης προς τον πανοσιολογότατον ιερομόναχον κύριον Τιμόθεον Αλεξίου»11 (αριθ.

Πρωτ. 136 / 27 Φεβρουαρίου 1834). [7]

1835 : Εδόθη τω ιερομονάχω Τιμοθέω Αλεξίου η ενορία των χωρίων Δίβρης,

Παλαιοχωρίου και Λιμογαρδίου 12(Αριθ. Πρωτ. 999 / 26 Ιανουαρίου 1835).

Τα χωρία Δίβρη, Παλαιοχώρι και Λιμογάρδι, αποτέλεσαν μία ενορία. (Το προηγούμενο έτος ήταν χωριστά).

1837 : Διορίζεται εφημέριος Δίβρης και Παλαιοχωρίου ο πρεσβύτερος Γεώργιος

1867 και 1876 είναι εφημέριος Δίβρης ο παπα - Γεώργιος Κρανάκος.[8]

Από το 1834 ενοριακός ναός της Δίβρης είναι αυτός της Αγίας Βαρβάρας.

Όπως διαπιστώνουμε από πλάκα που ήταν εντοιχισμένη στην είσοδο του ναού της Αγίας Βαρβάρας, ο σημερινός ναός άρχισε να χτίζεται το 1876.

Σε απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμιέων του 1896 φαίνεται ότι ενοριακός ναός Δίβρης είναι ο Άγιος Νικόλαος, πράγμα που σημαίνει ότι δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη ο ναός της Αγίας Βαρβάρας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ ΚΩΔΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΑΔΕΙΕΣ ΓΑΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΖΗΤΟΥΝΙΟΥ (ΛΑΜΙΑΣ)

Αναφέρουμε παρακάτω τις άδειες γάμων, που αναφέρονται στους Εκκλησιαστικούς Κώδικες της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας) και αφορούν κατοίκους της Δίβρης.

1834[9]

90. Εδόθη άδεια προς τον παπα-Τιμόθεον, τον ψάλλοντα εις χωρίον Δίβρη, δια να στεφανώσει τον Αθανάσιον Γεωργίου με την Μαρίαν Ιωάννου, αμφοτέρους εις πρώτον γάμον.

Λαμία, 20 Μαΐου 1834

220. Εδόθη άδεια προς τον εν Δίβρη εφημερεύοντα δια να στεφανώσει τον Γεώργιον Θεοδώρου μετά της Σταθούς Νικολάου είς πρώτον γάμον. Λαμία, 3 Νοεμβρίου 1834.

1. Εδόθη άδεια γάμου προς τον εις Δίβρην εφημερεύοντα δια να στεφανώση τον Γεώργιον Χριστοδούλου μετά της Μαρίας Νικολάου εις α΄ γάμον.

Λαμία, 3 Νοεμβρίου 1834

300. Εδόθη άδεια γάμου προς τον εις Δίβρην εφημερεύοντα δια να στεφανώσει τον Κώνσταν Τριανταφύλλου μετά της Ανθούλας Αθανασίου, αμφοτέρους εκ του αυτού χωρίου εις α΄ γάμον. Λαμία, 8 Δεκεμβρίου 1834

1835[10]

1. Εδόθη άδεια γάμου προς τον εις Δίβρην εφημερεύοντα δια να στεφανώσει τον Ευθύμιον Νικολάου μετά της Μαρίας Κωνσταντίνου, αμφοτέρους εις α΄ γάμον.

Λαμία, 12 Ιανουαρίου 1835

1. Εδόθη άδεια γάμου προς τον εις Δίβρην εφημερεύοντα δια να στεφανώση τον Δημήτριον Αθανασίου μετά της Ανθούλας Νικολάου, αμφοτέρους εις α΄ γάμον.

Λαμία, 12 Μαΐου 1835

1836[11]

71. Εδόθη άδεια γάμου προς τον ιερομόναχον Γρηγόριον δια να στεφανώση τον Λουκάν Α. Τρικκαλόν μετά της Αικατερίνης του πότε Χρήστου από Δίβρην εις γάμον δεύτερον αμφοτέρους. Λαμία, 23 Μαΐου 1836

1837[12]

22. Προς τον εφημέριον Μακρολειβάδου πρεσβύτερον Δήμου (Γεωργίου Κουβέλη, που διορίσθηκε εκεί το 1834) δια να στεφανώσει εις χωρίον Δίβρη, τον Ρίζον Αλεξάνδρου μετά της Μαρίας Αναστασίου εις γάμον αμφοτέρους πρώτον. Λαμία 15 Ιανουαρίου 1837

55. Προς τον ιερομόναχον Κωνστάντιον, εφημέριον Δεσποίνης (Λαμίας)

δια να στεφανώσει εις χωρίον Δίβρη τον Δημήτριον Αθανασίου μετά της Αικατερίνης Γεωργίου, αμφοτέρους εις γάμον πρώτον. Λαμία 4 Φεβρουαρίου 1837

113. Προς τον εφημέριον Δίβρης πρεσβύτερον Ιωάννου, (εφημέριο Δίβρης και Παλαιοχωρίου) δια να στεφανώσει τον Ηλίαν Νικολάου μετά της Αναστασίας Κωνσταντίνου, αμφοτέρους εις γάμον πρώτον. Λαμία, 24 Απριλίου 1837

1. Προς τον εφημέριον του χωρίου Δίβρης, πρεσβύτερον Γεώργιον δια να στεφανώσει τον Αγγελήν Αδάμ Μετά της Ζαφείρως Κώνστα, αμφοτέρους εις γάμον πρώτον.

Λαμία, 8 Δεκεμβρίου 1837

1838[13]

105 "Εδόθη άδεια γάμου προς τον εφημέριον του χωρίου Δίβρη, πρεσβύτερον Γεώργιον δια να στεφανώσει τον Αναστάσιον Νικολάου μετά της Παναγιούς Κώνστα, αμφοτέρους εις γάμον πρώτον.

Λαμία, 16 Απριλίου 1838

1. Παλαιοχριστιανικά – Βυζαντινά – Μεταβυζαντινά μνημεία Φθιώτιδας.

   ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΘΕΟΦΙΛΟΥ Ν. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ Θεσσαλονίκη 1985

2. Ο Ναός της Αγίας Βαρβάρας κηρύχτηκε διατηρητέο μνημείο.

3. Πανηγύρι Αγίου Ααθανασίου

4. Διάλυση Μοναστηριών με κάτω από 6 μοναχούς. Β.Δ./7 Οκτωβρίου 1833.

   «ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ» Π. ΤΣΙΩΝΗ σελ. 174.

5. Μονή Αγίου Νικολάου Δίβρης διαλυμένη.

   «ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ» Π. ΤΣΙΩΝΗ ΑΘΗΝΑ 1983 σελ. 174.

6. Με Προεδρικό Διάταγμα που εκδόθηκε στις 26-8-1993 και δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 91 τ.

Α΄ στις

14-9-1993 ιδρύθηκε Ανδρώα Κοινοβιακή Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου Δίβρης.

7. Εενορίες και εφημέριοι της Επισκοπής Ζητουνίου κατά το 1835. Από χειρόγραφους Κώδικες της Ιεράς

Μητροπόλεως Φθιώτιδος 1834 – 35. ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1997)

8. Στην αριθ. 166 Συνεδρίαση Π. από 31 Αυγούστου 1867 του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμιέων προτείνεται και

διορίζεται επιτροπή επιτήρησης επισκευής του Δημοτικού Σχολείου Δίβρης στην οποία συμμετέχει και ο ιερέας

παπα Γεώργιος Κρανάκος.

Στην αριθ. 74 Συνεδρίαση ΚΓ/9 Ιουλίου 1876 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λαμιέων αναφέρεται η

εκλογή επιθεωρητικών επιτροπών των Δημοτικών Σχολείων του Δήμου και δια το Δημοτικό Σχολείο Δίβρης

μεταξύ των εκλεγέντων είναι και ο ιερέας Γεώργιος Κρανάκος.

9. Δημ. Θ. Νάτσιου «Άδειες γάμου της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας), του 1834», Φθιωτικά Χρονικά», 15

(1994), σελ. 71-117.

10. Δημ. Θ. Νάτσιου «Άδειες γάμου της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας), του 1835», Φθιωτικά Χρονικά», 17

(1996), σελ. 60-106.

11. Δημ. Θ. Νάτσιου «Άδειες γάμου της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας), του 1836», Φθιωτικά Χρονικά», 19

(1998), σελ. 39-61.

12. Δημ. Θ. Νάτσιου «Άδειες γάμου της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας), του 1837», Φθιωτικά Χρονικά», 20

(1999), σελ. 41-76.

13. Δημ. Θ. Νάτσιου «Άδειες γάμου της Επισκοπής Ζητουνίου (Λαμίας), του 1838», Φθιωτικά Χρονικά», 27

(2006) σελ. 67-100.

. Από χειρόγραφους Κώδικες της Ι. Μητροπόλεως Φθιώτιδας 1834–35 (ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1982).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΙΒΡΗΣ

ΔΙΔΑΚΤΗΡΙΟ

Το διδακτήριο του Δημοτικού Σχολείου Δίβρης χτίστηκε το 1933, στη θέση παλιότερου μικρού κτίσματος, στην είσοδο, αλλά και κέντρο του χωριού. Το οικόπεδο ανήκε στην εκκλησία της Αγίας Βαρβάρας. Διακόσια τετραγωνικά μέτρα παραχωρήθηκαν για το σχολείο και το προαύλιό του. Ανάμεσα στο Ναό της Αγίας Βαρβάρας και στο Σχολείο διέρχεται η αμαξιτή οδός.

Το νέο κτίριο είναι ωραιότατο, πετρόχτιστο και κεραμοσκεπές. Έχει δύο αίθουσες, χολ και γραφείο δασκάλων. Καθώς το έδαφος είναι επικλινές, στη μία αίθουσα υπάρχει και κάτω όροφος.

Σήμερα το κτίριο του σχολείου, το οποίο αποτελεί στολίδι του χωριού χρησιμοποιείται για διάφορες χρήσεις. Η μία αίθουσα και η αίθουσα του κάτω ορόφου στεγάζουν το Λαογραφικό Μουσείο Δίβρης. Η άλλη αίθουσα χρησιμοποιείται για αίθουσα εκλογών, Γενικών Συνελεύσεων και άλλων εκδηλώσεων του Δημοτικού Διαμερίσματος Δίβρης και τον υπόλοιπο χρόνο είναι Κέντρο Νεότητας.

Το προαύλιο του σχολείου έχει μετατραπεί σε ωραιότατη, πλακόστρωτη πλατεία του χωριού.

1. ΗΜΕΡΗΣΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΔΙΒΡΗΣ

Δεν γνωρίζουμε αν στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ή στα πρώτα χρόνια της ελεύθερης Ελλάδας μάθαιναν τα Διβριωτάκια γράμματα. Από το 1866 ή 1867 αρχίζει να λειτουργεί το Δημοτικό Σχολείο Δίβρης μέχρι το 1998 που έκλεισε, ελλείψει μαθητών. Το Σχολείο λειτούργησε ως Μονοτάξιο, έγινε για πολλά χρόνια Διτάξιο[1] [2], για να καταλήξει και πάλι Μονοθέσιο.

Το σχολείο είχε παλιότερα πολλούς μαθητές και ένα ή δύο δασκάλους, για να καταλήξει στο τέλος με έξι μαθητές.

Αξίζει να αναφέρουμε ότι μέχρι το 1900 στο σχολείο φοιτούσαν μόνο αγόρια. Από το 1900 και μετά αρχίζουν σιγά – σιγά να φοιτούν και τα κορίτσια.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το σχολικό έτος 1933 – 1934 είχε 107 μαθητές και ένα δάσκαλο και τον επόμενο χρόνο 106 μαθητές και δυο δασκάλους. Τους περισσότερους μαθητές έγραψε το Σχολείο Δίβρης το σχολικά έτη 1946-47 (173), και 1954-55 (115).

Πρώτος, γνωστός Δάσκαλος στο Δημοτικό Σχολείο Δίβρης ήταν ο συμπατριώτης μας Αθανασίου Στυλιανός (1877-1924). Το 1882 μετατίθεται ο Στυλιανός Αθανασίου στη Δερβέν Καρυά και στη Δίβρη έρχεται ο Νικολαϊδης Ιωάννης από την Αιγιαλεία. Ο Νικολαϊδης δηλώνει παραίτηση και επανέρχεται στη Δίβρη ο Αθανασίου. Άλλοι δάσκαλοι που υπηρέτησαν στο Σχολείο μας ήταν :

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	ΔΑΣΚΑΛΟΙ[2] [3]
1924-28		Χονδρορίζος Δημήτριος (Μελιταία)
1928-31		Κρανάκος Γεώργιος (Δίβρη)
1931		Οικονομίδης (Αθήνα)
1931-32	87	Καραστάθη Χριστίνα (Μελιταία)
1932-33	112	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
1933-34	107	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
1934-35	106	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1935-36	110	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1936-37	127	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1937-38	115	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1938-39	115	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1939-40	127	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα

1940-41	156	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1941-42	147	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1942-43	56	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Ζιώγα Μαρίνα
1943-44[3] [4]	65	Αδάμ Κων/νος (Δίβρη)
1944-45	160	Αδάμ Κων/νος (Δίβρη)
1945-46	113	Παπασπύρου Βασίλειος (Μακρολείβαδο)
		Μπάμπαλη Βασιλική
1946-47	173	Παπασπύρου Βασίλειος
1947-48	Δε λειτούργησε[4] [5]	
1948-49	Δε λειτούργησε	
1949-50	56	Καντά Αγγελική (Λαμία)
1950-51	96	Καντά Αγγελική (Λαμία)
1951-52	108	Καντά Αγγελική (Λαμία)
1952-53	104	Μπουρογιάννης Λάμπρος (Μαντασιά)
1953-54	98	Μπουρογιάννης Λάμπρος (Μαντασιά)
		Παναγούλια Μαρία (Κόμμα)
1954-55	114	Μεγαλιός Γεώργιος (Λαμία)
		Παναγούλια Μαρία
1955-56	93	Μεγαλιός Γεώργιος
		Παναγούλια Μαρία
1956-57	91	Μανδρέκας Δημήτριος (Παλαιοχώρι Γραβιάς)
1957-58	93	Μανδρέκας Δημήτριος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα (Λαμία)
1958-59	86	Σκαρμούτσος Κων/νος (Γαρδίκι Ομιλαίων)

		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1959-60	80	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1960-61	68	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1961-62	70	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1962-63	68	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1963-64	66	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1964-65	67	Σκαρμούτσος Κων/νος
		Πισπιρίγκου Ιωάννα
1965-66	75	Κραββαρίτης Χρήστος (Καρυά Υπάτης)
		Ψαρογιάννης Κων/νος (Νεοχώρι Υπάτης)
1966-67	83	Κραββαρίτης Χρήστος
		Τσιμπάνος Νικόλαος
1967-68	81	Κραββαρίτης Χρήστος
		Τσιμπάνος Νικόλαος
1968-69	73	Κραββαρίτης Χρήστος
		Αθανασίου Ασπασία (Λιαπάτα)
1969-70	65	Κραββαρίτης Χρήστος
		Αθανασίου Ασπασία
1970-71	58	Κραββαρίτης Χρήστος
1971-72	48	Κραββαρίτης χρήστος
		Διμπαμπή Γεωργία
1972-73	39	Κραββαρίτης Χρήστος
1973-74	41	Κραββαρίτης Χρήστος

1974-75	38	Κραββαρίτης Χρήστος
1975-76	29	Κραββαρίτης Χρήστος
1976-77	29	Ζαμπεθάνης Βάιος (Ομβριακή)
1977-78	22	Γεωργαντάς Νικόλαος
1978-79	21	Ζαμπεθάνης Βάιος
1979-80	14	Τσούλος Βάιος (Κλειτσός Ευρυτανίας)
1980-81	15	Ράπτης Βασίλειος (Φιλιαδώνα)
1981-82	16	Ζαμπεθάνης Βάιος
1982-83	11	Ζαμπεθάνης Βάιος
1983-84	10	Ζαμπεθάνης Βάιος
1984-85	10	Ζαμπεθάνης Βάιος
1985-86	12	Ζαμπεθάνης Βάιος
1986-87	8	Αδαμάκος Παναγιώτης
1987-88	8	Μπάκα Ελευθερία
1988-89	7	Παλαιογιάνης Δημήτριος
1989-90	8	Δεδούσης Γεώργιος
		Γιωτόπουλος Γεώργιος
1990-91	9	Μπουζιώκας Κων/νος (Γόμφοι Τρικάλων)
1991-92	9	Ζαμπακόλας Σωτήρης (Ματαράγκα Αιτωλ/νίας)
1992-93	11	Ζαμπακόλας Σωτήρης
1993-94	11	Μπουρούνης Βάιος (Λαμία)
1994-95	12	Οδαντζίδης Κων/νος
1995-96	10	Δραχτίδης Νικόλαος (Βούζι)
1996-97	9	Οδαντζίδης Κων/νος
1997-98	7	Οδαντζίδης Κων/νος
1998-99	6	Καλούση Γιαννούλα (Μελιταία)

Η Γιαννούλα Καλούση ήταν η τελευταία δασκάλα του Δημοτικού Σχολείου Δίβρης. Έκανε τις εγγραφές για τη σχολική χρονιά 1998-99, λειτούργησε το Σχολείο για ένα μήνα, ως τις αρχές

Οκτωβρίου 1998, οπότε και προσαρτήθηκε στο 19ο Δημοτικό Σχολείο Λαμίας (Συνοικισμός Ευρυτάνων). Έκτοτε οι μαθητές της Δίβρης μεταφέρονται με ταξί στο Σχολείο αυτό. Στο 19ο Δημοτικό Σχολείο Λαμίας υπάρχουν και όλα τα Αρχεία του Δημοτικού Σχολείου Δίβρης.

2. ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΒΡΗΣ

Η Γερμανική κατοχή αλλά κυρίως ο εμφύλιος πόλεμος άφησαν πολλά παιδιά της υπαίθρου, επομένως και της Δίβρης, χωρίς να φοιτήσουν στο σχολείο. Όταν τελείωσε ο εμφύλιος και ομαλοποιήθηκε η κατάσταση επαναπατρίστηκαν όσοι είχαν εγκαταλείψει τα χωριά τους. Αυτό έγινε και με τους Διβριώτες.

Το Κράτος για να αναπληρώσει το κενό που δημιουργήθηκε και να μάθουν λίγα γράμματα και τα παιδιά που είχαν μεγαλώσει, αποφάσισε να λειτουργήσει γι’ αυτά τις νυχτερινές σχολές.

Όπως σε πολλά χωριά και πόλεις της Ελλάδας, έτσι και στη Δίβρη, λειτούργησε «2/ΤΑΞΙΟΣ ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΙΒΡΗΣ».

Η Νυχτερινή Δημοτική Σχολή Δίβρης λειτούργησε για πρώτη φορά κατά το σχολικό έτος 1954–55 με δάσκαλο το Μεγαλιό Γεώργιο. Γράφτηκαν 55 μαθητές, σε όλες τις τάξεις του σχολείου, αλλά μόνο δύο φοίτησαν ως το τέλος για να πάρουν απολυτήριο.

Το σχολικό έτος 1957–58, γράφτηκαν, φοίτησαν και πήραν προαγωγή και απολυτήριο μαθητές 1958–59 και 1961–62. Δίδαξαν σ’ αυτή οι δάσκαλοι Μεγαλιός Γεώργιος, Μανδρέκας Δημήτριος και Σκαρμούτσος Κων/νος. Κατά τα χρόνια αυτά στη Νυχτερινή Δημοτική Σχολή Δίβρης φοίτησαν 91 μαθητές και πήραν προαγωγή ή απολυτήριο 78.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Οι περισσότεροι Διβριώτες ήταν κτηνοτρόφοι και βοηθητικά γεωργοί για να βγάζουν το ψωμί τους, τον καρπό για τα ζώα τους και πολλές φορές βριζοκζλζμι΄ζ γιζ τζ μαντριά τους. Διατηρούσαν κοπάδι γίδια, πρόβατα ή γελάδια. Παλιότερα είχαν και γουρούνια.Όλοι αυτοί οι κτηνοτρόφοι είχαν και το ζευγάρι τους, παλιότερα βόδια και αργότερα μουλάρια, ώσπου να αντικατασταθούν και αυτά από τα τρακτέρ και τώρα σπανίζουν.

Πολλοί πάλι Διβριώτες ήταν μόνο γεωργοί. Οι γεωργοί ήταν αυτοί που θα έκαναν και διάφορα άλλα εποχικά ή μονιμότερα επαγγέλματα.

Έτσι είχαμε τους ξυλοκόπους, (οι οποίοι έκοβαν τα ξύλα από το δάσος της Δίβρης του Νεοχωριού ή της Αβαρίτσας, κρυφά και παράνομα, και τα πουλούσαν στη Λαμία), τους καρβουνιάρηδες, τους ασβεστάδες, τους σαμαράδες, τους ξυλουργούς, τους βαρελάδες, τους φύλακες των βοδιών, των μουλαριών ή των μαναριών, τους αγροφύλακες, τους δραγάτες των αμπελιών, τους μπακάληδες, τους ράφτες, τους τσαρουχάδες, τους τσαγκάρηδες, τους οργανοπαίχτες, τους κεραμοποιούς, τους καλαντζήδες.

Πολλοί Διβριώτες πήγαιναν σε άλλα χωριά, κυρίως στο Κουτσέκι (Δαμάστα) και

στο Καλαμάκι και ροϊάζονταν, γίνονταν τσοπάνηδες.

Πολλοί πάλι και προ πάντων γυναίκες κατέβαιναν στα καμποχώρια, θεριστάδες και δέτες σιταριών και ρυζιών ή σκαλιστές καπνών και βαμβακιών.

Τα περισσότερα από τα παραπάνω επαγγέλματα χάθηκαν, η ζωή στο χωριό έγινε δύσκολη, η γεωργία και η κτηνοτροφία έπαψε να είναι αποδοτική και οι Διβριώτες έφυγαν μετανάστες στην Αμερική, τη Γερμανία ή την Αυστραλία και οι υπόλοιποι έγιναν αστοί στη Λαμία και στην Αθήνα, αλλά και σε κάθε πόλη της Ελλάδας, όπου διαπρέπουν σαν τεχνίτες, επαγγελματίες ή δημόσιοι υπάλληλοι. Οι λιγοστοί που παρέμειναν στο χωριό, επιβιώνουν με την εκσυγχρονισμένη γεωργία ή τη σταυλισμένη κτηνοτροφία και ελάχιστοι με την παραδοσιακή κτηνοτροφία.

Οι περισσότεροι είναι συνταξιούχοι του ΟΓΑ, οι απόμαχοι της γεωργοκτηνοτροφίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΡΔΕΥΣΗ – ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ – ΟΔΟΠΟΙΙΑ - ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Α΄. ΥΔΡΕΥΣΗ

Με πολλή σοφία οι οικιστές της Δίβρης επέλεξαν το μοναδικό σημείο της γύρω περιοχής που είχε τόσες πηγές κοντά – κοντά. Κάθε πηγή έγινε και μια βρύση. Η Βρύση στα Πλατάνια, η Μότσιω, το Γεφύρι, η Βρυτσούλα και η Κορομπλίτσα.

Η ύδρευση της Δίβρης γίνονταν απ' αυτές τις πηγές – βρύσες, και το κουβάλημα του νερού στα σπίτια γίνονταν με βαρέλες, βαρέλια και στάμνες.

Από το 1956 κατασκευάστηκε το εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης και ήρθε το νερό από την πηγή της Μ'τσιάρας, η οποία βρίσκεται περίπου τρία χιλιόμετρα βορειοδυτικά του χωριού. Έγινε μία δεξαμενή, στα βόρεια του δυτικού μαχαλά του χωριού και απ' αυτή με εσωτερικό δίκτυο το νερό μεταφέρονταν στις παρακάτω εννιά βρύσες στις γειτονιές του χωριού.

1. Βρύση στην είσοδο του χωριού.
2. Βρύση πάνω από την πλατεία.
3. Βρύση στη Βρυτσούλα.
4. Βρύση στα Αδαμέικα.
5. Βρύση στην Αστυνομία.
6. Βρύση στα Σουβελέικα
7. Βρύση στα Τσαλαφουτέικα
8. Βρύση στα Κιαμουρέικα και
9. Βρύση στην Κορομπλίτσα

Ήταν η πρώτη προσπάθεια εσωτερικής ύδρευσης.

Το 1978 το εσωτερικό δίκτυο ολοκληρώθηκε και κάθε σπίτι πήρε δική του παροχή νερού. Έκτοτε γίνονταν βελτιωτικές παρεμβάσεις, αλλά το χωριό κάθε Καλοκαίρι έμενε από νερό.

Δοκιμαστικές γεωτρήσεις που έγιναν για το σκοπό αυτό, στον Άγιο Αθανάσιο, στα Πλατάνια και στον Κολτσιδόκολο, ήταν ανεπιτυχείς. Άλλη μία στου Χαντζηγιάννη τον Πλάτανο, στον πάτο του χωριού, είχε λίγο νερό αλλά δεν ήταν και αυτό πόσιμο. Το νερό αυτό χρησιμοποιείται τώρα για άρδευση.

Άλλη μία γεώτρηση στη θέση Σκουρόρεμα, έβγαλε πολύ νερό, και σε πρώτη φάση αρτεσιανό. Η πρώτη εξέταση έδειξε ότι το νερό του Σκουρορέματος περιέχει αυξημένη δόση σιδήρου,

πιθανόν από τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για τη γεώτρηση.

Το Καλοκαίρι του 2006 το χωριό έμεινε από νερό και η ΔΕΥΑΛ αναγκάστηκε να κάνει επειγόντως άλλη μια γεώτρηση στη Μ'τσιάρα, κοντά στις πηγές ύδρευσης του χωριού. Αυτή τη φορά βρέθηκε πολύ νερό και έτσι λύθηκε μια για πάντα το πρόβλημα ύδρευσης της Δίβρης.

Οι βρύσες του χωριού, αλλά και οι βρύσες, οι βρυσούλες και οι αμπλάδες, δρόσιζαν τους Διβριώτες, στο χωριό και στις εξοχές, που βρίσκονταν συνέχεια σαν κτηνοτρόφοι, σα γεωργοί και σαν ξυλοκόποι. Αναφέρουμε αναλυτικά τις γνωστότερες πηγές της περιοχής.

ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΡΥΣΕΣ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ

1. **1. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΑ ΠΛΑΤΑΝΙΑ**

Κεντρική βρύση και κύρια βρυσομάνα του χωριού ήταν η Βρύση στα Πλατάνια. Βρίσκεται στα βόρεια του χωριού, στην πλατανοσκέπαστη ρεματιά, ανάμεσα στους δυο μαχαλάδες. Οι πηγές είναι δίπλα και κάτω από τα πλατάνια και έχουν το καλύτερο νερό του χωριού. Τη θυμηθήκαμε στα μεταπολεμικά χρόνια, με μια μεγάλη καμάρα και τρεις κούπες – βρύσες από τις οποίες γέμιζαν οι Διβριώτισσες τις βαρέλες τους για να πάρουν νερό στα σπίτια. Εκεί και όλοι οι περαστικοί πότιζαν τα χοντρικά ζώα τους. Αργότερα η καμάρα αντικαταστάθηκε από μια μεγάλη δεξαμενή και δύο βρύσες. Σε μια μεγάλη τσιμεντένια λεκάνη έπεφτε το νερό για να πίνουν τα ζώα. Μια ξεχωριστή βρύση, με πηγαίο νερό και αυτή, ήταν λίγα μέτρα πιο κάτω, με ειδική λεκάνη για πλυσταριό.

Σήμερα όλα έχουν αλλάξει. Στη ρεματιά των πλατανιών ο Σύλλογος Διβριωτών διαμόρφωσε μια μεγάλη πλατεία με αναψυκτήριο, καμαρίνια των χορευτών και εξέδρα εκδηλώσεων και πραγματοποιεί εκεί τις καλοκαιρινές πολιτιστικές του εκδηλώσεις.

Γύρω από τη βρύση κατασκευάστηκε μια δεύτερη πλατεία, καθώς τα νερά της ρεματιάς περνούν με αγωγό κάτω από αυτή.

Στο σημείο που ήταν η παλιά βρύση, έγινε μία μικρή καμάρα με παραδοσιακή κούπα και το γάργαρο νερό της πηγής δροσίζει τους περαστικούς και τους εκλεκτικούς χωριανούς, που θέλουν δροσερό ο πηγαίο νερό.

Ποτίστρα για τα ζώα δε χρειάζεται πια. Ελάχιστα έμειναν και αυτά ποτίζονται στα σπίτια ή στις εξοχικές ποτίστρες.

Η Βρύση τα Πλατάνια, πότισε πάμπολλες γενιές Διβριωτών. Είδε πολύκοσμες γιορτές των Φώτων, δέχθηκε κεράσματα και άκουσε ψιθυριστές και φωναχτές ευχές τις πρωτοχρονιές, «να τρέχουν» τα καλά, από παραγωγές μέχρι αρνιά και κατσίκια ως και παιδιά, αλλά και όταν ζύμωναν το πρώτο ψωμί της νέας σοδειάς και έφτειαχναν τις βιταλιές.

Στη βρύση έγιναν, ποιος ξέρει, πόσοι τσακωμοί για τη σειρά και πόσες βαρέλες κύλησαν στο ρέμα. Εκεί έγιναν προξενιά και προξενιά αλλά και χίλια δυο κουτσομπολιά. Η παροιμία γι αυτόν που δεν κρατάει μυστικό λέει «δεν τα' πε πουθενά, στη βρύση και στο παζάρι».

Η Βρύση είχε πάντα κόσμο. Σαν έρχονταν όμως η νύχτα, από τα μεσάνυχτα μέχρι να λαλήσουν τα κοκόρια, κατά στις δυόμισι μετά τα μεσάνυχτα, δεν πλησίαζε κανείς. Κυρίαρχος και εξουσιαστής της βρύσης ήταν το στοιχειό της, «Η ΝΥΦΗ». Έβγαινε κάθε βράδυ, ντυμένη στα κατάλευκα και κάθονταν στην καμάρα της βρύσης. Πολλοί ορκίζονταν ότι την είδαν και δεν πλησίασαν. Κι όσοι τόλμησαν να την ενοχλήσουν δέχθηκαν κυνηγητό και κατάβρεγμα.

Τώρα, ήρθε ο ηλεκτροφωτισμός και έγιναν οι άνθρωποι στοιχειά. Τριγυρνούν όλες τις ώρες. Τα στοιχειά, μη αντέχοντας το άπλετο φως χάθηκαν στα βάθη του παρελθόντος και της παράδοσης. Και τα κοκόρια, που λαλούσαν τη νύχτα για να διώχνουν τα φαντάσματα, από το φως και τους πολλούς θορύβους, έχασαν το μέτρημα του χρόνου και λαλούν όποτε να 'ναι.

1. **2. Η ΒΡΥΤΣΟΥΛΑ**

Στην ανατολική πλευρά του χωριού, μέσα στη ρεματιά, ήταν η Βρυτσούλα. Είχε πέτρινη καμάρα με δυο πουλίτσες. Αρχικά είχε πέτρινη κούπα και αργότερα σωλήνα και λεκάνη – ποτίστρα για τα ζώα. Η Βρυτσούλα είχε το δικό της στοιχειό, την «ΚΟΤΑ». Δεν πείραζε κανέναν. Την είδαν να κάθεται στν πουλίτσα και την άκουσαν να κακαρίζει. Εξαφανίστηκε κι αυτή μαζί με τη βρύση.

Από τη Βριτσούλα έπαιρνε νερό ο μισός ανατολικός μαχαλάς.

Η Βρυτσούλα σήμερα δεν υπάρχει και το νερό της πηγής ποτίζει τα περιβόλια.

1. **3. Η ΜΟΤΣΙΩ**

Στο δυτικό μέρος του ανατολικού μαχαλά της Δίβρης ήταν η Μότσιω.

Στην αρχή με κούπα, αργότερα με σωλήνα και τσιμεντένιο πλυσταριό, η Μότσιω χρησίμευε περισσότερο για πότισμα των ζώων και για το πλύσιμο των ρούχων και των μαλλιών. Επειδή το νερό της είναι ελαφρό και λίγο γλυφό δεν το προτιμούσαν οι χωριανοί για πόσιμο. Στην ανάγκη έπαιρναν νερό της Μότσιως να πιουν.

Σήμερα η Μότσιω είναι βρυσούλα με καμάρα και πέτρινη κούπα. Το χειμώνα και το Καλοκαίρι του 2007 η Μότσιω στέρεψε, λόγω της ξηρασίας.

1. **4. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟ ΓΕΦΥΡΙ**

Στο κέντρο του χωριού, στη ρεματιά που κατεβαίνει από τα Πλατάνια, υπήρχε ένα γεφύρι με καμάρα, για να ενώνει τους δυο μαχαλάδες του χωριού. Δυστυχώς όταν γίνονταν διάνοιξη των δρόμων, στη δεκαετία του 1970, το γεφύρι – μνημείο καταστράφηκε και αντικαταστάθηκε με τσιμεντένιο κατασκεύασμα. Κάτω από το γεφύρι υπάρχει πηγή με αρκετό και νόστιμο νερό. Ένας τοίχος προστάτευε τη βρύση από τη ρεματιά και από μια μικρή καμάρα έβγαινε το νερό από δύο σωληνωτές βρύσες, μία βασική με πολύ νερό και μια δεύτερη με λίγο. Από τη βασική βρύση έπαιρναν πόσιμο νερό τα γύρω σπίτια και από τους δύο μαχαλάδες. Η πρόσβαση στη βρύση του Γεφυριού ήταν δύσκολη. Δεν κατέβαιναν ζώα και οι άνθρωποι με δυσκολία περνούσαν το μονοπάτι και από τον ένα μαχαλά και από τον άλλο. Πολλές βαρέλες, έπεφταν από τις γυναίκες και πολλά βαρέλια από τα παιδιά, και πήγαιναν στο ρέμα. Αν ήταν γεμάτα νερό έσπαζαν και γίνονταν δόγες. Αν ήταν άδεια ίσως γλίτωναν. Το Γεφύρι ήταν η παιδική μου γειτονιά και έχω πολλές εμπειρίες, προσωπικές, από τα αδέρφια μου αλλά και από γειτονόπουλα, που μας έπεφταν οι λαΐνες (στάμνες) και τα βαρέλια, κατρακυλούσαν στη ρεματιά, τα σπάζαμε και τρώγαμε ξύλο ή κλαίγαμε για να γλιτώσουμε το ξύλο.

Το Γεφύρι και μαζί του και η Βρύση είχε το δικό του στοιχειό, «ΤΟ ΚΡΙΑΡΙ». ένα μεγάλο κριάρι έβγαινε τα μεσάνυχτα πάνω στο Γεφύρι. Εκεί, πάνω στο Γεφύρι, έρχονταν ένα άλλο κριάρι, του Παλιοχωριού και γίνονταν μεγάλη πάλη. Πολλοί είχαν ακούσει τα κοντρήματα. Όσο διαρκούσε η πάλη χωρίς νικητή, όλα ήταν καλά. Όποτε νικούσε το κριάρι του Παλιοχωριού ένας Διβριώτης θα πέθαινε σύντομα. Όποτε πάλι νικούσε το κριάρι της Δίβρης τότε θα πέθαινε ένας Παλιοχωρίτης.

Οι καιροί άλλαξαν, το γεφύρι άλλαξε και φωτίστηκε, η βρύση εγκαταλείφτηκε και τα κριάρια ούτε τα είδε κανείς πια ούτε άκουσε τους κρότους των κεράτων τους από τους τσακωμούς.

Το νερό της πηγής χρησιμοποιείται τώρα για πότισμα περιβολιών.

1. **5. Η ΚΟΡΟΜΠΛΙΤΣΑ**

Στον πέρα μαχαλά, το δυτικό, στη μέση και λίγο χαμηλότερα, κάτω από έναν πλάτανο ήταν η πηγή και η βρύση της Κορομπλίτσας. Λίγο νερό είχε, αλλά εξυπηρετούσε όλη τη γειτονιά καθώς ήταν μακριά από τις άλλες πηγές.

Ο πλάτανος της Κορομπλίτσας ξεράθηκε και η βρύση μεταφέρθηκε ανατολικότερα πιο κάτω και έγινε βρύση με κανάλια – ποτίστρα ζώων.

Η ΒΡΥΣΗ ΤΗΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ

Το 1998 το νερό μιας πηγής από τα Πλατάνια μεταφέρθηκε στην Πλατεία του χωριού, στο πρώην προαύλιο του Σχολείου, όπου κατασκευάσθηκε βρύση με πέτρινη κούπα. Το νερό της πηγής όμως λιγόστεψε και πρέπει να τροφοδοτηθεί η βρύση αυτή με νερό του εσωτερικού δικτύου ύδρευσης.

ΕΞΟΧΙΚΕΣ ΒΡΥΣΕΣ

Οι Διβριώτες ήταν κτηνοτρόφοι και ζούσαν με τα κοπάδια τους, μακριά από το χωριό, πολλές φορές και οικογενειακά. Έτσι, από ανάγκη είχαν αξιοποιήσει και όλες τις εξοχικές πηγές. Στις απόμερες πηγές του βουνού και του λόγγου, οι ίδιοι οι κτηνοτρόφοι έφτιαχναν βρύσες με χειροποίητες ξύλινες κουπούλες. Σε άλλες πάλι μικρότερες πηγές έφτιαχναν αμπλάδες. Ο άμπλας ήταν μια γουρνούλα στην πηγή, την οποία διατηρούσαν καθαρή και έπιναν ή γέμιζαν τα παγούρια τους με γάργαρο και δροσερό νερό.

Λίγες εξοχικές βρύσες, οι κεντρικότερες, είχαν πέτρινη κούπα. Τέτοιες ήταν η Σάββα Βρύση, η Βρύση στ’ Αβδή, η βρύση στις Κουπούλες και η Βρύση στον Αϊ-Δημήτρη. Τώρα πια καμία εξοχική βρύση δεν έχει κούπα, επιδή όλες έγιναν βρύσες – κανάλια.

Αναφέρουμε τις γνωστότερες εξοχικές πηγές και βρύσες της περιοχής Δίβρης και τους γνωστότερους αμπλάδες.

Η θέση της κάθε πηγής και βρύσης αναφέρεται και στο 4ο Κεφάλαιο του Βιβλίου μας, στα Οδοιπορικά και Τοπωνύμια του χωριού μας.

1. **1.** **Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΪ ΔΗΜΗΤΡΗ**

Πηγή με κρύο νερό μπροστά και νότια από το εξωκλήσι του Αϊ Δημήτρη, είναι η Βρύση του Αϊ-Δημήτρη. Κάποτε είχε βρύση με πέτρινη κούπα και υδρεύονταν απ' αυτή οι κτηνοτρόφοι των χειμαδιών του Παλιόκαστρου και των Χριστέικων αλλά και όλοι οι Διβριώτες όταν πήγαιναν στα αμπέλια τους. Το 1968 στη θέση της παλιάς βρύσης κατασκευάσθηκε βρύση με τσιμεντένια ποτιστικά κανάλια.

1. **2.** **Η ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΑΪ ΝΙΚΟΛΑ**

Μια πηγή στην κορυφή του περιβολιού του «Αϊ Νικόλα», κάτω από μια θεόρατη φτελιά, που ξεράθηκε πριν λίγα χρόνια, τροφοδοτούσε με νερό το Μοναστήρι. Από τη βρύση του Αϊ Νικόλα έπαιρναν νερό και όλοι οι κτηνοτρόφοι των χειμαδιών της Μαγούλας.

1. **3.** **Η ΒΡΥΣΗ ΤΗΣ ΑΓΡΟΣ'ΚΙΑΣ**

Έξω από το περιβόλι του «Αη Νικόλα», βορειοδυτικά πάνω από τη στράτα ήταν η βρύση της Αγροσ'κιάς. Όταν οι κτηνοτρόφοι λιγόστεψαν, το νερό από την πηγή της Αγροσ'κιάς μεταφέρθηκε κι στο Μοναστήρι.

1. **4.** **Η ΚΑΡΙΤΣΑ**

Η Πηγή, βρύση και ποτίστρα της Καρίτσας εξυπηρετούσε τους κτηνοτρόφους της περιοχής και της Μαγούλας. Διερχόμενοι έπαιρναν νερό αλλά κυρίως πότιζαν τα γιδοπρόβατά τους, όταν το νερό του Κουραδά λιγόστευε ή ήταν θολό.

1. **5.** **Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΗ ΔΙΑΣΕΛΑ ΤΗΣ ΜΑΓΟΥΛΑΣ**

Η Καρίτσα είχε δύο πηγές. Το νερό της μιας πηγής τροφοδοτούσε τη βρύση της Καρίτσας, όπως αναφέραμε και παραπάνω. Το νερό της δεύτερης πηγής, ανατολικότερα από την πρώτη, ήταν ανεκμετάλλευτο και η Κοινότητα το μετέφερε με αγωγό απέναντι στη Διασέλα της Μαγούλας και εκεί κατασκεύασε βρύση και ποτίστρα, το 1998.

1. **6.** **ΣΚΟΥΡΟΒΡΥΣΗ**

Τρία χιλιόμετρα βόρεια της Δίβρης είναι η Σκούρα. Φτάνοντας εκεί και πριν μπούμε στα χωράφια συναντάμε τη βρύση της Σκούρας. Για πολλά χρόνια και η Σκουρόβρυση

δροσίζει γεωργούς, κτηνοτρόφους και διερχόμενους και με τις ποτίστρες της ξεδιψάει τα ζωντανά.

Παλιότερα η βρύση, καθώς ήταν κοντά στα σπαρτά και πέρα από τη στράτα δεν είχε πρόσβαση για τα ζώα. Το νερό μεταφέρονταν με αυλάκι πιο κάτω, στη στράτα, και εκεί υπήρχε ένα ξύλινο κανάλι για να πίνουν τα χοντρικά ζώα. Τα γιδοπρόβατα έβρισκαν άφθονο νερό κάτω, στο Σκουρόρεμα.

1. **7.** **Η ΣΑΒΒΑ ΒΡΥΣΗ**

Η ιστορικότερη εξοχική βρύση της Δίβρης είναι η Σάββα Βρύση. Δεσπόζει σε όλο το οροπέδιο του Σάββα και βρίσκεται στο βορειοδυτικό του άκρο, επτά χιλιόμετρα από τη Δίβρη. Τα νερά της Βρύσης του Σάββα κυλάνε βόρεια προς το Νεοχώρι Δομοκού και θα λέγαμε ότι είναι η αρχική πηγή του Ενιπέα ποταμού.

Η Σάββα Βρύση βρίσκεται στα παλιά Ελληνοτουρκικά Σύνορα (1833 – 1881) και καθώς ήταν η μοναδική πηγή στην περιοχή, έπαιρναν νερό απ’ αυτή και οι Έλληνες και οι Τούρκοι.

Πολλά επεισόδια αναφέρονται γύρω από τη Σάββα Βρύση.

Βορειοανατολικά από τη Βρύση, στην κορυφή του λόφου ήταν η Τούρκικη καζάρμα (φυλάκιο) και ανατολικά σε άλλο λόφο ήταν ο Ελληνικός στρατώνας.Ύστερα από μια συμπλοκή γύρω από τη βρύση, όπως λέει μια παράδοση, οι Έλληνες για να νιώθουν ασφαλέστεροι μετακινήθηκαν σε ένα λόφο λίγο νοτιότερα και ονομάστηκε κι εκείνος Στρατώνας. Σώζονται πάνω στους λόφους τα γκρεμίσματα από τα φυλάκια.

Η παλιά βρύση, κάτω από μια γέρικη νεροϊτιά που υπάρχει ακόμη, είχε μια καμάρα με μεγάλη πέτρινη κούπα. Μια εντοιχισμένη στη καμάρα πλάκα έγραφε: «Κτίσθηκε υπό του ανθυπολοχαγού Μιλτιάδου Μερεντίτου, 1869».

Οι Τούρκοι έφυγαν, το κτήμα Σάββα το αγόρασαν οι Διβριώτες και η Σάββα Βρύση άλλαξε αποστολή. Καθώς βρίσκονταν στο δρόμο Νεοχωριού Λαμίας, δρόσιζε τους Νεοχωρίτες στον πηγαιμό για τη Λαμία αλλά και στο γυρισμό.

Για τους Διβριώτες η Σάββα Βρύση ήταν σημείο αναφοράς για το καλοκαίρι, καθώς εκεί γύρω, σε υψόμετρο χιλίων μέτρων ήταν το ξεκαλοκαιριό των Διβριωτών κτηνοτρόφων, αλλά είναι και το μεγαλύτερο τμήμα του οροπέδιου της Δίβρης.

Η Σάββα Βρύση, κάθε καλοκαιριάτικο μεσημέρι ήταν γεμάτη ζωή. Οι κτηνοτρόφοι άφηναν τα κοπάδια στο στάλο και έρχονταν στη βρύση να δροσιστούν, να ξεμεσημεριάσουν και να μάθουν τα νέα του χωριού. Οι θεριστές πάλι έρχονταν να βρέξουν το δεματικό*, να ποτίσουν τα ζώα τους, να πάρουν νερό και να αλλάξουν δυο κουβέντες με τους κτηνοτρόφους.

1. **8. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤ' ΑΒΔΗ**

Πηγή και βρύση στ' Αβδή, εφτά χιλιόμετρα βορειοανατολικά από τη Δίβρη, στο δρόμο και κοντά στα σύνορα με το Παληοχώρι. Δεν είχε κανάλι και τα ζώα ποτίζονταν στις γουρνούλες του ρυακιού που σχημάτιζε το νερό της βρύσης.

Για το πότισμα των γουρουνιών και των προβάτων, σ' αυτό το ρυάκι κάποτε έγινε φονικό. Ένα Διβριωτάκι σκότωσε ένα συγχωριανό μας και όταν φυλακίστηκε, πέθανε και το ίδιο από μαρασμό.

1. **9. Η ΒΡΥΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ**

Στη μέση των χωραφιών και κοντά στο εξωκλήσι της Αγίας Παρασκευής υπάρχει πηγή και κάθε καλοκαίρι στο ρυάκι της πότιζαν τα ζωντανά τους οι κτηνοτρόφοι.

Σήμερα στην πηγή αυτή έχει κατασκευαστεί βρύση με τσιμεντένιες ποτίστρες. Δυστυχώς, δεν βρέθηκε ακόμη ο τρόπος να κατασκευαστεί δρόμος πρόσβασης στη Βρύση της Αγίας Παρασκευής.

1. **10. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΗ ΛΕΥΤΟΚΑΡΙΑ**
2. **11. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΙΣ ΚΟΥΠΟΥΛΕΣ**
3. **12. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΑ ΚΑΝΑΛΙΑ**
4. **13. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟ ΚΡΥΟΝΕΡΙ**
5. **14. Η ΑΝΑΒΡΑ**
6. **15. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟ ΑΣΒΟΡΕΜΑ**
7. **16. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤ' ΚΩΣΤ'**
8. **17. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΑΘΑΝΑΣΙΟ**
9. **18. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΗ ΒΡΩΜΟΓΟΥΡΝΑ**
10. **19. Η ΜΟΤΣΙΑΡΑ**
11. **20. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤΟ ΤΣΙΑΤΑΛΙ ΑΓΓΕΛΟΓΙΑΝΝΑΚΗ**
12. **21. Η ΒΡΥΣΗ ΣΤ' ΚΑΣΜΑΚΗ**
13. **22. Η ΚΡΥΟΒΡΥΣΗ**

14. **23. Ο ΠΕΡΔΙΚΑΜΠΛΑΣ**
15. **Ο ΑΜΠΛΑΣ ΣΤΟ ΓΑΥΡΑΚΙ**

Β΄. ΑΡΔΕΥΣΗ

Η μεσημβρινή Όθρη, γυμνή από βλάστηση και βραχώδης, με ασβεστολιθικά εδάφη, δεν έχει πολλά νερά. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζει και η Δίβρη, με λίγες πηγές και αυτές με λίγο νερό, που χρησιμοποιούνταν για πόσιμο ανθρώπων και ζώων.

Τα κτήματα της Δίβρης καλλιεργούνταν χωρίς να είναι ποτιστικά. Για ένα διάστημα, στη δεκαετία του 1970, κατασκευάσθηκε η μεγάλη δεξαμενή κάτω από το χωριό, στου Κουτσού τ' Αλώνι και εκεί αποθηκεύονταν το νερό που έφευγε από τις βρύσες του χωριού. Με το νερό αυτό, που διένειμε μισθωτός νεροφόρος, πολλοί Διβριώτες έβαζαν κηπευτικά και τριφύλλια στα Παλιάμπελα. Για αρκετά χρόνια η δεξαμενή εγκαταλείφθηκε.

Η δημοτική γεώτρηση που έγινε στον πάτο του χωριού, στη ρεματιά της Βρύσης, γεμίζει και πάλι τη δεξαμενή αυτή, η οποία επισκευάσθηκε και άρχισαν να ποτίζονται περιβόλια και Αμπέλια.

Μετά το 1990 έγιναν ιδιωτικές γεωτρήσεις στον Κουφόλογγο και στη Σάββα και σήμερα υπάρχουν πολλές ανοιξιάτικες καλλιέργειες με ντομάτες, φασολάκια, κολοκυθάκια αλλά και τριφύλια.

Γ΄. ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Παραδοσιακές καλλιέργειες των Διβριωτών ήταν το σιτάρι, το καλαμπόκι, τα ρεβύθια και η φακή για τους ανθρώπους, το κριθάρι, η βρόμη, το ρόβι και ο βίκος για τα ζώα, αλλά και η σίκαλη για την κατασκευή των μαντριών.

Σιγά – σιγά, οι καλλιέργειες αυτές εγκαταλείφτηκαν. Διατηρήθηκε η καλλιέργεια σιταριού, κριθαριού και καλαμποκιού, για να προστεθούν αργότερα και τα καπνά.

Μικροκαλλιεργητές και με ξερικά χωράφια οι καπνοπαραγωγοί της Δίβρης, καλλιέργησαν για αρκετά χρόνια ντόπιες ποικιλίες «μαύρα» και «τσιμπέλια» σε χωράφια μη ποτιστικά. Η παραγωγή ήταν μικρή. Το μάζεμα, το αρμάθιασμα στο χέρι με τη βελόνια, το λιάσιμο στις λιάστρες με καθημερινό ξεφύλλισμα, η αποθήκευση των βαντιών, το μπάσκιασμα και η διατήρησή του μέσα στο χειμώνα ήταν πολύ δύσκολα. Έτσι, όταν η Πολιτεία άρχισε τη απόσυρση αδειών καπνού, οι Διβριώτες πρώτοι τις παρέδωσαν, για να εισπράξουν την αποζημίωση, αφού και οι καλλιεργητές ήταν πλέον σχεδόν όλοι υπερήλικες.

Στη συνέχεια, μόνο δυο οικογένειες καλλιέργησαν, για λίγα χρόνια, καπνά «βιρτζίνια», αλλά με σύγχρονο τρόπο καλλιέργειας και αποξήρανσης.

Αφότου έγιναν γεωτρήσεις και βρέθηκε άφθονο νερό στο οροπέδιο Σκούρας – Σάββας, προστέθηκαν καλλιέργειες με ντομάτες εμπορίου, πατάτες και κολοκυθάκια για τις αγορές της Λαμίας ή και της Αθήνας, και τριφύλια. Οι οικογένειες των αδερφών Γ. Μπαμπουκλή και του Στάθη Μπλέτσα παράγουν και πωλούν οι ίδιοι τα προϊόντα τους στη Λαϊκές αγορές της Λαμίας

Η καλλιέργεια των χωραφιών, παλιότερα γίνονταν με τα βόδια μεταπολεμικά και μέχρι το 1960 γίνονταν με τα μουλάρια και μετά ήρθαν τα τρακτέρ.

Ό θερισμός γίνονταν με τα δερπάνια και ο αλωνισμός με τα άλογα, στα αλώνια του χωριού. Το 1956 ήρθε η πρώτη πατόζα (αλωνιστική μηχανή) και σταμάτησε τον παραδοσιακό τρόπο αλωνισμού με τα άλογα. Ήρθε όμως από το Λιμογάρδι και αλώνισε στη Σκούρα. Δεν υπήρχε δρόμος για τα χωράφια.

Τα επόμενα χρόνια, συνέχισε να γίνεται ο παραδοσιακός θερισμός με τα δερπάνια, το κουβάλημα των δεματιών με τα ζώα, το θημόνιασμα στα αλώνια του χωριού και ο αλωνισμός με την πατόζα.

Από το 1980 ο θερισμός και ο αλωνισμός γίνεται με τις θεριζοαλωνιστικές μηχανές (κομπίνες).

Δ. ΟΔΟΠΟΙΙΑ

Αυτοκινητόδρομος στη Δίβρη άρχισε να γίνεται μετά το 1954. Η μπουλντόζα διάνοιξε το δρόμο, όπου ήταν δυνατό, στα χωματοβούνια. Στα πετρώδη, όπως είναι τα Καγκιόλια, ο δρόμος ανοίχτηκε με τα χέρια. Εκεί οι Διβριώτες, με κασμάδες, λοστούς, βαριές και παραμίνες, εργάσθηκαν με 11 δραχμές ημερομίσθιο και έφτιαξαν δρόμο. Αργότερα, στα Καγκιόλια, στα Χρηστέικα και στο Σκαλί, έγινε διάνοιξη με φουρνέλα.

Χρειάσθηκε να περάσουν χρόνια, ώσπου το 1978 έγινε ασφαλτόστρωση από το 6ο χιλιόμετρο Λαμίας – Δομοκού μέχρι το Μύλο και το 1999 ολοκληρώθηκε η ασφαλτόστωση μέχρι τη Δίβρη.

Η εσωτερική οδοποιία της Δίβρης άρχισε το 1970 με τη διάνοιξη των δρόμων για την κυκλοφορία αυτοκινήτου στο χωριό. Ακολούθησαν τσιμεντοστρώσεις σε διάφορα σημεία των κεντρικών δρόμων. Το 2006 ασφαλτοστρώθηκαν μερικοί κεντρικοί δρόμοι. Το 2009 ασφαλτοστρώθηκε άλλο ένα τμήμα. Μένουν ακόμη αρκετοί δρόμοι για να ολοκληρωθεί η ασφαλτόστρωση στο χωριό. Βέβαια μένουν και όλα τα σοκάκια, τα οποία θα έπρεπε να στρωθούν με πέτρα, που έχουμε άφθονη.

Από το 1980 και μετά, μέχρι σήμερα, κατασκευάσθηκαν όλοι οι αγροτικοί δρόμοι, για τα χωράφια του χωριού και για τις στάνες των κτηνοτρόφων. Από τους αγροτικούς αυτούς δρόμους η Δίβρη επικοινωνεί και με τα γύρω χωριά, Παληοχώρι, Λιμογάρδι, Νεοχώρι, Μακρολείβαδο και Μελιταία.

Ε. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η συγκοινωνία της Δίβρης πραγματοποιείται με λεωφορείο του ΚΤΕΛ. Τις ημέρες σχολικών μαθημάτων έρχεται καθημερινά μαθητικό λεωφορείο, από τη Λαμία, πρωί και μεσημέρι.

Οι μαθητές του Δημοτικού μεταφέρονται με το τοπικό ταξί.

Σε εποχή διακοπών, έχει δρομολόγιο κάθε Παρασκευή.

Από το 1970 μέχρι το 1984 που πήρε τη γραμμή το ΚΤΕΛ, η συγκοινωνία πραγματοποιούνταν με φορτοεπιβατηγό, αρχικά του Χρήστου Σκαμαγκούλη, μετά του Άγγελου Αδάμ και τέλος του Δημήτρη Κατόπη ή του Χρήστου Τσαντήλα.

Από το 1984 και μετά το ΚΤΕΛ καθημερινά μετέφερε τα γυμνασιόπαιδα και τους μεγάλους στη Λαμία.

Από το 1998, που έκλεισε το Δημοτικό Σχολείο Δίβρης, οι μαθητές του Δημοτικού μεταφέρονται με ταξί στο Δημοτικό Σχολείο του οικισμού Ευρυτάνων Λαμίας.

Εφέτος το ταξί μεταφέρει και τα γυμνασιόπαιδα του χωριού.

Έτσι το ΚΤΕΛ πραγματοποιεί δρομολόγιο στη Δίβρη κάθε Παρασκευή, πρωί και μεσημέρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

Μεγάλο και δυναμικό χωριό η Δίβρη πάντα τροφοδοτούσε με δυναμικά μυαλά τη Λαμία και την Αθήνα. Πολλοί έφευγαν και στο εξωτερικό. Μεταπολεμικά και ιδιαίτερα μετά τον εμφύλιο και τη φυγή των Διβριωτών στη Λαμία, ο επαναπατρισμός έγινε για όσους κάτι είχαν στο χωριό, σε χωράφια ή κτηνοτροφία. Οι άλλοι σκόρπισαν σαν του λαγού τα τέκνα, στα πέρατα του κόσμου. Οι περισσότεροι Διβριώτες έμειναν στη Λαμία.

Πολλοί πούλησαν και τα σπίτια τους ή τα άφησαν να πέσουν, πιστεύοντας ότι δε θα τα χρειαστούν πια, αν και όλοι μετάνιωσαν αργότερα και ζήτησαν να τα ξαναπάρουν ή και χτίζουν καινούρια.

Κράτησαν όλοι τις αναμνήσεις και την αγάπη γιαα τον τόπο που γεννήθηκαι και πρωτοπερπάτησαν ξυπόλυτοι.

Στις 20 Ιανουαρίου 1970, οι Διβριώτες που διέμεναν στη Λαμία ίδρυσαν σωματείο με την επωνυμία «ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ»* και με σκοπό τη σύσφιξη των σχέσεων και την αλληλοϋποστήριξη, μεταξύ των Διβριωτών, αλλά και τον εξωραϊσμό του χωριού.

Έμβλημα του Συνδέσμου είναι ο Άγιος Νικόλαος.

Η ανταπόκριση όλων των Διβριωτών έδινε κάθε φορά τη δύναμη στις διοικήσεις του Συδέσμου για μεγαλύτερα ανοίγματα. Η ετήσια χοροεσπερίδα, η γιορτή στον Άγιο Νικόλαο και η κατασκευή εκεί του Ξενώνα με προσωπική εργασία πάρα πολλών Διβριωτών, ο εξωραϊσμός της Δίβρης και τα δενδροφυτέματα στο φτωχό από πράσινο τόπο μας ήταν πλέον λίγο.

Το 1980 αποφασίζεται η έκδοση της εφημερίδας μας «Η ΔΙΒΡΗ», η οποία από τότε κυκλοφορεί ανελλιπώς κάθε τρίμηνο.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ

Το 1987 ο Σύνδεσμος μετονομάζεται σε «ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ»* και αργότερα, το 1994, παίρνει το σημερινό του τίτλο «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ ΝΟΜΟΥ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ». Οι αλλαγές τίτλου γίνονταν κάθε φορά που έπρεπε να καλυφθούν και νέες δραστηριότητές του.

Από το 1988 ιδρύει Τράπεζα Αίματος στο Νοσοκομείο Λαμίας, με μεγάλη ανταπόκριση Διβριωτών και φίλων εθελοντών αιμοδοτών και καλύπτει όλες τις ανάγκες των αιμοδοτών, αλλά με τα περισσεύματα, καθώς έχει μία από τις δυναμικότερες Τράπεζες αίματος στη Φθιώτιδα, τροφοδοτεί ευπαθείς ομάδες που έχουν συνεχή ανάγκη αίματος.

Από το 1985 λειτουργεί Σχολή Χορού με μία ομάδα χορευτών αρχικά αλλά στη συνέχεια από το 1987 η Σχολή λειτουργεί ανελλιπώς με πάνω από 120 μαθητές, Διβριωτάκια και μη.

Ο Σύλλογος με τα χορευτικά του πραγματοποιεί τακτικά πολιτιστικές – χορευτικές εκδηλώσεις στη Λαμία και στη Δίβρη. Συμμετέχει με τα χορευτικά του τμήματα σε πολλές εκδηλώσεις άλλων συλλόγων και φορέων του Νομού Φθιώτιδας. Πήρε μέρος σε πανελλήνια φεστιβάλ σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη.

Ο Σύλλογος πραγματοποίησε πολιτιστικές ανταλλαγές νέων με Γερμανούς και Πορτογάλους, όπου εμφανίστηκαν και τα χορευτικά μας.

Με πρόγραμμα του Δήμου Λαμιέων τα χορευτικά μας παρουσίασαν πρόγραμμά τους και στην Πολωνία. Λειτουργεί τμήματα πληροφορικής για μικρούς και μεγάλους.

Λειτουργεί τμήματα πληροφορικής για μικρούς και μεγάλους.

Έχει λειτουργήσει τμήμα Βυζαντινής μουσικής.

Οι χοροεσπερίδες, τα κούλουμα στο χωριό, οι εκδρομές, τα εξωραϊστικά έργα και οι δενδροφυτεύσεις στη Δίβρη και στη Λαμία, οι πνευματικές εκδηλώσεις με ομιλίες και παρουσιάσεις βιβλίων, οι λαογραφικές εκθέσεις και η ίδρυση του Λαογραφικού Μουσείου

Δίβρης, για το οποίο θα αναφερθούμε σε ιδιαίτερο κεφάλαιο, είναι οι δραστηριότητες του Συλλόγου μας.

Τελευταίο και σπουδαιότατο απόκτημα του Συλλόγου μας είναι η αγορά ιδιόκτητου Πνευματικού Κέντρου Λαμία (Δ. ΜΥΛΩΝΑ 4).

Οι νεότερες γενιές βρίσκουν ένα Σύλλογο που έχει γράψει ένδοξη κοινωνική και πολιτιστική ιστορία και πρέπει να την συνεχίσουν. Η εναλλαγή των προσώπων στις διοικήσεις και η πολυπρόσωπη συμμετοχή με διάρκεια προδικάζουν την επιτυχία του Συλλόγου και στο μέλλον.

* Γενική Συνέλευση στις 27 Αυγούστου 1987.

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

Πρώτος Πρόεδρος του Συνδέσμου Απανταχού Διβριωτών ήταν ο Ευάγγελος Παπαντωνίου και ακολούθησαν κατά σειρά, Ερωτόκριτος Πανδρούλας, Κώστας Παν. Παπανάγνου, Άγγελος Αρ. Αδάμ, Αθανάσιος Ανδρ. Κατόπης και Αργύρης Αθ. Γιαννέκος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

Το Δημοτικό Σχολείο του χωριού ήταν το πνευματικό Κέντρο, απ' όπου εκπήγαζαν διάφορες πνευματικές εκδηλώσεις, ομιλίες από τους δασκάλους, σχολικές γιορτές και παραστάσεις, κινηματογραφικές παραστάσεις ή παραστάσεις καραγκιόζη.

Από το 1980 ιδρύθηκε και λειτουργούσε η Κοινοτική Βιβλιοθήκη Δίβρης. Μετά την ένταξη της Δίβρης στο Δήμο Λαμιέων, το 1998, η Κοινοτική Βιβλιοθήκη υπολειτουργεί.

Κάθε Καλοκαίρι, από το 1988 και μετά, ο Πολιτιστικός Σύλλογος Διβριωτών πραγματοποιεί πολιτιστικές εκδηλώσεις με παραδοσιακούς χορούς και Διβριώτικο γλέντι, στην Πλατανοσκέπαστη Πλατεία της Βρύσης.

Από το 1990 ο Πολιτιστικός Σύλλογος ίδρυσε και λειτουργεί, σε δυο αίθουσες του Δημοτικού Σχολείου του χωριού, το Λαογραφικό Μουσείο Δίβρης, το οποίο συγκέντρωσε και διατηρεί κάθε αντικείμενο που έχει σχέση με τον τρόπο ζωής και εργασίας των Διβριωτών.

Τους καλοκαιρινούς μήνες το Μουσείο είναι καθημερινά ανοιχτό για τους επισκέπτες. Τον υπόλοιπο καιρό, τα κλειδιά βρίσκονται στο καφενείο του χωριού και όταν έρχονται επισκέπτες, ο καταστηματάρχης ή κάποιος χωριανός τους ξεναγεί στους χώρους του Μουσείου.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΒΡΗΣ

1. **1. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ**

Οι Διβριώτες, παρά την κοντινή απόσταση και την τακτική επικοινωνία τους με τη Λαμία,

αφού αυτοί ήταν οι εφοδιαστές των Λαμιωτών με ξύλα, βούτυρο και κατσίκια, διατήρησαν μέχρι τελευταία, ήθη, έθιμα, και παραδόσεις, αλλά και εργαλεία, σκεύη και ρουχισμό παραδοσιακής κατασκευής. Τα μπαούλα, οι γοίκοι, οι κουζίνες, τα κατώια και τα χαϊάτια, έκρυβαν ρουχισμό, σκεύη και εργαλεία των παππούδων και των γιαγιάδων, που αν και δε χρησιμοποιούνταν πια, οι ιδιοκτήτες τους τα διατηρούσαν ως πολύτιμα κειμήλια.

Πολλά υφαντά του αργαλειού, κεντητά της Διβριωτοπούλας και πλεκτά του χεριού, νυφικά φορέματα, ποδιές και τσουράπια, μαντηλώματα, πάνω από εκατό ετών, όπως και ξυλάλετρα και ζυγοί του προπερασμένου αιώνα, μαζί με πολλά άλλα εργαλεία και σκεύη που χρησιμοποιήθηκαν ως τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια που ήρθε ο βιομηχανικός πολιτισμός και τα έβαλε στην άκρη, έμειναν εκεί ιστορικά και λαογραφικά κειμήλια. Ήρθε όμως η βιομηχανική και η οικιστική εξέλιξη να τα πετάξει. Κατέφτασαν στη Δίβρη και οι επιτήδειοι γυρολόγοι και αγόρασαν τα αξιολογότερα, όπως ήταν τα ασημένια γκιουστέκια και γκιορντάνια.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Πολιτιστικού Συλλόγου Διβριωτών, είδε την καταστροφή που γίνονταν και αποφάσισε να αξιοποιήσει τον πολιτιστικό θησαυρό που έκρυβε η Δίβρη. Συγκέντρωσε όλο αυτό το λαογραφικό υλικό και στο διάστημα από τις 30 Δεκεμβρίου 1988 ως τις 7 Ιανουαρίου 1989, πραγματοποίησε στην Αίθουσα της Θερινής Δημοτικής Σκηνής Λαμίας, εκεί που τώρα εδρεύει το ΔΗΠΕΘΕ Ρούμελης, την πρώτη του Λαογραφική Έκθεση.

Η επιτυχία της Έκθεσης αυτής, με την επωνυμία «Έκθεση Λαϊκής Τέχνης και Ζωής

των Διβριωτών», ήταν τόσο μεγάλη και αποτέλεσε πολιτιστικό γεγονός για τη Λαμία και παρουσιάσθηκε στο πανελλήνιο από την Ελληνική Τηλεόραση (ΕΡΤ).

Σταχυολογούμε μια δυο κριτικές επισκεπτών της Έκθεσης :

«Η Λαϊκή τέχνη που διαμόρφωσε μαζί με τόσα άλλα την ταυτότητα του πολιτισμού της Ελλάδας σ' όλη της τη διαδρομή, με πηγή τη μεταβυζαντινή παράδοση και με συνεισφορές ανατολικές και κάπου – κάπου δυτικοευρωπαϊκές, σήμερα πάει να χαθεί.

Γιατί αρνητικά εισβάλουν ξένα πρότυπα που κατακλύζουν τη χώρα, αλλάζουν τις συνήθειες, αλλάζουν γενικά τον τρόπο ζωής μας, παραμερίζοντας ανάλγητα αυτά που στοιχειοθετούν το Λαϊκό μας πολιτισμό. ¨έναν πολιτισμό που αναπτύχθηκε στο μακρινό παρελθόν με τις μικρές οικονομικές ικανότητες ώστε να δημιουργηθούν οι τοπικοί ρυθμοί στη λαϊκή μας τέχνη. Κι εσείς φίλοι της Δίβρης μας ανοίξατε μ' αυτή σας την έκθεση μια σελίδα απ' την ταυτότητα της χώρας μας κι αξίζετε συγχαρητήρια γι' αυτό.» **Αλέκος Κάιλας**

« Η Δίβρη που μέχρι τώρα ήταν γνωστή για το παγωμένο Διβριώτικο αγέρι που στέλνει στη Λαμία, μας έφερε παραμονές πρωτοχρονιάς του 1989 κύμα ζεστασιάς, ανθρωπιάς, λαϊκής τέχνης. Και θυμηθήκαμε εμείς οι παλιότεροι, οι τελευταίοι που προλάβαμε το «δικούλι» και το «καρπολόι» να ξανεμίζει τον καρπό και τα' άχυρο στο αέρα του θεριστή. Θυμηθήκαμε, βλέποντας τη λυγερή γαλανομάτα Διβριώτισσα να γνέθει σταυροπόδι στον εκθεσιακό χώρο, άλλες εποχές ζεστές και ανθρώπινες. Τι να πρωτοθαυμάσει κανείς! Το «βλοερό» το σκαλιστό που κλείνει μέσα του το θρησκευτικό αίσθημα, τον κόπο, το μεράκι του τσοπάνη, που έβοσκε ατέλειωτες ώρες τα γιδοπρόβατά του στις πλαγιές και αποτύπωνε νου και καρδιά σε ένα κομμάτι ξύλο σκαλίζοντας άλλοτε ρόκα άλλοτε αδράχτι. Τον αργαλειό και την ανέμη, που αν είχαν φωνή θα μας έλεγαν όλα τα κουτσομπολιά που άκουσαν εκατόν τόσα χρόνια στις ρούγες της Δίβρης.

Τις κεντητές φορεσιές και τα τραπεζομάντιλα που Διβριώτισσες κοπέλες, ποιος ξέρει πόσα νυχτέρια έκαμαν κάτω από το λαδολύχναρο με το θαμπό του φως να τα κεντήσουν!

Όλα όμορφα συνταιριασμένα, χάρη στο μεράκι του ακούραστου προέδρου του Συλλόγου Θανάση Κατόπη που φαίνεται δεν έχει κόψει τις ρίζες του. Θα έλεγα να την επισκεφτούμε όλοι την έκθεση τούτη, μικροί και μεγάλοι, άνθρωποι της πόλης και του λόγγου, του βουνού και του κάμπου, για να μην ξεκόβουμε από τις ρίζες μας. Γιατί λαός ξεκομμένος από την παράδοσή του είναι καταδικασμένος να σβήσει.». Λαμία, 4 - 1 - 1989

Α. Δ. Γκίκας

Διευθυντής Α΄ Λυκείου Λαμίας

2. ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΒΡΗΣ

Οι εκατοντάδες επαινετικές εντυπώσεις από την έκθεση της Λαογραφικής Συλλογής του Συλλόγου μας στη Λαμία αλλά κυρίως το πλουσιότατο λαογραφικό υλικό, το οποίο αρχικά συγκεντρώθηκε δανεικό, αποτέλεσαν την αρχή για την ίδρυση του Λαογραφικού Μουσείου Δίβρης.

Όταν τελείωσε η Έκθεση της Λαογραφικής Συλλογής, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου κάλεσε τους χωριανούς να παραλάβουν το υλικό που είχαν δανείσει και ζήτησε από όσους επιθυμούσαν να δωρίσουν το υλικό τους για την οργάνωση μόνιμης Λαογραφικής Συλλογής του Συλλόγου και έπειτα την εγκατάστασή της στο Λαογραφικό Μουσείο Δίβρης.

Πολλοί Διβριώτες ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα και δώρισαν το υλικό τους και συγκεντρώθηκε πάρα πολύ λαογραφικό υλικό.

Ο Σύλλογος ζήτησε και του παραχωρήθηκε μία αίθουσα του Δημοτικού Σχολείου Δίβρης. Διέθεσε χρήματα και διαμόρφωσε την αίθουσα αυτή, όπως είναι ένα παραδοσιακό Διβριώτικο σπίτι, με χολάκι, κουζίνα και δυο δωμάτια. Εκεί τοποθέτησε τη Λαογραφική του Συλλογή.

Στο καθιστικό δωμάτιο είναι το κρεβάτι στρωμένο, το εικονισματάκι με τις ποδιές, το καντηλάκι και τις εικόνες, ψηλά στην ανατολική γωνιά, οι χειροκέντητες πάντες και γωνιές στον τοίχο και οι οικογενειακές φωτογραφίες. Στο δάπεδο είναι το στρωμένο τσιόλι και πάνω του ο σοφράς στρωμένος και γύρο – γύρο τα σκαμνιά. Σε μια άκρη είναι το μπαούλο γεμάτο. Κοντά στο κρεβάτι είναι και το μπισίκι έτοιμο για να κοιμηθεί το μωρό, ακούγοντας τα γλυκά νανουρίσματα της μανούλας του.

Στο άλλο δωμάτιο, στην κάμαρη, είναι ο γοίκος με τα προικιά της νύφης. Ο τοίχος, όπως γίνονταν στην έκθεση των προικιών, είναι σκεπασμένος με κεντήματα. Κάτω είναι ο στρωμένος σοφράς, το γραμμάφωνο, το ραδιόφωνο, ένα μπαουλάκι και τα καθίσματα.

Η κουζίνα έχει όλα τα χαλκώματα και άλλα σκεύη, όπως τεντζερέδες, μπακράτσια, ταψιά, τηγάνια, γιουβέτσια, κανάτια, καυκιές, χουλιάρια και κουταλοπίρουνα, ποτήρια, κανάτες, στάμνες και βαρέλες, και διάφορα άλλα είδη.

Στο χολ είναι ο καθρέφτης και η κεντητή πάντα «ΚΑΛΩΣΟΡΙΣΑΤΕ».

Έξω από την πόρτα είναι τα παπούτσια, μια κρεμάστρα με τα ρούχα και τους τροβάδες και δίπλα ένα τραπέζι με σακιά και δισάκια. Εκεί είναι και η σκάφη πλυσίματος, το σκαφίδι ζυμάματος, η πινακωτή και το ξυλόφτυαρο φουρνίσματος του ψωμιού. Σε μια άκρη είναι και η τσιούμα με το τσιουμόξυκο και η σιδηρωστιά με το καζάνι. Πολλά από τα υλικά αυτά οι Διβριώτες είχαν στο κατώι ή στο χαϊάτι ή στο φούρνο της αυλής.

Στην ημιυπόγεια αίθουσα του Σχολείου, η οποία παραχωρήθηκε αργότερα, εκτίθενται όλα τα αντικείμενα και εργαλεία από τη Διβριώτικη ζωή του κτηνοτρόφου, του γεωργού, του αμπελουργού, του κυνηγού, του πεταλωτή, του ξυλουργού, του βαρελά, του τσαγκάρη, του ράφτη, του κουρέα, του κεραμοποιού και διάφορα άλλα ανένταχτα αντικείμενα.

Εκεί είναι και οι ανέμες, τα λανάρια και ο αργαλειός με όλα του τα παρελκόμενα.

Η εγκατάσταση του Λαογραφικού Μουσείου στις αίθουσες του σχολείου Δίβρης έγινε

προσωρινά, με την προοπτική να κατασκευασθεί κάποτε Μουσείο. Επειδή αυτό φαίνεται όνειρο μακρινό, πρέπει να επισκευασθεί το Σχολείο και να χρηματοδοτηθεί από την Πολιτεία η συντήρηση του λαογραφικού υλικού. Χρειάζεται ειδικός συντηρητής για να συντηρήσει αλλά και να υποδείξει την τεχνική σε μας τους εθελοντές που με τόσο μεράκι και όρεξη προσπαθούμε να διατηρήσουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά.

Το Λαογραφικό Μουσείο Δίβρης ανήκει σε όλους τους Διβριώτες.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου, ο γράφων, ο οποίος είναι και υπεύθυνος λειτουργίας του Μουσείου, και ένα επιτελείο εθελοντών, ανδρών και γυναικών, μελών του Συλλόγου μας, θα προστατεύσουμε, θα διατηρήσουμε και θα παραδώσουμε στις νεότερες γενιές την πολιτιστική τους κληρονομιά, το πλουσιότατο και συνεχώς εμπλουτιζόμενο Λαογραφικό μας Μουσείο.

Αναλυτική κατάσταση των λαογραφικών ειδών, περιγραφή και σκοπός χρήσης του κάθε είδους του Λαογρφικού μας Μουσείου γίνεται στο υπό έκδοση σχετικό βιβλίο μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

1. ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΙΒΡΗΣ

Η ποδοσφαιρική ομάδα της Δίβρης «ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΙΒΡΗΣ» ιδρύθηκε το 1982[1], από μέλη του Πολιτιστικού Συλλόγου Διβριωτών.

Οι πρώτοι ποδοσφαιριστές της ομάδας ήταν Διβριωτάκια ααλλά γρήγορα εντάχθηκαν σ' αυτή και άλλοι αθλητές. Πάντα όμως το βασικό κορμό της ομάδας αποτελούν Διβριώτες.

Αρχικά τα χρώματα της ομάδας ήταν : Μπλε φανελάκι με τους ολυμπιακούς κύκλους μπροστά, λευκό σορτσάκι και μπλε κάλτσες. Αργότερα τις άλλαξαν σε κόκκινο – λευκό.

Όλοι οι Διβριώτες αγκάλιασαν την ομάδα και με τη συνδρομή τους συμμετέχει από την Άνοιξη του 1983 μέχρι σήμερα ανελλιπώς και πρωταγωνιστεί στα τοπικά πρωταθλήματα Φθιώτιδας.

Τα ιδρυτικά μέλη της Α. Ε. ΔΙΒΡΗΣ και οι πρώτες διοικήσεις, αφού χρησιμοποίησαν αρχικά το γήπεδο της Αγίας Παρασκευής, στην οποία να σημειωθεί ότι μένουν και πολλές οικογένειες Διβριωτών, έβαλαν πρώτο στόχο την κατασκευή γηπέδου στη Δίβρη. Με ατομικές εισφορές, προσωπική εργασία και μικρή επιχορήγηση από την πολιτεία κατάφεραν και έφτιαξαν ένα ωραιότατο γήπεδο στα «ΚΑΚΑΒΑΚΙΑ», ένα χιλιόμετρο νότια του χωριού, δίπλα στον επαρχιακό δρόμο. Τα εγκαίνια του γηπέδου έγιναν στις 3 Νοεμβρίου 1985 και από τότε το γήπεδο αυτό αποτελεί το βασικό γήπεδο της ομάδας. Όταν για τεχνικούς λόγους δε χρησιμοποιήθηκε το γήπεδο αυτό, η ομάδα φιλοξενήθηκε μία σεζόν στο γήπεδο της Λυγαριάς και δύο στο γήπεδο Γαλανέικων Λαμίας.

Εκτός από τους ποδοσφαιρικούς αγώνες, το γήπεδο Δίβρης, τη Δευτέρα του Πάσχα 1987 φιλοξένησε και αγώνες δρόμου, με συμμετοχή πολλών Διβριωτών από ηλικίας 7 έως 70 ετών, που σημείωσαν μεγάλη επιτυχία. Δυστυχώς δε δόθηκε συνέχεια σε τέτοιες εκδηλώσεις.

Η Αθλητική Ένωση Δίβρης από της ιδρύσεώς της μέχρι σήμερα συμμετείχε σε όλες τις διοργανώσεις Κυπέλλου και του τοπικού Πρωταθλήματος στο Νομό Φθιώτιδας.

Η συμμετοχή της Αθλητικής Ένωσης Δίβρης στα τοπικά πρωταθλήματα της Ένωσης Ποδοσφαιρικών Σωματείων Φθιώτιδας είχε την παρακάτω αξιέπαινη πορεία:

1982 – 1983 στη **Γ΄** κατηγορία

1983 – 1984 στη **Γ΄** κατηγορία

1984 – 1985 στη **Γ΄** κατηγορία

1985 – 1986 στη **Β΄** κατηγορία

1986 – 1987 στη **Β΄** κατηγορία

1987 – 1988 στη **Β΄** κατηγορία

1988 – 1989 στην **Α΄** κατηγορία

1989 – 1990 στη **Β΄** κατηγορία

1990 – 1991 στη **Β΄** κατηγορία

1991 – 1992 στη **Β΄** κατηγορία

1992 – 1993 στην **Α΄** κατηγορία

1993 – 1994 στην **Α΄** κατηγορία

1994 – 1995 στην **Α΄** κατηγορία

1995 – 1996 στην **Α΄** κατηγορία

1996 – 1997 στη **Β΄** κατηγορία

1997 – 1998 στην **Α΄** κατηγορία

1998 – 1999 στη **Β΄** κατηγορία

1999 – 2000 στην **Α΄** κατηγορία

2000 – 2001 στη **Β΄** κατηγορία

2001 – 2002 στην **Α΄** κατηγορία

2002 – 2003 στην **Α΄** κατηγορία

2003 – 2004 στη **Β΄** κατηγορία

2004 – 2005 στην **Α΄** κατηγορία

2005 – 2006 στην **Α΄1** κατηγορία

2006 – 2007 στην **Α΄** κατηγορία

2007 – 2008 στην **Α΄** κατηγορία

2008 – 2009 στην **Α΄** κατηγορία

Πρόεδροι της Αθλητικής Ένωσης Δίβρης διετέλεσαν οι :

Ανδρέας Χ. Φούντας

Στυλιανός Σπ. Γουριώτης

Ιωάννης Γ. Κατόπης

Βασίλειος Αθ. Μπαμπουκλής

Αργύρης Αθ. Γιαννέκος

Θεόδωρος Κ. Τσατσάνης και

Βασίλης Καταραχιάς

2. ΑΛΛΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ

Πολλά Διβριωτάκια είναι αθλητές άλλων αθλημάτων και αγωνισμάτων, συμμετέχουν σε διάφορα Αθλητικά Σωματεία, όπου πρωταγωνιστούν και διακρίνονται.

1. **1.** Η ίδρυση της Α. Ε. Δίβρης εγκρίθηκε με την απόφαση 474/82 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Λαμίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΔΙΒΡΗΣ

1. ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΔΙΒΡΗΣ

2. «ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΗΣ ΜΑΚΡΟΛΕΙΒΑΔΟΥ ΔΙΒΡΗΣ».

Μετά την αγορά του κτήματος της Σάββα Βρύσης προ του 1850 και του κτήματος της Λούτσας το 1918, ακολούθησε η αγορά του αγροκτήματος του Μακρυλείβαδου. Κατ' αρχήν έγινε άτυπη διανομή των καλλιεργήσιμων κτημάτων, αλλά και οικοπέδων στα 99 αρχικά μέλη, τα οποία αργότερα έγιναν 107. Από τότε και μετά άρχισαν να γίνονται αγοραπωλησίες.

Πέρα από τις καλλιεργήσιμες εκτάσεις, μεγάλη σημασία είχαν οι βοσκολειβαδικές εκτάσεις του κτήματος, αφού οι περισσότεροι αγοραστές ήταν κτηνοτρόφοι.

Γρήγορα φάνηκε η μεγάλη σημασία του κτήματος για τους κτηνοτρόφους, και μεγάλοι τσελιγκάδες όπως Τσεκούρας, Βάγιας και Μουστάκας αγόρασαν ψήφο στο κτήμα, για να βόσκουν τα κοπάδια τους.

Ακολούθησαν και άλλες αγοραπωλησίες

Η κατά κεφαλήν εισφορά για τα βόσκοντα ζώα των κτηνοτρόφων μελών θα αποπλήρωνε το τίμημα της αγοράς του αγροκτήματος, όπως και έγινε.

Το 1952, μια ομάδα Διβριωτών, αγοραστών και κληρονόμων των αγοραστών του αγροκτήματος Μακρυλείβαδου Δίβρης έκανε κάποιες ενέργειες για την ίδρυση συνεταιρισμού, αλλά η προσπάθεια αυτή δεν ολοκληρώθηκε.

Τα χρόνια πέρασαν και η βόσκηση του κτήματος επιτράπηκε δωρεάν σε όλους τους Διβριώτες, αφού πλέον σχεδόν όλοι ήταν κληρονόμοι των δικαιούχων αγοραστών του κτήματος.

Η κτηνοτροφία σιγά – σιγά λιγόστεψε και ήρθε καιρός το Μακρυλείβαδο να δοθεί για σύγχρονες χρήσεις.

Το 2006 εμείς, η νεότερη γενιά κληρονόμων, αποφασίσαμε και ιδρύσαμε συνεταιρισμό με την επωνυμία «ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΑΔΙΑΙΡΕΤΟΥ ΚΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΗΣ ΧΟΡΤΟΝΟΜΗΣ ΜΑΚΡΟΛΕΙΒΑΔΟΥ ΔΙΒΡΗΣ».

Σκοπός του Συνεταιρισμού είναι η εκμετάλλευση όλων των καρπόσεων και η κοινή χορτονομή του κτήματος.

Ήδη στον Προφήτη Ηλία του κτήματος ενοικιάστηκε οικόπεδο και στήθηκε κεραία κινητής τηλεφωνίας και τα έσοδα αυτά θα διατίθενται για καλωπιστικά και άλλα έργα στη Δίβρη.

Σε δεύτερη φάση ο Συνεταιρισμός μας ήρθε σε συμφωνία με μεγάλη ανώνυμη εταιρεία (ΡΕΝΕΞ ΑΕ) για την εγκατάσταση αιολικού πάρκου στις κορυφογραμές του κτήματος. Ήδη έχουν εγκατασταθεί οι ανεμομετρητές.

Οι 107 πρώτοι αγοραστές του Μακρυλείβαδου ήταν:

1	Αδάμ	Αγγελής	Ιωάννου
2	Αδάμ	Αθανάσιος	Ιωάννου
3	Αδάμ	Αλέξανδρος	Ιωάννου
4	Αδάμ	Γεώργιος	Ευαγγέλου
5	Αδάμ	Δημήτριος	Ιωάννου
6	Αδάμ	Ευγενία	Σύζυγος Κων/νου
7	Αδάμ	Ευσταθία	χήρα Δημητρίου
8	Αδάμ	Νικόλαος	Ιωάννου
9	Αδάμ	Σάββας	Ιωάννου
10	Αδάμ	Σπυρίδων	Ιωάννου
11	Αθανασίου	Κων/νος	Σταύρου
12	Αθανασίου	Παναγιώτης	Σταύρου
13	Αλεξίου	Κων/νος	Δημητρίου
14	Αμπλιανίτης	Βασίλειος	Ιωάννου

15	Αμπλιανίτης	Νικόλαος	Δημητρίου
16	Αμπλιανίτης	Νικόλαος	Ιωάννου
17	Αναγνωστόπουλος	Θεόδωρος	Κων/νου
18	Αναγνωστόπουλος	Ιωάννης	Κων/νου
19	Γεροδήμος	Γεώργιος	Βασιλείου
20	Βασιλείου	Αθανάσιος	Τριαντάφυλλου
21	Βασιλείου	Δημήτριος	Τριαντάφυλλου
22	Γαλάνης	Γεώργιος	Κων/νου
23	Γιαννέκος	Αθανάσιος	Αργυρίου
24	Γιαννέκος	Σπυρίδων	Ευαγγέλου
25	Δρίβας	Βασίλειος	Ιωάννου
26	Δρούγα	Χαρίκλεια	Σύζ. Κων/νου
27	Δρούγας	Αθανάσιος	Βασιλείου
28	Δρούγας	Δημήτριος	Χρήστου
29	Δρούγας	Δημήτριος	Γεωργίου
30	Ζουμπόπουλος	Χαράλαμπος	Φιλίππου
31	Ζουμποπούλου	Αρετή	χήρα Αθανασίου
32	Κάλλος	Ευάγγελος	Νικολάου
33	Κάλλος	Ιωάννης	Δημητρίου
34	Καλόγερος	Δημήτριος	Παναγιώτου
35	Καλόγερος	Ευθύμιος	Παναγιώτου
36	Καλογήρου	Χρυσούλα	χήρα Βασιλείου
37	Καναβός	Γκίκας	Κων/νου
38	Καναβός	Δημήτριος	Κων/νου
39	Καναβός	Κων/νος	Μιλτιάδου
40	Καναβού	Ασπασία	Νικολάου
41	Καραγιάννης	Αθανάσιος	Νικολάου
42	Καραγιάννης	Ιωάννης	Νικολάου
43	Καραγιάννης	Στέργιος	Νικολάου
44	Καραπατάκης	Κων/νος	Ιωάννου
45	Κατόπη	Δημητρούλα	Χήρα Κων/νου
46	Κατόπη	Γιαννούλα	χήρα Δημητρίου
47	Κατόπης	Αθανάσιος	Γεωργίου
48	Κατόπης	Αντώνιος	Κων/νου
49	Κατόπης	Δημήτριος	Γεωργίου
50	Κατόπης	Νικόλαος	Κων/νου
51	Κοντέλας	Γεώργιος	Αντωνίου
52	Κοντέλας	Δημήτριος	Αντωνίου
53	Κοντέλας	Κων/νος	Γεωργίου

54	Κοντέλας	Κων/νος	Αντωνίου
55	Κοντέλας	Χρήστος	Αντωνίου
56	Κουραβάνα	Άννα	Χήρα Κων/νου
57	Κουραβάνας	Ηλίας	Δημητρίου
58	Κουραβάνας	Ιωάννης	Αθανασίου
59	Κουραβάνας	Λεωνίδας	Δημητρίου
60	Κουραβάνας	Τριαντάφυλλος	Αθανασίου
61	Κρανάκος	Στέφανος	Γεωργίου
62	Λίτρας	Δημήτριος	Βασιλείου
63	Λίτρας	Χρίστος	Δημητρίου
64	Χατζηγιάννης	Αθανάσιος	Δημητρίου
65	Μπαμπουκλής	Δημήτριος	Αθανασίου
66	Μπαμπουκλής	Μιλτιάδης	Αθανασίου
67	Μπλέτσας	Αναστάσιος	Νικολάου
68	Μπλέτσας	Βασίλειος	Νικολάου
69	Πανδρούλας	Δημήτριος	Ιωάννου
70	Πανταζής	Αθανάσιος	Νικολάου
71	Πανταζής	Γεώργιος	Αθανασίου
72	Πανταζής	Γεώργιος	Νικολάου
73	Πανταζής	Κων/νος	Νικολάου
74	Πανταζής	Τριαντάφυλλος	Ιωάννου
75	Παπαδημητρίου	Δημήτριος	Ιωάννου
76	Παπαδημητρίου	Ευστάθιος	Δημητρίου
77	Παπαδημητρίου	Ευστάθιος	Θωμά
78	Παπαδημητρίου	Ιωάννης	Κων/νου
79	Παπαδημητρίου	Κων/νος	Ιωάννου
80	Παπαδημητρίου	Θεόδωρος	Θωμά
81	Παπαευθυμίου	Ευστάθιος	Ευθυμίου
82	Παπανάγνου	Αθανάσιος	Παναγιώτου
83	Παπανάγνου	Δημήτριος	Ηλία
84	Παπανάγνου	Θωμάς	Παναγιώτου
85	Παπανάγνου	Κων/νος	Παναγιώτου
86	Παπανάγνου	Νικόλαος	Αθανασίου
87	Παπανάγνου	Παναγιώτης	Χαράλαμπου
88	Παπανάγνου	Χρήστος	Χαράλαμπου
89	Πολύζος	Αντώνιος	Ευαγγέλου
90	Πολύζος	Γεώργιος	Ευαγγέλου
91	Πολυμερόπουλος	Κων/νος	Γεωργίου
92	Ρουπουτιά	Αικατερίνη	Χήρα Κων/νου

93	Ρουπουτιάς	Αθανάσιος	Χρήστου
94	Ρουπουτιάς	Ιωάννης	Κων/νου
95	Ρουπουτιάς	Παναγιώτης	Νικολάου
96	Τραγουλιά	Βασιλική	Σύζ. Νικολάου
97	Τραγουλιάς	Κων/νος	Ιωάννου
98	Λέντας	Σπυρίδων	Χαράλαμπου
99	Τσαλάγκας	Αναστάσιος	Γεωργίου
100	Τσαντίλα	Ευαγγελή	χήρα Αθανασίου
101	Τσαντίλας	Κων/νος	Αθανασίου
102	Χατζηγιάννης	Νικόλαος	Δημητρίου
103	Τσικράς	Ζαχαρίας	Κων/νου
104	Φούντα	Αγλαΐα	Χήρα Νικολάου
105	Φούντας	Ανδρέας	Ιωάννου
106	Φούντας	Δημήτριος	Ιωάννου
107	Χατζηγιάννης	Χρήστος	Ιωάννου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελίδα

Πρόλογος Συγγραφέα 5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΒΡΗΣ 6

1. Τοπογραφία

2. Ονομασία

3. Διοικητική εξέλιξη

4. Πληθυσμός – Δημογραφικά στοιχεία

5. Δίβρη και Διβριώτες σε παλιά έγγραφα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Η Δίβρη στους αγώνες του Έθνους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ - ΜΝΗΜΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο

ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ - ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ – ΓΕΩΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9ο

ΥΔΡΕΥΣΗ – ΑΡΔΕΥΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10ο

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΔΙΒΡΙΩΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11ο

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΙΒΡΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12ο

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΙΒΡΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 13ο

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΔΙΒΡΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. «Στοιχεία συστάσεως και εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων» ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ Έκδοση ΚΕΔΚΕ Αθήνα Οκτώβριος 1962

2. «ΦΘΙΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» 1980-2007

3. «Φθιώτις» Ι. Γ. ΒΟΡΤΣΕΛΑ ΚΑΣΤΑΛΙΑ – ΑΘΗΝΑ

4. «Η ΔΙΒΡΗ ΤΗΣ ΗΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΙΑΒΑ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ»

Ν, Β, Αναστόπουλος. Έκδοση της Βιβλιοθήκης του Πνευματικού Κέντρου της Πανελλήνιας Ένωσης Λαμπειέων- Διβριωτών Ηλείας

5. Α΄ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΦΘΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΓΛΩΣΣΑ – ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Λουτρά Υπάτης 27-28-29 Απριλίου 1990

ΠΡΑΚΤΙΚΑ- Επιμέλεια Γ. Δελόπουλου

Έκδοση Κοινότητας Λουτρών Υπάτης – Λαμία 1993

1. ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΟΜΟΚΟΥ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Κ. ΚΑΡΑΤΖΑ, ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1962

1. Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝ ΚΑΙ ΤΑ ΕΙΣ ΘΡΑΚΗΝ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΡΑΤΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ 1979

1. Η ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑ FRIEDRICH STAHLIN

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ (Φ.Ι.Λ.Ο.Σ.) ΤΡΙΚΑΛΩΝ 13

Γεωγραφική και ιστορική περιγραφή της Θεσσαλίας κατά τους αρχαίους ελληνικούς και ρωμαϊκούς χρόνους

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Αδελφών Κυριακίδη α.ε.

1. ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΠΑΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ Αθήνα 1971

10. LA VALLEE DU SPERHEIOS

YBES BEQVINION - PARIS 1937

1. Ο ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ

ΠΑΝ. Ι. ΤΣΙΩΛΗ ΑΘΗΝΑ 1983

13 ΔΙΒΡΗ ΑΓΙΩΝ ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ Ι. ΚΙΤΣΙΟΣ

Ιωάννινα 2008

---

1 [6] ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΜΑΚΡΗ «Το Ιδιοκτησιακό καθεστώς των χωριών της Επαρχίας Ζητουνίου» «Φθιωτικά Χρονικά», Λαμία 1998

Η Επαρχία Ζητουνίου είχε 37 Τσιφλίκια και τα παρακάτω 12 Κεφαλοχώρια: Λογκίτσι, Δίβρη, Νίκοβα, Γαρδίκι, Δρακοσπηλιά, Λευθεροχώρι, Προκοβενίκο, Δύο Βουνά και Παύλιανη.

[1] [7] Το έτος 1934 το Σχολείο προήχθη σε Διτάξιο (με δύο δασκάλους)

[2] [8] Για τους δασκάλους του Σχολείου μας, προ του 1950, στηριχθήκαμε κυρίως στις μαρτυρίες ηλικιωμένων του χωριού μας (Αλ. Ζουμπόπουλος, Νίκος Ηλιόπουλος, Δημ. Πολυμερόπουλος κ. ά.)

[3] [9] Το σχολικό έτος 1943-44 άρχισε στις 8 Απριλίου 1945 και έληξε στις 31-12 του ίδιου χρόνου.

[4] [10] Κατά τα σχολικά έτη 1947-48 και 1948-49, λόγω του εμφυλίου πολέμου, το Δημοτικό Σχολείο Δίβρης δε λειτούργησε και πολλοί μαθητές φοίτησαν σε σχολεία της Λαμίας. Οι περισσότεροι, και ιδίως τα κορίτσια, δε φοίτησαν καθόλου.

https://divrilamias.gr/sites/default/files/field/file/basic/pdf/i_divri_fthiotidas.pdf

---

Πηγή URL:https://divrilamias.gr/no-sidebar/content/vivlio-toy-horioy

Σύνδεσμοι
[1] file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-

%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftn1 [2]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftn2 [3]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftn3 [4]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftn4 [5]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftn5 [6]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftnref1 [7]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftnref2 [8]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftnref3 [9]
file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-

%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftnref4 [10] file:///L:/%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97-%20%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%97%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20-%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97%20%CE%A6%CE%98%CE%99%CE%A9%CE%A4%CE%99%CE%94%CE%91%CE%A3/%CE%92%CE%99%CE%92%CE%9B%CE%99%CE%9F%20%20%CE%97%20%20%CE%94%CE%99%CE%92%CE%A1%CE%97.doc#_ftnref5